

Kai Sippola

YHTEISPELIÄ KASVATUKSEEN

Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittäminen

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Marraskuu 2012

TIIVISTELMÄ

Yksikkö Humanistinen ja kasvatustusala, Ylivieskan yksikkö	Aika Marraskuu 2012	Tekijä/tekijät Kai Sippola
Koulutusohjelma Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Työn nimi Yhteispeliä kasvatukseen. Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittäminen.		
Työn ohjaaja KT Reetta Leppälä		Sivumäärä 98 + 10
Työelämäohjaajat Reijo Takamaa, Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli Sari Peltokangas, Lapuan Kristillinen Opisto		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyötä. Kehittämistyö toteutettiin yhteistyössä Lapuan Kristillisen Opiston sekä Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulien kanssa. Tavoitteena oli kehittää kasvatusyhteistyöhön menetelmä sekä suunnitella koulutus, jolla voitaisiin kehittää seurakuntien työntekijöiden valmiuksia tehdä kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa.</p> <p>Ennen varsinaisia kehittämistoimia tehtiin esiselvitys, jossa tarkasteltiin sekä kirkon lapsi- ja nuorisotyötä että liikunta- ja urheilutoimintaa lasten ja nuorten kasvatus- ja kasvu ympäristönä. Lisäksi esiselvityksessä tarkasteltiin liikunta- ja urheiluyhteistyön kirkollista kokonaiskuvaa, ja tähän liittyen toteutettiin myös pieni kysely.</p> <p>Esiselvityksen pohjalta kehitettiin seurakuntien ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön yhteistoiminnallisuuteen sekä psykomotoriseen lähestymistapaan perustuva kasvatusliikuntamenetelmä sekä suunniteltiin Liikunta seurakunnan kasvatustyön välineenä -koulutus.</p>		
Asiasana Seurakunta, lapsi- ja nuorisotyö, urheiluseura, liikunta, kasvatus, yhteistyö		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska	Date November 2012	Author Kai Sippola
Degree programme Civic Activity and Youth Work		
Name of thesis Increasing teamwork in pedagogy. Developing the pedagogical cooperation between the children's and youth work of the congregations and the sports clubs.		
Instructor Ed.D Reetta Leppälä	Pages 98 + 10	
Supervisors Reijo Takamaa, The Chapter of the Diocese of Lapua Sari Peltokangas, Lapua Christian College		
<p>The objective of the thesis was to develop the pedagogical cooperation between the children's and youth work of the congregations and the sports clubs. The thesis was implemented in cooperation with Lapua Christian College and the Chapter of the Diocese of Lapua. The objective was to develop a method to the pedagogical cooperation and to design a training that develops the know-how of the workers of the congregations about the pedagogical cooperation with the sports clubs.</p> <p>Before the actual work of the development a pre-research was carried out in which the children's and youth work of the congregations and sport clubs activities were studied as educational environments for children and youth. In addition to that the pre-research also examined the overview of the cooperation between the Lutheran church and the sport organisations.</p> <p>On the basis of the pre-research a pedagogical sport method was developed. The method is based on both collaborational and psychomotor learning. In addition, a training called The Sport as a method to the pedagogical work of the children's and youth work of the congregations was developed.</p>		
Key words Congregation, children's and youth work, sport club, sport, education, cooperation		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KEHITTÄMISTYÖN SUUNNITELMA.....	4
2.1 Kehittämistehtävien määrittely.....	4
2.2 Kehittämistyön vaiheet.....	5
2.3 Kirkko ja seurakunnat kehittämistyöni kontekstissa	8
3 KIRKON LAPSI- JA NUORISOTYÖ.....	10
3.1 Lapsi- ja nuorisotyö kirkon kasvatustoimintana	10
3.2 Kirkon lapsi- ja nuorisotyön ulottuvuudet	11
3.3 Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön toimintamuotoja ja tilastoja.....	13
4 LASTEN JA NUORTEN LIIKUNTAKASVATUS.....	17
4.1 Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä	17
4.2 Liikunta lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukena.....	20
4.2.1 Liikunta fyysisen kehityksen tukena	21
4.2.2 Liikunta kognitiivisen ja psyykkisen kehityksen tukena	23
4.2.3 Liikunta sosiaalisen kehityksen tukena	25
4.3 Urheilu lasten ja nuorten kasvuympäristönä.....	29
4.3.1 Kasvatus urheilussa - lähtökohtana Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet...29	
4.3.2 Kilpailullisuus lasten ja nuorten urheilussa	32
5 KIRKKO JA LIIKUNTA.....	35
5.1 Verkostoituminen ja yhteistyö kirkon tehtävänä	35
5.2 Aiemmat tutkimukset	37
5.3 Liikunta ja urheilu Raamatussa	42
5.4 Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö	45
5.4.1 Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyön kehittyminen	46
5.4.2 Kisapappitoiminta	47
5.4.3 Elämä on joukkuepeliä -kampanja ja Nuorten juoksukoulutoiminta	48
5.4.4 Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunta.....	50
5.4.5 Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta	51

5.4.6	Perheliikuntaverkosto	52
5.4.7	Urheilurippikoulut ja liikuntapappitoiminta.....	53
5.5	Seurakuntien liikuntatoiminta	54
6	KYSELYN TOTEUTTAMINEN JA TULOKSET.....	56
6.1	Kyselyn toteuttaminen.....	56
6.2	Kyselyn tulokset	57
7	MENETELMÄN KEHITTÄMINEN KASVATUSYHTEISTYÖHÖN.....	61
7.1	Kasvatusyhteistyön perusteluja esiselvityksen pohjalta.....	61
7.2	Menetelmän kehittäminen seurakuntien urheiluseuratyöhön.....	64
7.3	Perheliikuntamallin testaaminen Lapuan kristillisellä opistolla.....	67
8	KOULUTUKSEN SUUNNITTELU	71
8.1	Kirkon koulutusjärjestelmä	72
8.2	Liikunta seurakuntien työntekijöiden koulutuksessa	73
8.3	Koulutuksen tarpeen arviointi	75
8.4	Kirkon henkilöstökoulutuksen suunnittelua määrittävät käytänteet.....	77
8.5	Koulutuksen suunnitteluprosessin kuvaus	78
9	POHDINTA	87
	LÄHTEET	90

LIITTEET

1 JOHDANTO

Urheiluseurat ovat Suomessa merkittäviä lasten ja nuorten liikuttajia ja vapaa-ajantoiminnan järjestäjiä. Valtakunnallisesti 43 % 3–18-vuotiaista lapsista ja nuorisista on mukana urheiluseurojen toiminnassa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 2010, 13.) Kirkon nelivuotiskertomuksessa 2004–2007 todetaan, että ainoastaan 5 % seurakuntien nuorisotyöstä teki säännöllisesti yhteistyötä urheiluseurojen kanssa ja 38 % teki yhteistyötä satunnaisesti. Kaikki seurakuntien työmuodot huomioituna säännöllistä yhteistyötä urheiluseurojen kanssa teki 15 % seurakunnista ja satunnaista yhteistyötä 53 %. (Monikasvoinen kirkko 2008, 149–263.)

Seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyön voidaan ajatella olevan vähäistä kun sitä verrataan seurakuntien yhteistyöhön koulujen ja oppilaitosten kanssa. Lähes kaikki seurakunnat (99 %) tekivät tilastojen mukaan yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa. Seurakuntien koulu- ja oppilaitosyhteistyön pohjana on kasvatusorganisaatioita yhdistävänä tekijänä. (Monikasvoinen kirkko 2008, 149–263.) Tilastojen perusteella voidaan ajatella, että seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyössä on kehitettävää. Kuten seurakuntien oppilaitos- ja koulutyössä, myös seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyössä juuri kasvatus on luonteva pohja yhteistyölle.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen kehittämistyö, jonka tarkoituksena on seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittäminen. Kehittämistyö rakentuu kahdesta kehittämistehtävästä sekä niitä edeltävästä esiselvityksestä. Kehittämistehtävät ovat menetelmän kehittäminen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön sekä koulutuksen suunnittelu seurakuntien kasvatustyöntekijöiden urheiluseurayhteistyövalmiuksien kehittämiseksi.

Kehitystehtäviä edeltävä esiselvitys koostuu kirjallisesta katsauksesta, joka sisältää seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön kuvausta sekä liikunnan ja urheilun tarkastelua niin yhteiskunnallisena ilmiönä kuin lasten ja nuorten kasvatus- ja kasvuympäristönä. Lisäksi katsauksessa tarkastellaan liikunta- ja urheiluyhteistyön kirkollista kokonaiskuvaa. Esiselvityksen kirjallista katsausosaa täydennetään pienimuotoisella kyselyllä seurakuntiin. Esiselvityksen kirjallinen katsausosa on kirjattuna lukuihin 3–5 tutkimuslähtöisen tietoperustan mallia mukaillen, ja seurakunnille suunnatun kyselyn tulokset käsitellään kuudennessa luvussa. Koska luvut 3–5 ovat kehittämistyöhöni kuuluvaa esiselvitystä, käsittelen kehittämistyöni suunnitelman jo seuraavassa luvussa.

Kehittämistyöni herätti kiinnostusta työelämässä ja työelämäyhteydet solmittiin kaikkiaan kolmen tahon kanssa. Yhteistyötahoiksi tulivat Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli, Lapuan Kristillisen opisto ja Suomen Liikunta ja urheilu ry. Näistä yhteistyö Suomen liikunta ja urheilu ry:n kanssa hiipui opinnäytetyöprosessin aikana kyseisessä organisaatiossa tapahtuneiden merkittävien muutosten vuoksi.

Opinnäytetyön yhteistyötahoista Lapuan hiippakunta vastaa alueellaan kirkon tehtävien edistämisestä ja toimintaedellytyksien vahvistamisesta. Lapuan kristillinen opisto järjestää muun muassa lapsi- ja perhetyön ammatillisen perustutkinnon koulutusta. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon suorittaneet voivat toimia muun muassa lastenohjaajina seurakunnissa. Lisäksi opisto järjestää muuta ammatillista aikuiskoulutusta ja yleissivistävää opetusta. Osa opiston järjestämistä niin sanotuista lyhytkursseista on mukana kirkon koulutuskalenterissa ja suunnattu kirkon työntekijöille.

Opinnäytetyöni osoittautui myös ajankohtaiseksi. Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunta julkisti Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta keväällä

2011. Seurakuntien yhteistyö liikunta- ja urheilujärjestöjen kanssa ja sen kehittäminen on siten koettu myös kokonaiskirkollisesti tärkeäksi. (KT & Ijäs 2011.)

2 KEHITTÄMISTYÖN SUUNNITELMA

Opintojeni alkuvaiheessa toimin erään seurakunnan nuorisotyönohjaajan viransijaisena, kun paikallisen urheiluseuran juniorivalmentaja totesi minulle, että hänen mielestään seurakunnan nuorisotyöntekijöiden pitäisi toimia urheiluseuran lasten ja nuorten parissa. Jäin ihmettelemään. Miten lasten ja nuorten urheilu liittyy seurakunnan tehtäviin? Pitäisikö yhteistyötä tehdä? Miten? Asia unohtui muutamaksi vuodeksi, mutta palautui mieleeni pohtiessani eri vaihtoehtoja opinnäytetyöni aiheeksi. Koska opinnäytetyö on mielestäni erinomainen mahdollisuus opiskelijalle kehittää omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan, päätin lopulta tarttua haasteeseen ja löytää vastauksia edellä mainittuihin kysymyksiini.

2.1 Kehittämistehtävien määrittely

Työni tarkemmassa ideoinnissa ja suunnittelussa yhtenä lähtökohtana on yhteisöpedagogi -koulutuksemme ydinosamiskuvaus. Päätin pyrkiä opinnäytetyöprosessin kautta tietoisesti vahvistamaan ammatillista osaamistani. Yhteisöpedagogi -koulutuksemme keskiössä ovat lapset, nuoret ja perheet. Koulutuksemme ydinosamisaalueita ovat pedagoginen ja kirkollinen osaaminen sekä yhteisö- ja kehittämisosaaminen. Pedagoginen osaaminen on kasvun tukemista sekä ohjaus- ja kouluttamistaitoja. Kirkollinen osaaminen sisältää muun muassa kristillisen uskon tuntemista ja tulkintaa sekä kristillisen kasvatuksen osaamista. Yhteisöosaaminen on verkostoitumista ja toimimista yhteistyössä yhteiskunnan eri organisaatioiden kanssa. Kehittämisosaaminen tarkoittaa muun muassa suunnittelutaitoja sekä tutkivaa ja kehittävää työnotetta. (Opinto-opas 2010, 104.)

Ydinosaamiskuvauksen pohjalta ideoin opinnäytetyökseni toiminnallisen kehittämistyön, jonka tarkoituksena on seurakuntien ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittäminen. Myös kehittämistyöni kehittämistehtävät pohjautuvat ydinosaamiskuvaukseen ja ne ovat:

1. Toimintamenetelmän kehittäminen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön
2. Koulutuksen suunnittelu seurakuntien kasvatustyöntekijöiden urheiluseurayhteistyövalmiuksien kehittämiseksi

Koulutussuunnittelu soveltuu hyvin menetelmäksi omaan kehittämistyöhöni, koska hankkimalla koulutuksia seurakunnat kehittävät henkilöstönsä ammatillisen osaamisen lisäksi omaa toimintaansa (Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen 2001, 9). Myös Silfverbergin mukaan vahvistamalla koulutettavien osaamista ja valmiuksia kehittämistyön vaikutukset aikanaan toteutuvat (Silfverberg 2007, 30). Koska Vilkan & Airaksisen (2003, 53) mukaan hyvä tuote erottuu yksilöllisyydellään muista vastaavista, uuden toimintamenetelmän kehittäminen tekisi suunniteltavasta koulutuksesta yksilöllisen ollessaan osa koulutuksen oppimissisältöä.

2.2 Kehittämistyön vaiheet

Kehittämistyötäni voidaan hahmotella projektin muodossa, sillä kehittämishanke on yksi projektin ilmenemismuoto. Projekti on kertaluontoinen prosessi, jolle on määritelty tavoitteet, organisaatio ja resurssit. (Silfverberg 2007, 21–22.) En tässä opinnäytetyössä kuitenkaan tarkastele projektityötä laajan tietoperustan muodossa vaan viittaan projektityön menetelmiin tarvittaessa työn eri vaiheissa, erityisesti tässä luvussa. Näin säästän rajallisia resurssejani kehittääkseni asiantuntijuuttani

ja osaamistani seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyössä.

Silfverbergin mukaan projektitoimintaan kuuluu myös virheiden tekeminen, vaikka ei tarkoitakaan tarkoituksellisia virheitä. Hyvin suunniteltu ja valmisteltu hankekin saattaa kohdata ongelmia, sillä kehittämishanke on aina hyppy tuntemattomaan. (Silfverberg 2007, 16). Tähän luottaen pyrin soveltamaan Silfverbergin (Silfverberg 2007, 35–38) mukaisia projektin vaiheita omaan kehittämistyöhöni riittävän sopivalla tavalla.

Vilkan & Airaksisen (2003, 51–53) mukaan toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu esiselvityksen tekeminen tarpeen vaatiessa. Esiselvityksestä ja sen tarpeellisuudesta puhutaan myös projektityön kirjallisuudessa. Silfverberg käyttää termiä taustaselvitys, ja hänen mukaansa siihen kuuluu:

- 1) lähtökohtatilanteen ja kehittämishankkeen tarpeen arviointi
- 2) perehtyminen aiheeseen liittyviin strategioihin ja ohjelmiin
- 3) nykyiset ja aiemmat hankkeet sekä tutkimukset.

(Silfverberg 2007, 36.)

Teen esiselvityksen ennen käytännön kehittämistoimintaa. Esiselvitys koostuu kirjallisesta katsauksesta ja pienimuotoisesta kyselystä nykytilanteen kartoittamiseksi. Katsauksessa pyrin edellä mainitun Silfverbergin taustaselvitysmallin mukaisesti selvittämään seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön tarkoitusta, tehtävää ja muotoja, liikuntaa ja urheilua yhteiskunnallisena ilmiönä, liikuntaa ja urheilua lasten ja nuorten kasvattajana ja kasvun tukena sekä liikunta- ja urheilutoimintaa kokonaiskirkollisessa kontekstissa. Esiselvityksen luotettavuuden varmistamiseksi, josta myös Vilka & Airaksinen (2003, 53–54) mainitsevat, pyrin käyttämään

luotettavia, ajantasaisia sekä alkuperäisiä lähteitä. Pysin myös ilmiöiden kriittiseen tarkasteluun tarpeen vaatiessa.

Kehittämistyössäni on kolme vaihetta:

- 1) esiselvitys: kirjallinen katsaus ja kartoittava kysely
- 2) uuden toimintamenetelmän kehittäminen
- 3) koulutuksen suunnittelu.

Kartoittavan kyselyn tarkoitus on osaltaan täydentää esiselvityksen kirjallista katsausta. Tavoitteena kyselyssä on selvittää käytössä olevia kasvatusyhteistyön toimintamalleja sekä selvittää kasvatusyhteistyön tavoitteita ja seurakuntien työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä. Samalla pyrin löytämään syitä siihen, miksi osassa seurakuntia kasvatusyhteistyötä ei vielä urheiluseurojen kanssa tehdä.

Suoritan kyselyn vain pienimuotoisena. Näin toimimalla säästän resurssejani ideointi- ja kehittämisvaiheeseen sekä koulutuksen suunnitteluun. Toisaalta aiemmissä tutkimuksissa on jo selvitetty seurakuntien omaa liikuntatoimintaa ja yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Tutkimukset on tehty Lapuan hiippakunnan ja Helsingin hiippakunnan alueella. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990; Kalpio 1993; Ikonen 2000; Kivinen & Kuokkanen 2002.) Laajassa kartoituksessa ei välttämättä ilmenisi uutta tai laadullisesti arvokkaampaa tietoa aiempiin tutkimuksiin verrattuna.

Tavoitteena on, että esiselvitysvaiheen ja uuden toimintamenetelmän kehittämisvaiheen jälkeen on saatu valmiita toimintamalleja. Valmiit toimintamallit saattavat osaltaan madaltaa seurakuntien työntekijöiden kynnystä lähteä tekemään kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Toisaalta, sellaiset seurakunnat, joilla on jo olemassa olevaa yhteistyötä urheiluseurojen kanssa, voivat toisaalla käytössä ole-

vien toimintamallien tai uusien mallien avulla syventää ja kehittää omaa kasvatustyhteistyötään edelleen. Esiselvitys- ja toimintamenetelmän kehittämisyhteistyön jälkeen on saatu suunniteltavalle koulutukselle myös opetuksellisesti hyödynnettävissä olevaa sisältöä.

2.3 Kirkko ja seurakunnat kehittämistyöni kontekstissa

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon oppi ja usko perustuvat Raamattuun, tunnustuskirjoihin ja kolmeen vanhan kirkon tunnustukseen. Näistä Raamattu on kirkon ylin normi, jota muut tunnustukset selittävät tai tulkitsevat. (Heininmäki & Jolkkonen 2008, 178–179). Tunnustuskirjoista Augsburgin tunnustuksessa todetaan kirkon olevan pyhien yhteisö ja asetetaan ehto evankeliumin puhtaasti julistamisesta ja sakramenttien oikein toimittamisesta (Augsburgin tunnustus VII). Tämä Augsburgin tunnustuksen määritelmä on kuvaus kirkon perusolemuksesta ja vastaa kysymykseen mikä kirkko on. (Huhtinen 2002, 37–38; Paunu 1931; 10–11, Huotari 1992, 12.)

Kirkko on siis yhteisö, jonka tunnusmerkkinä ovat puhdas Jumalan sana (evankeliumi) ja oikein toimitetut sakramentit. Nämä ovat samalla myös seurakunnan tunnusmerkki, sillä seurakunta on tietyllä alueella sijaitseva kirkollinen yhteisö. (Huotari 1992, 12.) Kirkolla voidaan tarkoittaa myös seurakunnan pyhitettyä rakennusta, johon kokoonnutaan jumalanpalveluksiin ja muihin kirkollisiin toimiin. Lisäksi kirkolla voidaan tarkoittaa koko maailman laajuista, yleistä, Kristuksen kirkkoa.

Tässä opinnäytetyössä kirkolla tarkoitetaan Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja seurakunnilla tarkoitetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon paikallisia seurakuntia. Kirkko on jaettu Suomessa yhdeksään hiippakuntaan, joissa paikallisia

seurakuntia oli vuoden 2011 lopulla yhteensä 449. Saman vuoden lopulla seurakuntiin kuului suomalaisista 77,2 %. Yksittäisen seurakunnan toimintaa johtaa kirkkoherra ja hiippakunnan toimintaa piispa. Seurakunnissa toimii noin 21000 työntekijää. Vaikka seurakuntien jäsenenä onkin suurin osa suomalaisista, tässä opinnäytetyössä seurakuntien toimintaa tarkastellaan ja kehitetään seurakunnan työntekijöiden työn näkökulmasta. (Suomen ev.lut. kirkko 2012a; Suomen ev.lut. kirkko 2012b, Suomen ev.lut. kirkko 2012c.)

3 KIRKON LAPSI- JA NUORISOTYÖ

Kirkon lapsi- ja nuorisotyöhön kuuluvat sekä lasten ja varhaisnuorten toiminta että rippikoulu ja nuorisotyö. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiassa työn määrittään kattavan ikävuodet 0–29. Lapsi- ja nuorisotyö nähdään teologisesti perustuvan erityisesti kaste- ja lähetyskäskyyn ja lasten evankeliumiin. (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 4–6.) Tämän opinnäytetyön taustalla on ajatus, että kasvatusta on luonteva lähtökohta seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen yhteistyölle. Tässä luvussa tarkastelen, millainen rooli kasvatuksella on seurakuntien lapsi- ja nuorisotyössä. Lisäksi kuvaan kirkon lapsi- ja nuorisotyön ulottuvuuksia sekä tarkastelen toimintaa seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön tilastojen kautta.

3.1 Lapsi- ja nuorisotyö kirkon kasvatustoimintana

Kasvatus kirkon tehtävänä on sidottu toisaalta lähetystehtävään, toisaalta kasteen sakramenttiin (Kirkon kasvatustoiminnan kokonaisohjelma 1978). Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian mukaan kasvatuksellinen vastuu on mukana kaikissa toiminnoissa, mutta lapsi- ja nuorisotyötä ei voida sen mukaan tyhjentävästi määrittää pelkästään kasvatuksen näkökulmasta. Strategiassa lapsi- ja nuorisotyön perustehtävä on armollisen Jumalan kohtaamisen edistäminen. Kasvatustyöllä on näin ikään kuin välineellinen arvo. Sen tavoitteena on uskon tradition välittäminen sukupolvelta toiselle sekä mielekkään elämän löytämisen mahdollistaminen Jumalan rakkaudesta ja lähimmäisten rakastamisesta Jeesuksen opetusten mukaisesti. (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 3–6.)

Kasvatustyön taustalla on aina ihmiskäsitys, joka määrittelee sen, millaiseksi ihminen ymmärretään. Ihmiskäsitykseen perustuvat kasvatuksen päämäärät ja sen pohjalta luodaan ne menetelmät, joilla ajatellaan olevan kasvua tukevia vaikutuksia. (Halme 2010, 20–21.) Raamatusta nousevan kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja luotu elämään yhteydessä ja suhteessa Luojaansa. Luomiseen perustuen jokainen ihminen on arvokas ja ainutlaatuinen. (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 10; Halme 2010, 23–24.) Luomiskertomuksesta voidaan nostaa esiin myös näkemys, että ihmistä ei ole luotu ainoastaan elämään yhteydessä Jumalaan, vaan kokemaan yhteyttä myös toisten ihmisten ja muun luomakunnan kanssa (Heinonen & Porkka 2006, 18).

Kirkon kasvatuksen linjauksen mukaan kirkon kasvatuksen taustalla on kokonaisvaltainen ihmiskäsitys. Linjauksessa korostetaan, että ihmisen hengellisyys ei ole mikään irrallinen osa ihmisen olemusta vaan ihmisen olemukseen kuuluu niin fyysinen, henkinen, hengellinen, sosiaalinen, emotionaalinen kuin esteettinenkin puoli. (Meidän kirkko – kasvamme yhdessä 2012.) Kristilliseen ihmiskäsitykseen pohjautuen kirkon lapsi- ja nuorisotyössä pyritään vaalimaan jokaisen lapsen ja nuoren yksilöllisyyttä, ainutlaatuisuutta ja ihmisarvoa sekä vahvistetaan heidän minäkuvaansa ja itsetuntoa. Itsensä hyväksymisen lisäksi kasvatuksella ohjataan lapsia ja nuoria vastuuseen, keskinäiseen kunnioittamiseen ja lähimmäisenrakkauteen. (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 10.)

3.2 Kirkon lapsi- ja nuorisotyön ulottuvuudet

Kirkon lapsi- ja nuorisotyössä kasvatuksen arvot nousevat Raamatusta ja kristillisestä traditiosta (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 3–6). Muhonen & Tirri (2008, 63–77) ovatkin määritelleet kristillisen kasvatuksen kristillisiin arvoihin sitoutuneena toimintana, joka toteutuu pedagogisen vuorovaikutussuhteen

kautta. Sen tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen.

Lasten ja nuorten kokonaisvaltaista huomiointia myös painottava Launonen nostaa kristillisen kasvatuksen lisäksi diakonian näkökulmaksi kirkon lapsi- ja nuorisotyöhön. Samalla Launonen visioi kirkon lapsi- ja nuorisotyötä laajalaisemmaksi määrittämällä kristillistä kasvatusta ja diakoniaa yhdistäväksi teki- jäksi sosiaalipedagogiikan. Launosen mukaan kirkon lapsi- ja nuorisotyöllä on näin parhaimmillaan kolme ulottuvuutta: Hengellinen, pedagoginen ja sosiaali- nen. (Launonen 2008, 232.) Muhonen ja Tirri jakavat kristillisestä kasvatuksesta kirjoittaessaan kristillisen kasvatuksen hengellisen puolen edelleen opilliseen, ri- tuaaliseen ja kokemukselliseen ulottuvuuteen (Muhonen & Tirri 2008, 77–82).

Launosen mallin mukaiselle sosiaalipedagogiselle ja diakoniselle työotteelle lapsi- ja nuorisotyössä löytyy vastineensa Muhosen ja Tirrin ajattelussa kristillisen kas- vatuksen eettis-moraalisesta ulottuvuudesta sekä huolenpidollisesta ulottuvuu- desta. Heidän mukaansa kristillisen kasvatuksen eettis-moraalinen ulottuvuus on kasvatettavan ohjaamista kohti sitä hyvää ja oikeaa, joka tulee ilmi rakkauden kaksoiskäskyn ja kultaisen säännön periaatteissa. Eettis-moraalinen ulottuvuus ei jää pelkästään tiedon tasolle, vaan lähimmäisenrakkauden periaatteita, toisen huomioimista, kunnioittamista ja hyväksymistä eletään todeksi käytännön yhteis- elämässä. Kristillisen kasvatuksen huolenpidollinen ulottuvuus pitää Muhosen ja Tirrin ajattelussa sisällään turvallisen kasvatusilmapiirin luomisen sekä huolenpi- don ja rakkauden osoittamisen kasvatettavaa kohtaan pedagogisessa suhteessa. (Muhonen & Tirri 2008, 77–82.)

Muhonen & Tirri näkevät kristillisen kasvatuksen ulottuvuuksien yleisluontoi- suuden tarjoavan yhtäläisyyksiä kaiken kasvatustoiminnan kanssa, sellaisenkin

joka päämääriltään ei ole kristillistä. Samaten Launonen toteaa laaja-alaisen lähestymisen lapsi- ja nuorisotyöhön mahdollistavan yhteistyön monen toimijan kanssa. (Muhonen & Tirri 2008, 82; Launonen 2008, 233–234.) Tämä sopii yhteen kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian kanssa, jossa on visio kirkon lapsi- ja nuorisotyöstä yhteiskunnallisena vaikuttajana ja toimijana eettisen, moraalisen sekä ekologisen toiminnan ja lähimmäisenrakkauden edistämiseksi (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 9).

3.3 Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön toimintamuotoja ja tilastoja

Lapsi- ja nuorisotyön toimintamuodot ovat seurakunnissa erittäin monimuotoisia. Tämän ovat mahdollistaneet hyvin pitkälle kansankirkon resurssit. (Huotari 1996, 448.) Pääpaino seurakuntien lapsi- ja nuorisotyössä on kokoontuvassa toiminnassa, joka käytännössä kokoaa seurakunnan jäsenenä olevia lapsia ja nuoria sekä jossain määrin myös heidän vanhempiaan yhteen (Elomaa 1997, 108–109).

Lapsi- ja nuorisotyö jakautuu seurakunnissa eri ikäkausille suunnattuihin toimintoihin. Osa-alueesta, joka toteutuu seurakunnissa lapsi- ja perhetyönä, käytetään nimitystä varhaiskasvatus. Muita osa-alueita ikäkausittain ovat varhaisnuorisotyö, varsinainen nuorisotyö, rippikoulutyö ja nuorten aikuisten toiminta. Näistä rippikoulutyö on ainut toimintamuoto, joka on suunnattu pääosin yhdelle ikäluokalle, kyseisenä vuonna 15 vuotta täyttävälle. Varhaisnuorisotyön kohderyhmänä ovat 7–14-vuotiaat, eli se käsittää rippikoulua edeltävän toiminnan. Varsinaisen nuorisotyön kohderyhmänä ovat taas rippikoulun käyneet nuoret, ikävuosiltaan 15–18. Nuorten aikuisten toiminta on taas suunnattu 18–29-vuotiaille. (Launonen 2006, 7–13; Monikasvoinen kirkko 2008, 117–156.) Näistä nuorten aikuisten toiminta on ollut erityinen haaste kirkolle (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 3–4).

Varhaiskasvatuksessa merkittävimmät seurakuntien kokoontuvan toiminnan työmuodot ovat päiväkerhotoiminta ja perhetyön kerhotoiminta, josta käytetään yleensä nimitystä perhekerho. Seurakuntien päiväkerhot tavoittivat vuonna 2007 kaiken kaikkiaan 36 % 3–5-vuotiaista lapsista, ja perhekerhoissa tilastoitiin samana vuonna 1,19 miljoonaa kävijää, joista lapsia oli 734 000. Määrät ovat olleet kuitenkin tasaisessa laskussa. Seurakuntien varhaiskasvatuksessa tehdään paljon yhteistyötä kunnallisen varhaiskasvatuksen kanssa. Yleisimmät yhteistyötahot varhaiskasvatuksessa seurakunnilla olivat neuvolat sekä päiväkodit. (Monikasvoinen kirkko 2008, 123–132.)

Perheenisänä sekä eri paikallisseurakuntien alueella asuneena ja seurakunnissa työskennelleenä olen huomannut, että seurakunnat järjestävät pääsääntöisesti perhekerhot virastotyöajan puitteissa. Niinpä päivätyössä tai -koulutuksessa olevien vanhempien mahdollisuudet osallistua seurakunnan toimintaan yhdessä lastensa kanssa ovat vähäisiä. Mielestäni tämä on selkeä puute. Seurakuntien tulisi mielestäni tarjota kyseisillekin vanhemmille ja heidän lapsilleen mahdollisuuksia osallistua seurakunnan toimintaan yhdessä perheenä.

Toisaalta perhetyössä toiminta on hyvin usein suunnattu ainoastaan 3–5-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Tarve yhdessäoloon ja yhteistoimintaan ei mielestäni katoa mihinkään lasten tullessa kouluikänsä. Lisäksi osa lasten vanhemmista kuuluu itsekin jo aiemmin tässä luvussa mainittuun kirkolle haasteelliseen nuorten aikuisten kohderyhmään, jota voitaisiin palvella juuri perhetyön kautta.

Varhaisnuorisotyössä kokoontuvan toiminnan työmuotoja ovat muun muassa aamu- ja iltapäivätoiminta, kerhotoiminta, retket ja leirit. Siinä missä päiväkerhot tavoittivat reilun kolmasosan 3–5-vuotiaista vuonna 2007, varhaisnuorisotyön kokoontuva toiminta tavoitti enää ainoastaan vajaan seitsemänneksen 7–14-

vuotiaista lapsista. Tässäkin on ollut osallistujien määrissä nähtävissä laskeva trendi. Seurakunnan partiotoiminnassa oli mukana vajaa 6,7 % 7–14-vuotiaista, mikä vastaa hieman alle puolta kaikista partiotoimintaan osallistuvista lapsista ja nuorista. Sekä lapsi- että varhaisnuorisotyön ikäluokkia tavoittava pyhäkoulu taivoitti vuonna 2007 7,1 % 4–10-vuotiaista. (Monikasvoinen kirkko 2008, 125–134.)

Rippikoululla on kirkossa vahva suosio. Sen käy 15-vuotiaiden ikäluokasta vuosittain keskimäärin kahdeksan nuorta kymmenestä, kun huomioidaan, että osa rippikoulun vuosittain suorittavista on 16-vuotiaita tai vanhempia. (Monikasvoinen kirkko 2008, 136–137.) Koska varhaiskasvatuksen ja varhaisnuorten toiminta koostuu huomattavasti vähemmän osallistujia, voi rippikoulu olla monelle nuorelle ensimmäinen kerta, kun he osallistuvat seurakunnan lapsi- ja nuorisotyön koontuvaan kasvatustoimintaan.

Nuorisotyössä vahva toimintamuoto on isoskoulutus, joka on sidoksissa rippikoulutyöhön. Isoskoulutukseen osallistui vuonna 2007 27000 nuorta. Käytännössä, kolmannes rippikoulun käyneistä lähtee mukaan isoskoulutukseen. Isoskoulutuksen suorittaneista vajaa kolmannes ei mahdu rippikouluun mukaan varsinaiseksi isoseksi. Sekä isoskoulutukseen osallistuneiden että varsinaisena isosena toimineiden määrässä on tapahtunut kasvua. Lisäksi nuorille järjestetään ryhmätoimintaa, nuorten iltoja, leirejä ja retkiä. Näistä ryhmätoiminta kokosi noin 5,7 % 15–18-vuotiaista vuonna 2007. Erilaisille leireille osallistui yli 40000 nuorta ja retkitoiminnassa oli mukana yli 27000 nuorta. (Monikasvoinen kirkko 2008, 145–146.)

Ajattelen isoskoulutuksen suosion kertovan siitä, että rippikoulu on ollut nuorille myönteinen kokemus ja osallistuessaan isostoimintaan he haluavat jatkoa rippikoulun myönteisille kokemuksilleen. Launosen mukaan yksi rippikoulun toimi-

vuuden syy on siinä, että rippikoulussa on monipuolisesti läsnä niin hengellinen, pedagoginen kuin sosiaalinenkin ulottuvuus (Launonen 2006, 12).

Sekä varhaisnuorisotyössä että nuorisotyössä tehdään erittäin paljon yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa. Kuten jo johdannossa totesin, lähes kaikki seurakunnat, 99 %, tekevät yhteistyötä koulujen kanssa. Yleisiä toimintamuotoja ovat koulujumalanpalvelukset, päivänavaukset, muut hartaushetket, oppituntivierailut ja muu läsnäolo koulun arjessa. (Monikasvoinen kirkko 2008, 151–152.)

Seurakunnissa tehdään myös erityisnuorisotyötä. Se on syrjäytymisuhan alla tai jo syrjäytyneisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa työtä tai muuten aktiivista lasten ja nuorten etsimistä ja auttamista. Vuonna 2007 erityisnuorisotyötä tehtiin joka toisessa seurakunnassa. Sen muotoja ovat muun muassa avoimien ovien toiminta, Saapas-toiminta, etsivä työ ja pienryhmätoiminta. Lisäksi erityisnuorisotyössä tehdään paljon yhteistyötä eri tahojen kanssa, joita ovat esimerkiksi kunnallinen nuorisotyö, sosiaalitoimi ja poliisi. (Monikasvoinen kirkko 2008, 149–150; Elomaa 1997, 111.)

4 LASTEN JA NUORTEN LIIKUNTAKASVATUS

Liikunta on terminä monikäsitteinen. Sillä voidaan tarkoittaa kaikkea fyysistä toimintaa, joka lisää energiankulutusta lepotasosta, mutta toisaalta se voi myös merkitä tarkoituksellista ja toistuvaa, fyysistä, ei kilpailullista liikkumista. Liikunnan järjestäytyneestä kilpailullisesta muodosta puhuttaessa käytetään yleisimmin sanaa urheilu. (Lämsä 2009, 15.) Sekä liikunta että urheilu voidaan jakaa tarvittaessa eri osa-alueisiin liikkumisen lähtökohtien, ympäristön tai tavoitteiden näkökulmasta. Voidaan esimerkiksi puhua erityisliikunnasta, kuntoliikunnasta, arki- ja hyötyliikunnasta, koululiikunnasta tai vastaavasti vammaisurheilusta, kuntourheilusta, kilpaurheilusta, huippu-urheilusta ja ammattiurheilusta (Miettinen 2000, 18; Lämsä 2009, 16).

Tässä luvussa tarkastelen liikunta- ja urheilutoiminnan yhteiskunnallista merkitystä sekä sen laajuutta. Lisäksi käsittelen sitä, miten liikunnalla voidaan tukea lasten ja nuorten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä, sekä tarkastelen urheiluseuratoimintaa lasten ja nuorten kasvattajana.

4.1 Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä

Liikunnan ja urheilun edistäminen, kehittäminen ja tukeminen kuuluvat Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle. Tehtävänsä ministeriö toteuttaa lainsäädännöllä, tutkimusten ja selvitysten välityksellä sekä ohjaamalla liikuntaan ja urheiluun budjetti- ja veikkausvoittovaroja. (Härkönen 2009, 49.) Kunnat huolehtivat liikunnan peruspalveluista tarjoamalla liikuntapaikkoja kuntalaisten käyttöön. Kunnat omistavat, hoitavat ja ylläpitävät 70 % Suomen 29000 liikuntapaikasta. Lisäksi kunnat tukevat kansalaistoimintaa ja järjestävät liikuntaa myös erityis-

ryhmille. (Liikuntaa ja urheilua Suomessa – Liikuntaopas maahanmuuttajille 2003, 6.)

Liikunta- ja urheilutoimintaa järjestävät pääasiassa kansalaisjärjestöt (Lämsä 2009, 15). Niissä toimii vapaaehtois- ja luottamustehtävissä yli puoli miljoonaa suomalaista. Liikunnan harrastajat ja urheilijat huomioiden järjestöillä on yli miljoona jäsentä (Liikuntaa ja urheilua Suomessa - Liikuntaopas maahanmuuttajille 2003, 6). Merkittäviä urheilu- ja liikuntajärjestöjä Suomessa ovat muun muassa huippu-urheilun kehittämisestä ja edistämisestä vastaava Suomen Olympiakomitea ry, suomalaisten liikuntajärjestöjen katto- ja palvelujärjestö Suomen liikunta ja urheilu SLU ry sekä lasten ja nuorten hyvinvointia ja elämäniloa liikunnan avulla edistävä Nuori Suomi ry (Härkönen 2009, 46–49). Näistä järjestöistä SLU ja Nuori Suomi yhdistyvät Kuntoliikuntaliitto ry:n kanssa tarkoituksenaan toimia yhtenä järjestönä vuoden 2013 alusta lähtien (Liikunnalle ja urheilulle uusi kattojärjestö 2012).

Olympiakomitean, SLU:n ja Nuoren Suomen lisäksi Suomessa toimii yli 70 lajiliittoa, 15 alueellista liikuntajärjestöä, 4 koululais- ja opiskelijaliikuntajärjestöä, 2 kuntoliikuntajärjestöä, 10 erityisryhmien liikuntajärjestöä sekä 18 muuta liikuntajärjestöä (Liikuntajärjestöjen toiminta-avustukset 2012). Näiden järjestöjen jäseninä taas on 9000 urheiluseuraa (Lämsä 2009, 15). Suomessa toimii myös erilaisia liikunnan ja urheilun tukemiseen, tutkimiseen ja kouluttamiseen liittyviä organisaatioita kuten korkeakouluja ja opistoja, tutkimuskeskuksia sekä muita organisaatioita (Härkönen 2009, 47–49).

Liikunta- ja urheilutoiminta tarjoavat monia hyötyjä yhteiskunnalle. Ne edistävät esimerkiksi kansalaisten terveyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Ne lisäävät ja ylläpitävät työikäisten ja iäkkäämpien toimintakykyä sekä ehkäisevät syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuuden eriasteiseen aktiivisuuteen ja vaikuttamiseen yhdessä

muiden kanssa. (Vuolle 2000, 23–40.) Vapaaehtoistoiminnassa ja luottamustehtävissä mukana olevat saavat mahdollisuuden toimia muiden hyväksi samalla kun toteuttavat ja kehittävät itseään. He saavat myös arvokasta kokemusta oppimalla erilaisia tietoja ja taitoja. (Koski 1994, 97–98.) Yhteiskunnallisesti merkittävää on myös liikunta- ja urheilujärjestöjen työllistävä vaikutus. Esimerkiksi seurat työllistävät pää- ja sivutoimisesti arviolta 17 700 henkilöä (Lämsä 2009, 15). Heidän lisäksi maininnan arvoinen on myös toiminnan välillisesti työllistävä vaikutus, sillä seurat käyttävät myös toimintaympäristönsä yritysten palveluita.

Liikunta- ja urheilutoiminnalla on lisäksi muitakin yhteiskunnallisesti merkittäviä vaikutuksia. Liikunnan ja urheilun laajasta merkityksestä yhteiskunnalle esitän Lämsää (2009, 17) mukaillen kymmenen kohdan tiivistelmän:

Liikunta- ja urheilutoiminta

- 1) on erityisen laajaa kansalaistoimintaa
- 2) on merkittävä kansanterveyden ja hyvinvoinnin edistäjä
- 3) edistää yhteisöllisyyttä
- 4) luo paikallista, alueellista ja kansallista identiteettiä
- 5) on kansainvälistä
- 6) edistää muuta yhteiskunnallista kulttuuritoimintaa
- 7) luo esikuvia ja sankareita
- 8) on lasten ja nuorten kasvattaja

Lisäksi liikunta ja urheilutoiminnalla

- 9) on taloudellista arvoa
- 10) on viihdearvoa.

4.2 Liikunta lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukena

Liikunnalla on monipuolisia vaikutuksia lasten ja nuorten terveyden ja kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämisessä. Koska kaikki liikunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävät vaikutukset eivät ole pysyviä, on lasten ja nuorten suositeltavaa liikkua päivittäin. Päivittäisen liikunnan määräksi onkin suositeltu 3-6-vuotiaille vähintään kaksi tuntia, 7-12-vuotiaille vähintään 1,5-2 tuntia ja tätä vanhemmille 1-1,5 tuntia päivässä. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 11; Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 2008, 18-19.)

Liikunta on lapsille luonnollinen osa elämää ja sen peruslähtökohtana on leikkiminen. Leikit kehittävät lasten luovuutta, mielikuvista ja ongelmanratkaisukykyä. Leikkiessään lapset tutustuvat materiaaliseen ja sosiaaliseen ympäristöönsä, oppivat hahmottamaan omaa suhdettaan siihen sekä oppivat samalla tuntemaan itseään. Liikkuessaan lapsilla on mahdollisuus ilmaista itseään ja he voivat opetella käsittelemään omia tuntemuksiaan. Liikkumisen fysiologisten reaktioiden kuten hengästymisen tai hikoilun kautta lapset myös oppivat oman kehon toimintansa tuntemiseen. (Zimmer 2001, 43-44.)

Liikunnan käyttämisellä kasvatuksen välineenä on historiallinen taustansa 1800-luvun brittiläisessä koulu- ja yliopistokasvatuksessa. Liikunnalla oli kasvatuksessa merkittävä rooli ja sen taustalla oli vahvasti kristillinen arvopohja. Liikunnalla tavoiteltiin sekä yksilöllisiä että sosiaalis-eettisiä kasvatuserävaikutuksia. Kansainvälinen olympialiike kehittyi tämän kasvatuksellisen ajattelun pohjalta ja sen kautta koko urheileva maailma on saanut eettisen perintönsä. (Telama & Laakso 1995, 275-280.)

Liikuntakasvatus jaetaan liikunnan avulla kasvattamiseen ja liikuntaan kasvattamiseen. Päämääränä on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä liikunnalliseen, terveyttä edistävään elämäntapaan kasvaminen. Hyvä terveys ei ole vain sairauksien poissaoloa vaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tämä tarkoittaa sitä, että terve ihminen voi hyvin niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin. (Laakso 2007, 18–22; Jääskeläinen, Korpilauri & Tikkanen 1980, 10–33.) Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen tarkemmin liikuntaa lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukena fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen näkökulman kautta.

4.2.1 Liikunta fyysisen kehityksen tukena

Liikunnalla on monia terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia edistäviä fysiologisia vaikutuksia ihmisen elimistöön. Liikunta edistää ja ylläpitää ihmisen hermoston, luuston, nivelten, lihasten, hengitys- ja verenkiertoelimistöjen kokonaisvaltaista toiminta- ja suorituskykyä. Lisäksi liikunta tehostaa aineenvaihduntaa ja vähentää sairastumisriskiä tiettyihin tauteihin kuten esimerkiksi sepelvaltimotautiin tai diabetekseen. (Vuori 1994, 15–45.)

Liikunnan toimintakykyä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia voidaan tarkastella myös fyysis-motorisen kehityksen kontekstissa. Fyysis-motorinen kehitys on kokonaisuus, jonka muodostavat fyysinen kasvu sekä fyysis-motoristen kykyjen ja liikuntataitojen kehittyminen. Fyysis-motoriset kyvyt voidaan jakaa nopeuteen, voimaan ja kestävyYTEEN, joista käytetään yhteistä nimitystä kuntotekijät sekä liikehallintatekijöihin, joita ovat muun muassa reaktiokyky, rytmikyky ja liikkeiden yhdistelykyky. Liikuntataidot sisältävät motoriset perustaidot sekä lajitaidot. (Ruoppila 1989, 45–47.)

Motoriset perustaidot, joista esimerkiksi Kalaja ja Sääkslahti (2009, 8) käyttävät termiä liikunnalliset perustaidot, voidaan jakaa edelleen tasapainotaitoihin, liikkumistaitoihin ja välineenkäsittelytaitoihin. Niiden hallinta on edellytys myöhemmille lajitaitojen oppimiselle. Tasapainotaitoja ovat esimerkiksi kääntyminen, taivuttaminen, pyörähtäminen, heiluminen ja pysähtyminen. Liikkumistaitoja puolestaan ovat muun muassa käveleminen, juokseminen, ponnistaminen, loikkaaminen, hyppääminen ja kiipeäminen. Välineen käsittelytaidot pitävät sisällään esimerkiksi heittäminen, kiinniottamisen, potkaisemisen ja pompottelemisen.

Kasvattajan, joka haluaa käyttää liikuntaa lasten ja nuorten kehityksen ja kasvun tukena on hyvä tuntea edellä mainittujen liikunnallisten perustaitojen kirjo. On tärkeää ymmärtää, että jo liikuntatuokioita suunniteltaessa voidaan tehdä kasvua ja kehitystä tukevia valintoja. On pyrittävä tarjoamaan lasten ja nuorten fyysis-motoriseen kehitystasoon nähden riittävän turvallinen, mutta kuitenkin virikkeellinen ympäristö (Forsman & Lampinen 2008, 39–40; Telama 1989, 88).

Kaikki lapset ja nuoret eivät kehity samassa tahdissa, vaan jokaisen kehitys on yksilöllistä. Niinpä perinteiset liikuntaleikit ja pelit eivät välttämättä tarjoa kaikille yhtäläisesti sopivia haasteita. Suorituspainotteisessa liikunnassa tällöin tasoerot korostuvat. Suorituspainotteiselle fyysis-motoriselle liikunnalle toimii vaihtoehtona psykomotorinen lähestymistapa. Siinä liikkuvat lapset ja nuoret huomioidaan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti siten, että painotetaan kehollisen suorituksen asemesta havaitsemista, elämyksellisyyttä sekä liikkumisen ja yhdessä tekemisen yhteyttä. Sen avulla voidaan avartaa heikon itsetunnon omaavien, kömpelöiden yksilöiden kehontuntemusta ja rohkaistaan passiivisia sekä arkoja yksilöitä. Psykomotoriikalla voidaan tukea ja kehittää omatoimisuutta ja aloitekykyä, keskittymiskykyä, rentoutumiskykyä, toiminta- ja kommunikaatiokykyä sekä vahvistaa itsetuntoa. (Iivonen 1999, 63–73.)

Psykomotorisella kasvatuskäsityksellä on paljon yhteistä kirkon lapsi- ja nuorisotyön kasvatuksellisten lähtökohtien kanssa. Iivosen mukaan psykomotorisessa lähestymistavassa toiminnan lähtökohtana ei ole suorittaminen vaan oleminen juuri sellaisena kuin on. Psykomotoriikassa kaikki toimivat tasaveroisina kumppaneina suhteessa toisiinsa. Psykomotorisen lähestymistavan tavoitteena ei ole tietyn liikunnallisen erityistaidon oppiminen vaan tukea ja kehittää yksilön valmiuksia. (Iivonen 1999, 63–73.)

4.2.2 Liikunta kognitiivisen ja psyykkisen kehityksen tukena

Oman minäkäsityksen kehittyminen on Telaman mukaan keskeisimpiä asioita yksilön kehityksessä. Telama määrittelee minäkäsityksen sisältävän yksilön näkemyksen omasta ruumiistaan, persoonallisuudestaan ja ulkonäöstään sekä henkisestä ja fyysisestä suoriutumiskyvystään. Nämä ovat minäkäsityksen kuvailevaa puolta. Yksilön kokema tyytyväisyys omista ominaisuuksistaan on minäkäsityksen arvostavaa puolta ja tällöin voidaan puhua itsearvostuksesta ja itseluottamuksesta. (Telama 1989, 88–89.)

Keho, sen tuntemus ja hallinta on tärkeä osa yksilön identiteettiä. Kehollisen toiminnan kautta rakennetaan osaltaan käsitystä omista taidoista ja kyvyistä. Onnistumisen kokemukset liikunnassa vahvistavat itseluottamusta ja rohkaisevat suoriutumaan yhä vaativimmista tehtävistä. Oman kehon vahvuuksien ja heikkouksien tunteminen luo myös rajat omille mahdollisuuksille ja itsenäisyydelle. (Iivonen 1999, 66.) Identiteetin löytämistä sekä itsenäistymistä voidaan tukea liikunnan avulla erityisesti myöhäislapsuudessa ja murrosiässä. Tavoitteena on, että lapsi tai nuori oppii arvioimaan itse omia suorituksiaan auktoriteettien antamasta palautteesta riippumatta. (Telama 1989, 89.)

Lintusen mukaan liikunnassa voidaan kuitenkin kasvatustavoitteeksi asettaa reilusti myönteisen minäkäsityksen tukeminen. Tämä johtuu siitä, että vaikka minäkäsitys ei vastaisi täysin todellisuutta, niin lievästi myönteiseen suuntaan vääristynyt minäkäsitys on kuitenkin hyväksi ihmisen psyykkiselle hyvinvoinnille. Niinpä tärkeämpää on järjestää liikunnallisia onnistumisen kokemuksia kuin tarjota mahdollisuutta kehittää luonteen lujuuksi epäonnistumisten kautta. (Lintunen 2000, 83.)

Liikunnan avulla voidaan tukea myös lasten ja nuorten kognitiivista kehitystä. Liikkuminen itsessään on aina kognitiivista toimintaa. Kognitiivinen toiminta on ajattelua, tunnistamista, havaitsemista, vertailua, luokittelua, muistamista, ymmärtämistä, suunnittelua, ongelmanratkaisua, keksimistä ja päätöksentekoa. Kehollinen toiminta sopeutetaan ympäristöön kognitiivisten toimintojen kautta. Kognitiiviset taidot vaikuttavat lisäksi siihen miten yksilö oppii toimimaan elämässään, sopeutumaan sekä vaikuttamaan fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöönsä. Liikuntataitojen karttuessa myös kognitiivinen osaaminen kehittyy. (Ahonen 2008, 59–60; Morris & Stiehl 1999, 14.)

Liikunnan merkitys psyykkiselle kehitykselle voidaan nähdä myös liikunnan tarjoaman ilon, mielihyvän, virkistymisen, viihtyisyyden näkökulmasta (Telama & Kahila 1994, 152–154; Jääskeläinen ym. 1980, 30). Ryhmäliikunta kuitenkin saattaa estää edellä mainittujen positiivisten elämysten kokemista. Yhdessä liikkuesssa toiminta on avointa ja julkista niin, että yksilön suoritukset ovat välittömästi toisten arvioitavissa. Siksi liikuntatuokiot tulisikin suunnitella siten, että ne tarjoaisivat oikean tasoisia haasteita kaikille osallistujille. (Telama & Kahila 1994, 152–154.)

4.2.3 Liikunta sosiaalisen kehityksen tukena

Liikuntaa pidetään yleisesti erityisesti sosiaalisen kasvun ja kehityksen kenttänä. Tämä perustuu osaltaan liikunnan tarjoamaan monipuoliseen yhteistoimintaan. (Telama & Laakso 1995, 275; Laakso 2007, 18–22; Morris & Stiehl 1999, 8–10.) On kuitenkin niin, ettei liikunta itsessään kehitä sosiaalisia taitoja, eikä pelkkä osallistuminen joukkueurheiluun edistä automaattisesti positiivista sosiaalista käyttäytymistä. Olennaista on se, miten toiminta on organisoitu ja millaisia menetelmiä toiminnassa käytetään. Liikunta tarjoaakin parhaimmillaan hyvän välineen ja ympäristön sosiaaliselle kasvulle ja kehitykselle (Telama 1989, 87–90; Polvi 2008, 27–31.)

Zimmer on luokitellut liikunnalla omaksuttavissa olevat sosiaalisen toiminnan perusvalmiudet viiteen ulottuvuuteen. Näitä ovat:

- 1) sosiaalinen herkkyys,
- 2) sääntöjen ymmärtäminen,
- 3) kyky luoda kontakteja ja olla yhteistyössä,
- 4) turhautumisen sietokyky
- 5) suvaitsevaisuus ja huomioonottaminen.

(Zimmer 2001, 28–29.)

Sosiaalinen herkkyys pitää sisällään toisten asemaan asettumisten ja tunteiden huomioimisen sekä toisten tarpeiden ja toiveiden huomioimisen. Sääntöjen ymmärtäminen on muun muassa osallistumista säännöillä säädelyyn toimintaan, sääntöjen noudattamista ja myös niiden luomista tilanteen niin vaatiessa. Kyky luoda kontakteja ja olla yhteistyössä on yhdessä toimimista, vuorovaikutusta, avun antamista ja saamista sekä tunteiden ilmaisemista. Turhautumisen sietoky-

vyn Zimmer määrittelee sisältävän kyvyn sopeutua ryhmään ja omaan rooliin ryhmässä, toimimaan muutenkin kuin omien tarpeiden pohjalta sekä kykyyn sietää epäonnistumisia. Suvaitsevaisuus ja huomioonottaminen tarkoittavat muun muassa toisten kunnioittamista, hyväksymistä sekä heikompien huomioimista. Zimmer huomauttaa, että perusvalmiuksia ei opita yksittäisissä toiminnoissa, vaan niiden sisäistäminen vaatii aikaa. (Zimmer 2001, 28–29.)

Polvi lähestyy liikunnan sosiaalisia kasvatusmahdollisuuksia sosiaalisen pätevyyden ja positiivisen sosiaalisen käyttäytymisen eli prososiaalisuuden kautta. Hänen mukaansa sosiaalinen vuorovaikutus perustuu yksilöiden välisiin suhteisiin. Sosiaalinen pätevyys on Polven mukaan taitoa olla tehokkaassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Prososiaalisuus on käyttäytymistä, jossa ymmärretään toisen yksilön toiveet ja tarpeet sekä toimitaan aktiivisesti toisen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. (Polvi 2008, 9–10.)

Polvi on kuvannut prososiaalista käyttäytymistä elementeillä, jotka ovat osaltaan yhteneviä Zimmerin sosiaalisen toiminnan perusvalmiuksien kanssa. Polven mukaan prososiaalisen käyttäytymisen elementtejä ovat toisen huomioonottaminen, yhdessä toimiminen, neuvominen ja korjaaminen, konkreettinen ja psykologinen auttaminen, palautteen antaminen, kannustaminen, sallivuus ja suvaitsevaisuus, luottamus sekä ystävyiden edistäminen. Prososiaalisuuden vastakohtaksi Polvi mainitsee negatiivisen sosiaalisen käyttäytymisen, jonka ilmenemismuotoja ovat itsekkyyys, välinpitämättömyys, epäystävällisyys, aggressiivisuus sekä asosiaalisuus. (Polvi 2008, 10.)

Liikuntatuokioita suunniteltaessa prosessin ytimessä on oppimistavoitteiden määrittelyminen. Tämän jälkeen voidaan valita ne menetelmät, joiden avulla tavoitteisiin pyritään. Sosiaalisten oppimistavoitteiden kannalta kaikkein hyödyllisintä on

valita lasten ja nuorten keskinäiseen yhteistoimintaan ja vuorovaikutukseen perustuvia työskentelymenetelmiä. (Polvi 2008, 33.)

Kahilan tutkimusten mukaan edellytyksenä sosiaalisten taitojen oppimiselle ovat vaihtuvat vuorovaikutussuhteet. Tämä tarkoittaa sitä, että lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemiseksi olisi pyrittävä välttämään toistuvaa yhteistoimintaa saman parin kanssa ja luotava mahdollisuus yhteistoimintaan useiden erilaisten ihmisten kanssa. Lisäksi toiminta tulisi suunnitella niin, ettei olisi mahdollista toimia vain näennäisesti yhteistyössä, ryhmässä mutta ei ryhmänä. Tällöin toiminta ei ole yhteistoimintaa vaan rinnakkaista tai peräkkäistä yksilötoimintaa. (Polvi 2008, 14–43; Kahila 1993, 20–79; Telama 1989, 90.) Sahlberg ja Leppilampi kiteyttävät yhteistoiminnallisen oppimisen seuraavasti:

Yhteistoiminnallinen työskentely ja oppiminen ei ole vain opetusmenetelmä, vaan se on erilainen suhtautumistapa oppimiseen, toisiin ihmisiin ja omaan ympäristöön. Yhdessäoppimisessa on keskeistä vuorovaikutus: keskustelu, toisten huomioiminen ja auttaminen ja avoin aktiivinen yhteistyö. (Sahlberg & Leppilampi 1994, 38.)

Yhteistoiminnallisen liikunnan tarjoaman sosiaalisen toimintaympäristön lisäksi liikunta tarjoaa paljon sosiaalis-eettisiä kasvatusmahdollisuuksia, jotka ohjaaja voi hyödyntää reagoimalla tilanteisiin. Esimerkiksi, jos joukkuepelissä pelaajista parhaimmat syöttelevät vain keskenään ja heikommat pelaajat seisoskelevat kentällä jääden osallistumisen ja vuorovaikutuksen ulkopuolelle, tulisi ohjaajan tällöin Polven mukaan reagoida peliin. Ohjaaja voisi kysyä paremmilta pelaajilta, että ovatko he huomanneet, että kaikki eivät saa osallistua peliin. Olisi hyvä saada itsekkäästi pelaavat pohtimaan, miltä pelin ulkopuolelle jääminen toisista tuntuu ja miten pelistä saataisiin kaikille enemmän iloa. (Polvi 2008, 51.)

Yhteistoimintaa voidaan liikunnassa edistää ja kehittää myös sääntöjen avulla. Polven mukaan joukkuepelissä voidaan esimerkiksi käyttää sääntöä, jonka mukaan pelivälineen tulee käydä jokaisella pelaajalla ennen maalintekoa (Polvi 2008, 51.) Polvi ei kuitenkaan selvennä säännön vaikutusta sosiaalisten taitojen oppimisen kannalta, mutta ilmeisesti säännöllä tavoitellaan osallistumisen ja samalla vuorovaikutuksen lisääntymistä ryhmässä, ja toisaalta sääntö itsessään toimii muistutuksena toisten huomioimisesta. Polvi mainitsee lisäksi, että ohjaaja voi rohkaista arempia pelaajia osallistumaan rohkeammin peliin (Polvi 51, 2008).

Morris ja Stiehl kehottavat ohjaajaa muuntamaan peliä sääntöjen lisäksi tarvittaessa eri menetelmin niin, että peliin osallistuminen on kaiktasoisille lapsille helppompaa. Muuntamalla pelien tavanomaisia käytänteitä voidaan osallistumiskynnyksen madaltamisen lisäksi saada peliin aiempaa tarkoituksenmukaisempia kasvatuksellisia päämääriä. Pelin totutuista käytänteistä poiketen voidaan peliin muuntaa syöttö- ja muiden sääntöjen lisäksi esimerkiksi pelivälineitä, pelikenttää, peliin osallistuvien joukkueiden lukumääriä ja kokoonpanoja sekä pistelaskua. (Morris & Stiehl 1999, 15–38.)

Yhteistoiminnallisia sääntöjä sovellettaessa peliin sekä pelin käytänteitä muunneltaessa olisi hyvä käydä pelaajien ja ohjaajan välillä keskustelua siitä, miksi jokin tietty erityissääntö tai -käytäntö on voimassa. Keskustelemalla sääntöjen tarkoituksesta ja vaikutuksesta peliin tuettaisiin lasten ja nuorten sosiaalis-eettisen ajattelun kehittymistä, sillä Polven mukaan mahdollisuus keskusteluun ja ajatusten vaihtoon on yksi moraalialia kehittävän ympäristön välttämättömistä piirteistä (Polvi 20, 2008). Myöhemmin sosiaalis-eettisen ajattelun kehittyessä lapset ja nuoret pystyisivät itsekin luomaan yhteistoiminnallisuutta tukevia ja vahvistavia käytänteitä ja toimimaan niiden mukaisesti. Ihanteena olisi, että lapset ja nuoret siirtäisivät ja soveltaisivat liikunnan kautta opittuja hyviä sosiaalisia, eettisiä ja yhteisoi-

minnallisia käytänteitä ja toimintamalleja myös ihmissuhteisiinsa niin kotona, koulussa, vapaa-ajalla kuin myöhemmin työelämässä.

4.3 Urheilu lasten ja nuorten kasvuympäristönä

Järjestäytyneen urheilutoiminnan perusyksiköitä ovat paikalliset urheiluseurat (Kirkko ja urheilu 1987, 43). Urheiluseurat voivat olla joko yleisseuroja tai erikoisseuroja. Yleisseurojen toimintaan saattaa kuulua useita eri lajeja sekä yksilö- että joukkuelajeista. Erikoisseurat toimivat yleensä vain yhden tai muutaman keskenään samoja piirteitä sisältävien ja toisiaan täydentävien lajien parissa.

Tässä luvussa käsittelen lasten ja nuorten urheilua kasvatuksen ja kokonaisvaltaisen kasvun näkökulmasta. Käsittelen ensin urheilua lasten ja nuorten kasvatuksellisenä ympäristönä erityisesti Reilun Pelin ihanteiden ja tavoitteiden kontekstissa. Sen jälkeen kuvaan lasten ja nuorten kilpailutoimintaa sitä kriittisesti tarkastellen.

4.3.1 Kasvatus urheilussa - lähtökohtana Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet

Urheiluseurojen toiminnassa on asetettu kasvatustavoitteita, joita voidaan pitää eettisesti erittäin korkealuokkaisina. Siksi urheilu tarjoaa lapsille ja nuorille merkittävän kasvuympäristön muutenkin kuin vain fyysisen kasvun ja kehityksen näkökulmasta. (Kirkko ja urheilu 1987, 43.) Telaman mukaan urheilu toimii hyvänä kasvatusympäristönä siksi, että se perustuu vapaaehtoisuuteen. Toiminnan vapaaehtoisuuden vuoksi lapsilla ja nuorilla on yleensä paljon motivaatiota ja innostusta. Lisäksi Telama korostaa urheilun toiminnallisuutta. Urheilussa yksilölliset ja sosiaalis-eettiset tiedot ja taidot opitaan käytännössä toimimalla. (Telama 1989, 90.)

Urheilun kasvatuksellisille tavoitteille lähtökohtana toimivat Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet. Reilua Peliä on kuvattu myös liikunnan ja urheilun yhteisenä arvopohjana sekä yhteisinä eettisinä periaatteina (Reilu Peli 2007). Nykyiset Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet on hyväksytty SLU ry:n syyskokouksessa 2010. Reilun Pelin ihanteet ja tavoitteet toimivat lähtökohtina kaikille urheilun eettisille kysymyksille. Niiden tarkoituksena on kannustaa urheiluseuroja yhä eettisempään toimintaan. Reilu Peli on jaettavissa viiteen asiakokonaisuuteen, jotka ovat seuraavat:

1. Tasa-arvo
2. Vastuu kasvatuksesta
3. Terveys, turvallisuus ja hyvinvointi
4. Ympäristö
5. Avoimuus, demokraattisuus ja oikeudenmukaisuus

(Reilun Pelin käsikirja 2011, 6.)

Tasa-arvo liikunnan ja urheilun ihanteena ja tavoitteena sisältää jokaisen tasavertaisen mahdollisuuden liikuntaan ja urheiluun sekä myös toisten ihmisten kunnioittamisen. Sen voidaan tulkita sisältävän myös kutsun seurakunnille lähteä tekemään yhteistyötä urheiluseurojen kanssa: ”Haluamme toimia vuorovaikutteisesti kaikkien liikunnasta ja urheilusta kiinnostuneiden tahojen kanssa monimuotoisen liikuntakulttuurin kehittämiseksi.” (Reilun Pelin käsikirja 2011, 12.)

Vastuu kasvatuksesta tarkoittaa urheiluseurojen toiminnassa sitä, että kaikkiin tilanteisiin liittyy aina kasvatuksellinen ulottuvuus, niin harjoituksissa, peleissä, kilpailuissa kuin muissakin tapahtumissa. Motivaationa kasvatukselle tulisi olla lasten ja nuorten paras. Kasvatuksellinen ulottuvuus edellyttää yhteisten sääntöjen noudattamista ja vastuun kantamisista lähimmäisistä. Vastuu kasvatuksesta vaatii

myös esimerkkinä olemista ja mahdollistaa elinikäisen oppimisen liikunnan ja urheilun parissa. (Reilun Pelin käsikirja 2011, 15.)

Urheiluun sisältyy periaate, että kaiken toiminnan tulisi edistää niin terveyttä, turvallisuutta kuin hyvinvointiakin. Niinpä urheilun tulisi olla päihteetöntä ja väkivallatonta sekä vapaata dopingista. Tähän asiakokonaisuuteen sisältyy myös sen periaatteen toteuttaminen, että urheilusuoritukset eivät ole urheilijan arvon mittari. Jokaiselle liikkujalle ja urheilijalle tulisi löytyä henkisesti ja fyysisesti sopiva toimintataso. Myös urheilun parissa työskentelevien vapaaehtoisten arvo tulisi tunnustaa, ja heidän jaksamistaan ja hyvinvointiaan tulisi tukea mahdollisuuksien mukaan. Yhtenä esimerkkinä tähän on vapaaehtoisten kouluttaminen. (Reilun Pelin käsikirja 2011, 18–19.)

Urheilutoiminnassa tulisi lisäksi pyrkiä luonnon kunnioittamiseen ja kestäväan kehitykseen. Vastuu ympäristöstä kuuluu jokaiselle ja siksi myös toisia tulisi kannustaa toimimaan vastuullisesti. Avoimuuteen, demokraattisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen kuuluu se, että päätökset tehdään rehellisesti hyvien tapojen mukaisesti kaikkia kunnioittaen. Urheilutoiminta vaatii yhteishenkeä, toisten tasaveroista ja oikeudenmukaista kohtelua erilaisista taustoista riippumatta. (Reilun Pelin käsikirja 2011, 25.)

Valmentajan tai ohjaajan kasvatuksellinen merkitys nuorelle urheilijalle on Telaman mukaan erittäin tärkeä. Tämä perustuu hänen mukaansa siihen, että valmentajalla ja valmennettavalla on kiinteä vuorovaikutussuhde. Tämä vuorovaikutussuhde lujittuu entisestään, mikäli valmentajan ja valmennettavan tavoitteet ovat yhteneviä. Juuri valmentajalla ja ohjaajalla on vastuu siitä, miten urheilun luomat kasvatukselliset tilanteet käytetään hyväksi. (Telama 1989, 90.)

4.3.2 Kilpailullisuus lasten ja nuorten urheilussa

Urheiluseurojen käytännön toiminta on harjoitusten ja valmennusleirien järjestämisestä, ohjaamisesta ja organisointia. Harjoitusten ja valmennuksen avulla toiminnassa mukana olevia lapsia ja nuoria autetaan valmistautumaan ja kehittymään paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia kilpailuja varten. Toiminnan merkittävänä tavoitteena on kilpa- ja huippu-urheilu-uraan kasvattaminen. Tästä syystä käytännöt ovatkin muotoutuneet hyvin pitkälle aikuisten kilpa- ja huippu-urheilun ehdoilla. Koska kaikista lapsista ja nuorista ei kuitenkaan tule kilpa- ja huippu-urheilijoita, on lasten ja nuorten keskinäiseen kilpailuun perustuva järjestelmä kyseenalaistettavissa kasvatuksen näkökulmasta. On vaikea puhua lasten ja nuorten omasta järjestelmästä. (Auvinen 2004, 74; Lämsä 2009, 16–18.)

Lasten ja nuorten urheilutoiminta on pyritty jakamaan eri ikäkausittain toteutuvaksi toiminnaksi. Joissakin lajeissa, esimerkiksi painissa ja painonnostossa on tosin huomioitu iän lisäksi urheilijan paino ja siten suurin piirtein samanpainoiset urheilijat kilpailevat keskenään. Tosin painissa, painonnostossa ja muissa vastaavissa lajeissa painoluokat löytyvät myös aikuisten sarjoissa, joten se ei ole varsinaisesti lasten ja nuorten urheilua varten suunniteltu käytäntö.

Ikäluokittain organisoitu urheilutoiminta ei mielestäni ole paras mahdollinen tapa organisoida kilpailuja lasten ja nuorten kohdalla, koska kuten jo aiemmin luvussa 4.2.1 Iivosen (1999, 63) viitaten totesin, lapset tai nuoret kehittyvät fyysis-motorisesti yksilöllisesti kukin omassa tahdissaan. Luvussa 4.2.2 tarkastellun, erityisesti Lintusen (2000, 83), Telaman (1989, 88–89) Telaman & Kahilan (1994, 152–154) ja Iivosen (1999, 66) perusteella voidaan epäillä, että fyysis-motorisesti eri kehitysvaiheessa olevien lasten ja nuorten urheilusuoritusten keskinäiseen vertai-

luun perustuva kilpailumalli ei tue lasten ja nuorten minäkäsityksen kehittymistä kohti tasapainoista ja eheää identiteettiä.

Kilpaurheilun lähtökohtana on, että se on suoritusten vertailuun perustuvaa toimintaa. Liiallinen kilpailullisuus on kuitenkin lasten ja nuorten urheilussa ongelmallinen myös kasvatuksen näkökulmasta. Liiallinen kilpailullisuus estää urheilun muiden kuin kilpailullisten kasvatustavoitteiden saavuttamista. Kilpailutoiminta on minä- ja suorituskeskeistä toimintaa ja voi sosiaalisten ja eettisesti korkealuokkaisten päämäärien asemesta kehittää yksilöitä esimerkiksi aggressiiviseen käyttäytymiseen ja itsekkyyteen. (Telama & Laakso 1995, 275–288; Telama 2000; 67–71; Polvi 2008, 19–33.)

Telama & Kahila (1994, 156) sekä Polvi (2008, 31) suosittelevat kilpailullisen ilmapiirin tilalle tehtäväsuuntautunutta motivaatioilmastoa. Tehtäväsuuntautuneessa ilmapiirissä keskeisessä roolissa on huomion kiinnittyminen viihtyvyyteen, pätevyyden kokemiseen sekä itsetunnon parantumiseen varsinaisen urheilullisen lopputuloksen asemesta. Arvioinnissa ja palautteessa keskitytään näin yksilön omaan edistymiseen.

Millainen olisi sitten lasten ja nuorten kilpailujärjestelmä, jossa on tehtäväsuuntautunut ilmapiiri? Mielestäni tehtäväsuuntautunut ilmapiiri voisi tarkoittaa esimerkiksi lasten ja nuorten pituushyppykilpailuissa sitä, että jokainen, joka tekee kilpailussa oman uuden ennätöksensä tai parantaa muuten aiempia suorituksiaan, palkitaan. Tehtäväsuuntautuneessa kilpailuilmapiirissä ei ikäluokkasarjoja olisi, eikä osallistujia alistettaisi keskinäiselle vertailulle. Tehtäväsuuntautuneessa kilpailussa ei olisikaan kyse perinteisestä kilpailusta ja vertailusta suhteessa toisiinsa vaan kilvoittelua itsensä kanssa juuri sellaisena kuin on. Kuitenkin niin kauan kuin lasten ja nuorten urheilussa on perinteisesti organisoitua kilpailutoimintaa,

lasten ja nuorten kokemasta motivaatioilmapiiristä ovat mielestäni vastuussa valmentajat, ohjaajat sekä vanhemmat. Heidän tulee pyrkiä omalla aktiivisella toiminnallaan, vuorovaikutuksellaan ja palautteellaan vaikuttamaan lapsen tai nuoren urheilussa kokemaan ilmapiiriin.

5 KIRKKO JA LIIKUNTA

Kirkossa korostuu käsitys, että hengellisyys on jotain, jota koetaan ymmärryksen kautta. Kuitenkin kristillisen ihmiskuvan mukaan ihminen on hengen, sielun ja ruumiin kokonaisuus, tai sydämen, mielen ja ruumiin, kuten Halme asian ilmaisee. Ihmisen hengellisyys rakentuu tästä kokonaisuudesta. Ihmiskuvan kautta tarkasteltuna kehollisella toiminnalla on siten oma luonteva paikkansa kirkossa. (Halme 2010, 7.)

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin liikuntatoimintaa kirkon ja sen seurakuntien näkökulmasta. Tarkastelen ensin yleisesti, miten verkostoituminen ja yhteistyö toisten organisaatioiden kanssa toteuttavat kirkon perustehtävää. Sen jälkeen selvitan mitä seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyöstä on aiemmin tutkittu. Lisäksi tarkastelen sitä, miten Raamatussa käsitellään liikuntaa. Tämän jälkeen kerroan kirkon ja urheilujärjestöjen välisestä yhteistyöstä niin kokonaiskirkollisesta kuin seurakunnallisestakin näkökulmasta. Lopuksi tarkastelen liikuntatoimintaa seurakuntien itsensä järjestämänä.

5.1 Verkostoituminen ja yhteistyö kirkon tehtävänä

Jokaisella yhteisöllä on jokin perustehtävä, jota varten se on olemassa. Yhteisön eri toimintamuotoja tulee tarkastella tätä perustehtävää vasten. (Huhtinen 2002, 20–21.) Kirkon sekä myös seurakuntien yhteistyö liikunta- ja urheilujärjestöjen kanssa on tarkoituksenmukaista siltä osin kuin se edistää kirkon ja seurakuntien perustehtävän toteutumista. Sen vuoksi on välttämätöntä tarkastella yhteistyötä ja verkostoitumista kirkon tehtävän näkökulmasta.

Huotarin mukaan kirkon tarkoitus toteutuu kirkon olemuksessa ja sen olemuksesta nousevista tehtävistä (Huotari 1996, 448). Sama tulkinta tulee esille myös kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietinnössä (Meidän kirkko 2007, 3–4), jossa lähdetään liikkeelle kirkon olemuksen ja perustehtävän määrittelystä ja todetaan, että kirkon olemus ja tehtävä ovat erottamattomat. Mietinnössä nostetaan olemuksesta esiin erityisesti kirkon yhteisöllinen luonne, joka toteutuu kristittyjen keskinäisessä yhteydessä ja osallisuudessa. Osallisuus merkitsee mietinnön mukaan myös sitä, että kirkko on yhteisönä avoin kaikille ja toimii vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. (Meidän kirkko 2007, 3–4.)

Läsnäolon kirkko -mietinnössä on visio kirkosta toimijana, joka kohtaa ihmiset näiden omassa elämänpiirissään henkilökohtaisella tasolla. Mietinnössä todetaan, että kirkko on jäsentensä kautta läsnä siellä missä nämä kulloinkin toimivat omassa elämässään. Mietinnössä on visio kirkosta yhteistyön kirkkona, jossa ihmisiä tuetaan heidän arkielämän kutsumuksessaan ja sen vuoksi kirkon tulisi pyrkiä rakentamaan yhteistoimintaa eri organisaatioiden välille. Näin samalla vahvistettaisiin kirkon kansankirkollista luonnetta. (Läsnäolon kirkko 2002.)

Kirkon pyrkimystä vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön ympäristönsä kanssa on perusteltavissa myös sen olemukseen läheisesti liittyvästä ominaisuudesta, lähetettynä olemisesta käsin. Jo apostolisilta ajoilta lähtien seurakunnan toiminnan lähtökohtana on ollut Jeesuksen antama lähetystehtävä seuraajilleen (Matt. 28:18–20; Joh. 20:21). Lähetystehtävän pohjalta ymmärrettynä kirkolla on vastuu kaikista ihmisistä kaikkialla, niin lähellä kuin kaukana. Urheiluseurayhteistyössä on kirkon näkökulmasta kyse toimimisesta juuri siellä missä ihmiset ovat (Karvonen 1997, 239).

5.2 Aiemmat tutkimukset

Hämäläinen & Vauhkonen (1990) ovat liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielmassaan tutkineet seurakuntien liikuntatoimintaa Lapuan hiippakunnassa 1986–1987. Tutkimus suoritettiin kyselytutkimuksena Lapuan hiippakunnan seurakuntien kirkkoherroille ja nuorisotyöntekijöille loppuvuodesta 1987. Kyselyyn vastasi 134 henkilöä 168:sta, joten vastausprosentiksi muodostui 79,8. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990.)

Hämäläisen & Vauhkonen tutkimustuloksia tarkastellessa on huomioitava, että tutkimuksen teettämisestä on kulunut aikaa jo 25 vuotta. Tutkimuksen tulokset kertovat ensisijaisesti silloisesta tilanteesta, mutta tulokset ovat mielestäni edelleen suuntaa antavia suhteessa nykyiseen tilanteeseen. Tutkimuksessa selvisi muun muassa, että noin 70 % seurakunnista järjesti omaa liikuntatoimintaa. Lisäksi 66 % seurakunnista teki yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Yhteistyötä tekevien seurakuntien vastaajista vajaa 19 % tulkitsi yhteistyön olevan säännöllistä, vähintään kerran vuodessa tapahtuvaa. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 41–49.)

Tuloksista kävi ilmi kirkkoherrojen ja nuorisotyöntekijöiden suhtautuminen liikuntatoiminnan tarpeellisuuteen seurakunnan työmuodoissa ikäryhmittäin. Vastanneista lähes kaikki kirkkoherrat (95 %) ja kaikki nuorisotyöntekijät (100 %) olivat sitä mieltä, että nuorisotyössä liikuntatoiminta on tarpeellista. Lapsityön osalta neljä viidestä kirkkoherrasta piti liikuntatoimintaa tarpeellisena ja nuorisotyöntekijöistä edelleen lähes kaikki (99 %). Lisäksi tutkittaessa seurakunnallisen liikuntatoiminnan tavoitteita ja urheiluseurayhteistyön tavoitteita sekä kirkkoherroista että nuorisotyöntekijöistä lähes 60 % asetti tärkeimmäksi näkökulmaksi liikunnan kasvatuksellisuuden. Tulokset kertovat selkeästi siitä, että seurakunnissa on tie-

dostettu liikuntatoiminnalla olevan kasvatuksellisia mahdollisuuksia. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 52–59.)

Aikuisten ja vanhusten parissa tehtävän työn osalta nuorisotyöntekijöistä edelleen lähes 90 % piti liikuntatoimintaa tarpeellisena kyseisissä ikäryhmissä, mutta kirkkoherroista lähes jopa puolet piti liikuntatoimintaa yhdentekevänä tai tarpeettomana kummankin ikäryhmän osalta. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 52–54.) Vauhkonen & Hämäläinen eivät ole työssään pohtineet syitä, mistä edellä mainittu suhtautumisero kirkkoherrojen ja nuorisotyöntekijöiden välillä johtui. Tosin heiltä löytyy yleinen maininta suhteessa koko tutkimukseen, että vastauksiin on saattanut vaikuttaa vastaajan ikä, koulutustausta, virkatehtävä, liikuntaharrastuneisuus sekä henkilökohtaiset yhteydet urheiluseuroihin. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 79.)

Kirkkoherrojen suhtautuminen seurakunnan liikuntatoimintaan vanhempien ikäryhmien osalta on mahdollisesti selitettävissä jo aiemmin mainitsemallani Halmeen mukaisella kirkossa korostuvalla näkemyksellä, että hengellisyys on jotain, jota koetaan ymmärryksen kautta. Tulosten perusteella voidaan kysyä, että onko ihmisen kokonaisvaltaisuus osassa seurakuntia totta vain lasten ja nuorten osalta. Toisaalta on mahdollista, että kirkossa ei suhtauduta johdonmukaisesti liikuntaan ihmisen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti tukevana toimintana.

Hämäläisen & Vauhkonen tutkimuksessa ilmeni edelleen, että kirkkoherroista 89 % ja nuorisotyöntekijöistä 90 % piti yhteistyötä urheiluseurojen kanssa tarpeellisena ja siten yhteensä vain reilu kymmenes (11 %) piti yhteistyötä tarpeettomana. Yleisimmät perustelut yhteistyön tarpeellisuudelle olivat, että molemmissa toimivat samat ihmiset (38 %), organisaatioilla on yhteisiä tavoitteita (20 %) ja ihmisten tavoittaminen (17 %). Urheiluseurayhteistyön tarpeettomuutta perusteltiin muun

muassa siten, että seurakunnan ja urheiluseuratoiminnan tavoitteet ovat kaukana toisistaan. (Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 54–56.)

Kalpio (1990) on tutkinut käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielmassaan seurakuntien liikuntatoimintaa sekä yhteistyötä urheiluseurojen kanssa Helsingin hiippakunnassa. Tutkimus toteutettiin kyselynä helmikuussa 1993, joten se on vain hieman tuoreempi, kuin Hämäläisen ja Vauhkosen aiempi tutkimus. Hämäläisen ja Vauhkosen tutkimuksesta poiketen, Kalpio kohdisti kyselyn kunkin seurakunnan liikuntatoiminnasta vastaavalle henkilölle tai kirkkoherralle. Näin jokaisesta seurakunnasta tuli enintään yksi vastaus. Kaikkiaan tutkimukseen vastasi 61 hiippakunnan seurakuntaa, joten vastausprosentiksi muodostui 93,8 %.

Kalpio oli tutkimuksensa tuloksista nostanut erityisesti esiin huomion, jonka mukaan nuorisotyönohjaajat perustelivat muita vastaajia useammin seurakunnallisen liikuntatoiminnan merkitystä monipuolisen kasvatuksen edistäjänä. Tämän vastauksen osalta tulos poikkesi myös aiemman Hämäläisen ja Vauhkosen tutkimuksen tuloksista, jossa merkittävää eroa kirkkoherrojen ja nuorisotyönohjaajien vastauksissa ei ilmennyt. (Kalpio 1993, 51–52; Hämäläinen & Vauhkonen 1990, 57.)

Kalpion tutkimuksessa vastanneista nuorisotyönohjaajista 47 % perusteli monipuolisen kasvatuksen edistämisen tärkeimmäksi seurakunnallisen liikuntatoiminnan merkitykseksi. Muista vastaajista tätä mieltä oli vain 28 %. Muissa vastaajissa oli mukana tutkimukseen vastanneet kirkkoherrat ja kappalaiset, jotka muodostivat 56 % muiden vastaajien ryhmästä. Se, oliko muissa vastaajissa mukana muita teologeja kuin kirkkoherroja tai kappalaisia, ei tullut tutkimuksesta ilmi. Todennäköisesti joukko ei sisältänyt enempää teologeja, koska Kalpio käytti lopuista vastaajista nimitystä viralliset ja ylimääräiset apulaiset. Kalpion tulokinnan mukaan

keskeisin selitys löytyy koulutuksesta, sillä teologit koulutetaan huolehtimaan sanaan ja sakramenteista, nuorisotyönohjaajat kasvatuksesta. (Kalpio 1993, 52–53.)

Kalpion tutkimuksen mukaan Helsingin hiippakunnan seurakunnista 59 %:lla on yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Tämä tulos on siis samansuuntainen Hämäläisen ja Vauhkosen tutkimustulosten kanssa, jossa vastaava määrä oli 66 %. Kirkon nelivuotiskertomuksen mukaan vuonna 2007 yhteensä 68 % seurakunnista teki yhteistyötä urheiluseurojen kanssa (Monikasvoinen kirkko 2008, 263). Näin voidaan todeta sekä Hämäläisen & Vauhkosen että Kalpion tutkimusten tulokset huomioiden, että urheiluseurojen kanssa tehtävä yhteistyö ei ole merkittävästi lisääntynyt tällä mittarilla mitattuna. Sitä luvut eivät kerro, onko yhteistyömuotoja tullut lisää yhteistyötä jo pitkään tehneissä seurakunnissa.

Ikonen on tutkinut liikuntasosiologian pro gradu-tutkielmassaan sitä, kuinka liikunta tuli mukaan seurakunnan toimintaan. Tutkimus oli luonteeltaan tapaustutkimus Jyväskylän kaupunkiseurakunnasta 1950-luvulta 1990-luvulle. Aineistona tutkimuksessa Ikonen käytti seurakunnan tiedotuslehtiä Kaupunkiseurakuntaa ja Seurakuntaviestiä vuosilta 1954–1997. Tutkimusmenetelmänä Ikonen käytti laadullista tutkimusta etsien innovaatioprosessin vaiheille tyypillisiä piirteitä. (Ikonen 2000.)

Ikosen tutkimuksen tuloksista oman työni kannalta kiinnostavaa on erityisesti tieto siitä, mitkä tekijät voidaan katsoa edistävän ja mitkä estävän liikunnan omaksumista osaksi seurakunnan toimintaa. Ikonen jakaa edistävät ja estävät tekijät liikunnasta johtuviin tekijöihin sekä seurakunnasta johtuviin tekijöihin. Hänen mukaansa liikuntatoiminnan omaksumista osaksi seurakunnan toimintaa edistää se, että liikuntatoiminta nähdään hyvänä kasvatukseen. Lisäksi liikunnan avulla seurakunnalla on mahdollisuus luoda yhteyksiä jäseniinsä sekä liikunta

tarjoaa menetelmän välittää arvoja ja ihanteita. Liikunnan omaksumista estävinä tekijöinä Ikonen näkee huippu-urheilun lieveilmiöt kuten dopingin käytön, liikunnan ja urheilun aseman uskonnon korvikkeena sekä itsetarkoituksena. Lisäksi estävänä tekijänä Ikonen näkee sen, että liikuntatoiminta itsessään ei sellaisenaan ole kirkon keskeisintä toimintaa. (Ikonen 2000, 70–74.)

Ikonen mukaan seurakunnasta johtuvista tekijöistä papiston joko myönteinen tai kielteinen näkemys liikunnasta on vaikuttanut liikuntatoiminnan omaksumiseen vastaavasti joko edistävästi tai estävästi. Liikunnasta innostuneet työntekijät Ikonen näkee omaksumista edistävänä tekijänä. Lisäksi Ikonen mainitsee sotien jälkeisen uuskansankirkollisen seurakuntanäkemyksen leviämisen liikunnan omaksumista edistävänä tekijänä. Muina edistävinä tekijöinä Ikonen mainitsee liikuntatilojen rakentamisen, nuorisotyöntekijöiden liikuntakoulutuksen, nuorisotyön uudelleenjärjestelyn, kirkon valtakunnallisen liikuntayhteistyön sekä toiminnan tavoitteiden ja sisällön selvittämisen. Vastaavasti liikuntatoiminnan omaksumista estävinä tekijöinä Ikonen mainitsee byrokraattisen ja vanhoillisen organisaation, koulutettujen ohjaajien puutteen, liikuntatilojen puutteen sekä urheiluasioista vastaavan elimen tai työntekijän puutteen. (Ikonen 2000, 70–74.)

Kivinen & Kuokkanen (2002) käsittelivät diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään liikunnan merkitystä 7–12-vuotiaille varhaisnuorille, sekä tutkivat kyselytutkimuksena sitä, missä määrin liikunnallisia työmuotoja käytetään pääkaupunkiseudun seurakuntien varhaisnuorisotyössä. Kyselyyn vastasi 20 varhaisnuorisotyön työntekijää.

Kivisen ja Kuokkasen tutkimustuloksista kävi ilmi, että keskimäärin puolet seurakunnista tekee tai on tehnyt varhaisnuorisotyön osalta yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Tavallisin yhteistyömuoto on ollut seurakunnan salin tai muun tilan lai-

naaminen tai vuokraaminen urheiluseuralle. Lisäksi muita yhteistyömuotoja ovat olleet jääkiekkorippileiri, muut yhteiset leirit, retket, arvokeskustelut ja yhteiset illat. Lisäksi mainitaan, että urheiluseurasta on tilattu salibandykerhonohjaajan koulutusta, ja jotkin seurakunnat ovat myös tukeneet valmentajien koulutusta taloudellisesti. (Kivinen & Kuokkanen 2002, 33–34.)

Kivisen ja Kuokkasen tutkimuksesta käy myös ilmi, että varhaisnuorisotyöntekijät ovat tiedostaneet liikunnalla olevan kasvatuksellisia mahdollisuuksia, mutta epäselväksi jää, kuinka hyvin yksittäiset työntekijät hallitsevat liikunnan tarjoamat kasvatusmahdollisuudet. Epäselvyys johtuu siitä, että Kivinen ja Kuokkanen ovat tutkimuksen tuloksia esittäessään ainoastaan niputtaneet saamansa vastaukset yleiseksi luetteloksi liikunnan kasvatuksellisista vaikutuksista. (Kivinen & Kuokkanen 2002, 34–35.)

Kivinen ja Kuokkanen kysyivät tutkimuksessaan koulutuksen antamia valmiuksia liikunnan ohjaamiseen. Vastaajista 85 % mainitsi kokevansa ne riittämättömiksi tai hyvin riittämättömiksi. Tutkimuksen mukaan vastaajat kaipaavat mahdollisuutta liikunnan lisäkoulutukseen, konsultointiin tai käyttöönsä liikuntatoimintaan soveltuvaa virikemateriaalia. (Kivinen & Kuokkanen 2002, 35–41.)

5.3 Liikunta ja urheilu Raamatussa

Koska Raamattu on kirkon ylin ohje, on mielestäni tärkeää selvittää, miten Raamattu suhtautuu liikuntaan ja urheiluun. Lisäksi seurakuntien ja urheiluseurojen yhteistyön kehittämisen näkökulmasta on hyödyllistä selvittää Raamatusta löytyviä yhtymäkohtia ja viittauksia liikuntakulttuuriin. Niitä voidaan sopivan tilaisuuden tullen hyödyntää esimerkiksi mahdollisissa yhteistyökeskusteluissa sekä liikuntaväelle suunnatuissa hartaushetkissä.

Raamatussa ei varsinaisesti anneta käytännön ohjeita liikuntaan eikä urheiluun. Kuitenkin Raamattua voidaan pitää varsin liikuntamyönteisenä kirjana. Salimäen mukaan luomiseen perustuva ihmisen kokonaisvaltaisuus toimii lähtökohtana Raamatun liikuntamyönteisyydelle. Salimäen mukaan liikunta ja sen harrastaminen on Jumalalta saatu lahja. Raamatusta löytyy selkeitä viittauksia sen ajan organisoituun kilpaurheiluun, mutta yleensä Raamatussa liikuntatoimintaa kuvataan joko käytännön tilanteissa, tai sitten liikuntatoimintaa käytetään hengellisenä kielikuvana. (Kirkko ja urheilu 1987, 9–10; Salimäki 1988, 124; Tarvainen 1992, 12–17.)

Tarvainen on tarkastellut Raamatun teksteissä olevia viittauksia liikuntaan ja urheiluun juoksemisen näkökulmasta. Hän tuo esille esimerkiksi käytännön liikuntatilanteen Jeremian kirjasta, missä kerrotaan kuninkaan sanansaattajista, juoksevista viestinviejistä. Lisäksi Tarvainen mainitsee kielikuvalliset esimerkit psalmeista ja Jobin kirjasta. Psalmissa kuvataan auringon liikettä taivaalla rataansa juoksevana riemuitsevana sankarina ja Jobin kirjassa Job kuvaa päiviensä rientävän nopeammin kuin juoksija. (Tarvainen 1992, 12; Jer. 51:31; Ps. 119:6; Job. 9:25.)

Evankeliumeissa juoksuilanteet johtuvat Tarvaisen mukaan olosuhteiden aiheuttamasta kiireestä. Johanneksen evankeliumista löytyy tilanne, josta selviää, että Johannes oli nopeampi juoksemaan kuin Pietari. Kyseessä on kilpajuoksu tyhjälle haudalle, sillä hetkeä aiemmin Magdalan Maria oli juossut kertomaan opetuslapsille Jeesuksen haudan olevan tyhjän. Siksi Pietari ja Johannes lähtivät juosten haudalle. Tuhlaajapoikavertauksessa tuhlaajapojan isä juoksi poikaa vastaan pojan palatessa kotiin. Tarvaisen mukaan tämän on sanottu olevan ainoa tilanne, jossa Jumala kuvataan juoksemassa, sillä isän juoksu kuvaa Jumalan pikaista vastaantuloa syntisen armahtamisessa. (Tarvainen 1992, 13; Joh. 20:2–4; Luuk. 15:20.)

Toisenlainen syntisen armahtamistilanne on kuvattuna Vanhassa Testamentissa, jossa Jaakob painii yöllä joen rannalla tuntemattoman miehen kanssa. Jaakobin painivastustaja lienee itse Jumala, vaikka se ei jakeista varmuudella selviäkään. Hoosean kirjassa sanotaan Jaakobin kamppailleen Jumalan kanssa, mutta painineen enkelin kanssa. Hoosean kirjan mukaan Jaakob itki, anoi armoa ja voitti. Kun paini päättyy, mies siunaa Jaakobin annettuaan tälle ensin uuden nimen, Israel. (1. Moos. 32:23–33; Hoos. 12:4–5.)

Uuden Testamentin kirjoituksissa löytyy paljon viittauksia juoksuradan tapahtumiin. Ensimmäisessä korinttilaiskirjeessä Paavali vertaa uskonkilvoittelua juoksu-kilpailuihin. Samassa yhteydessä hän käyttää myös kielikuvaa nyrkkeilystä kuva- tessaan päämäärätietoista uskon kilvoittelua. Paavalin mukaan, niin kuin ei nyrk- keilyssä, ei uskossakaan ole kysymys summittaisesta ilmaan huitomisesta. Merkit- tävin ero urheilun ja uskonkilvoittelun suhteen on voittopalkinto, joka ensin mai- nitussa on katoavainen seppelä, mutta jälkimmäisessä katoamaton, taivaallinen voit- topalkinto. Myös Toisessa kirjeessä Timoteukselle on viittaus aikakauden urhei- luun ja puhutaan seppelän saavuttamisesta. Toisen luvun viidennessä jakeessa lukijaa muistutetaan, ettei urheilijakaan saa voitonseppellettä, ellei hän kilpaile sääntöjen mukaisesti. Sama käytänne pätee yhä nykyurheilussakin. (Tarvainen 1992, 14–15; 1. Kor. 9:24–27.)

Vaikka Raamatussa ei lainkaan mainita sanaa liikunta, otetaan siellä kantaa ruu- miin harjoittamiseen ja sen hyötyihin oikeaan uskoon verrattuna. Liikunnan mer- kitystä väheksyvä asenne kirkossa saattaa osittain johtua kyseisestä kohdasta:

Ruumiin harjoittamisesta on vain vähän hyötyä, mutta oikeasta uskosta on hyötyä kaikkeen, sillä siihen liittyy lupaus sekä nykyi- sestä että tulevasta elämästä. (1. Tim. 4:8)

Tarvaisen mukaan ruumiin harjoittaminen, josta kohdassa puhutaan, ei tarkoita liikuntaa, vaan hengellistä elämää palvelevaa lihan kurittamista, ruumiin sekä sen himojen ja halujen palvelemisen estämistä (Tarvainen 1992, 16). Tarvainen ei kuitenkaan perustele tai selitä mitenkään, miten hän päätyy kyseiseen päätelmään. Mikäli Tarvainen olisi oikeassa tulkintansa suhteen, tarkoittaisi se kuitenkin vain sitä, että kyseistä kohtaa ei tulisi käyttää liikunnan vastaisesti, koska se ei puhuisi siitä. Tarvaisen tulkintaan voidaan mielestäni kuitenkin suhtautua varauksella, jos senkin vuoksi että hän ei tulkintaansa perustele. Ilmeisesti hänen tulkintaansa ovat vaikuttaneet saman luvun aiemmat jakeet, joissa puhutaan joidenkin kristittyjen vääristä naimisiinmeno- ja ruokakielloista.

Tulkittaessa tekstikohdan merkitystä kirkolliselle suhtautumiselle liikuntakulttuuriin on mielestäni tärkeää huomioda, että tekstiä kirjoitettaessa elettiin aikaa, jolloin töitä ei tehty istumalla tietokoneen ääressä, eikä vapaa-aikaa vietetty istumalla television äärellä. Tuolloin elannon hankkimiseksi tavallinen kansa joutui liikumaan ikään kuin luonnostaan sekä tekemään fyysisesti raskaita töitä. Toisaalta kohdassa puhutaan vain ruumiin harjoittamisesta, eikä esimerkiksi mistään yhteistoiminnallisesta liikuntapelistä, jonka tavoitteena voisi olla ruumiin harjoittamisen lisäksi kristityillekin tarpeellisten sosiaalisten taitojen kuten ryhmätyöskentelyn ja toisten huomioimisen opettelu ja harjoittelu. Kolmanneksen kohdassa annetaan kuitenkin tunnustusta, että ruumiin harjoittamisesta on vähän hyötyä.

5.4 Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö

Kirkko lähtee käytännössä ajatuksesta, ettei liikunta eikä urheilu sinänsä ole hyvää eikä pahaa, sillä sekä liikuntaa että urheilua voidaan käyttää molempiin tarkoituksiin. Kirkolla ei ole erityistä asiantuntijuutta suhteessa liikuntaan, mutta vuorovaiikutuksessa ja yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa voidaan pohtia niitä arvoja ja

periaatteita, jotka edistävät ihmisen hyvää elämää. Kirkon valtakunnallisen liikuntayhteistyön yhtenä tarkoituksena on luoda mahdollisuuksia myös paikalliseen yhteistyöhön seurakuntien ja urheiluseurojen välille. (Salimäki 1988, 124; Kanerva 1997, 241.)

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyön kehittymistä viime vuosisadalla, pyrkien tarkastelemaan erityisesti niitä toimia kirkossa, jotka ovat erityisesti edistäneet yhteistyön kehittymistä. Lisäksi pyrin luomaan kuvaa siitä, mitä kirkon ja liikuntajärjestöjen välisessä yhteistyössä on tapahtunut viime aikoina.

5.4.1 Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyön kehittyminen

Kirkon ja liikuntajärjestöjen välillä on yksittäisiä tapaamisia ja keskusteluja käyty jo 1940-luvulla, mutta todenteolla yhteyksiä alettiin etsiä seuraavalla vuosikymmenellä. Myös Helsingin olympialaisilla oli oma vaikutuksena yhteyksien etsimiseen. Kirkko käytti arvovaltaisia puheenvuoroja piispoista lähtien kristillisen ihmiskäsityksen ja urheilun kasvatuksellisten arvojen yhtymäkohdista. 1960-luvulla huomattiin tarve kirkon ja urheilun yhdyshenkilölle tai yhdyselimelle ja käytiin keskusteluja kirkon urheilupapin virasta. Kisapappitoiminnasta huolimatta kirkon suhteet urheiluväestä etääntyivät 1970-luvulla. (Salimäki 1988, 123; Kirkko ja urheilu 1987, 15–16.)

Yhteyksiä alettiin kehittää uudelleen 1980-luvulla. Kirkkohallitus asetti 1984 työryhmän, jonka tarkoituksena oli selvittää urheilun merkitystä ja haasteita kirkolle. Urheilutyöryhmän mietinnön seurauksena kirkkohallitus päätti neljästä toimenpiteestä. Ensiksikin päätettiin järjestää kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita käsittelevä seminaari. Toisekseen kirkon tutkimuskeskuk-

selle annettiin tehtäväksi selvittää liikuntaan ja sen etiikkaan liittyviä haasteita ja ongelmia. Kolmanneksi kirkon nuorisotyön keskuksessa (KNK) aloitettiin kirkkoa ja liikuntaa koskevien kysymysten selvittely ja kehittäminen sekä liikuntaa koskevien tavoitteiden määrittelemine kirkon ja seurakuntien työtä varten. Neljäntenä toimenpiteenä perustettiin seurantaryhmä, jonka tehtäväksi tuli valmistella kirja mietinnön pohjalta levitettäväksi seurakuntiin ja urheilujärjestöihin. (Salimäki 1988, 124; Kirkko ja urheilu 1987, 5; Seurakunta ja urheilu 1990, 3; Ikonen 2000,16.)

Toimenpiteiden seurauksena pidettiinkin Espoossa toukokuussa 1986 seminaari ja mukana oli valtakunnallisten liikuntajärjestöjen, valtion ja kirkon edustajia. Samoin tutkimuskeskus otti saamansa aihepiirin ohjelmaansa, mutta se tehtiinkö aiheesta tutkimuksia, on epäselvää.

Kirkolliskokous myönsi määrärahan KNK:lle, ja KNK:n saaman tehtävän toteuttamiseksi palkattiin liikunta-asioihin perehtynyt projektisihteeri. KNK:ssa tehdyn työn tuloksena julkaistiin muun muassa 1990 Seurakunta ja urheilu -kirjanen, jonka tarkoituksena oli rohkaista seurakuntia arvioimaan ja kehittämään yhteistyötään urheiluseurojen kanssa. Neljäntenä toimenpiteenä asetetun seurantaryhmäntyöskentelyn tuloksena syntyi kirja Kirkko ja urheilu, ja se julkaistiin 1987. (Salimäki 1988, 124; Kirkko ja urheilu 1987, 5; Seurakunta ja urheilu 1990, 3.)

5.4.2 Kisapappitoiminta

Ehkä näkyvin kirkon ja urheiluväen yhteistyömuoto oli pitkään kisapappitoiminta. Se aloitettiin 1960-luvun alkupuolella. Kisapappitoiminnassa pappi toimii kansainvälisissä urheilukilpailuissa suomalaisten kisajoukkueiden mukana. Aluksi lähtökohtana oli papin oma harrastuneisuus urheiluun ja toiminta oli satunnaista ja epävirallista. Ensimmäinen virallinen kisapappi oli mukana suomalaisjoukku-

een mukana 1988 Galgaryn ja Soulin olympialaisissa. (Kirkko ja urheilu 1987, 60; Kisapappitoiminta 2003.)

Kisapapin tehtäviin kuuluu olla solidaarinen keskustelu- ja yhteistyökumppani, huolehtia urheilijoiden kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista sekä sielunhoidollinen työ. Kisapappi ei valmenna urheilijoita henkisesti yhä parempiin urheilusuorituksiin. Työssä tärkeää on läsnäolo ja tarjolla oleminen, ei tyrkyttäminen. Joukkueen mukana oleminen on vaatinut kisapapilta osallistumista moniin käytännön tehtäviin kuten autonkuljettajana toimimiseen sekä eri huoltoryhmien apurina toimimiseen. Näin toimimalla on luotu tilaa ihmisten kohtaamiselle, mahdollisuuksille kohdata urheilijat kokonaisvaltaisesti tukien heidän henkistä ja hengellistä hyvinvointiaan. (Huovinen 2009, 10–11; Silfverhuth 2009, 12–14; Kisapappitoiminta 2003.)

5.4.3 Elämä on joukkuepeliä -kampanja ja Nuorten juoksukoulutoiminta

Syksyllä 1993 aloitettiin Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliiton (SKSK) ja Suomen Palloliiton yhteistyöprojekti Elämä on joukkuepeliä. Kanerva tosin mainitsee yhteistyön alkaneen jo 1992. Sitä ennen SKSK oli jo toteuttanut muutaman vuoden ajan Suomen urheiluliiton ja Käpylän seurakunnan kanssa Nuorten juoksukoulua. Elämä on joukkuepeliä -projektin tavoitteena oli yhdistää jalkapalloseurojen ja seurakuntien osaaminen tukemaan nuorten kokonaisvaltaista kasvua. Urheiluharrastamisen edistämisen lisäksi pyrittiin tavoitteellisemmin syventämään yhteisten sääntöjen omaksumista myös elämässä. Juoksukoulutoiminnan tavoitteena oli kannustaa lapsia ja nuoria terveeseen ja tasapainoiseen elämään liikunnan avulla. (Seurakunnat ja urheiluseurat yhteistyössä 1998; Reinola 1994, 20; Ikonen 2000, 16; Kanerva 1997, 240–241.)

Kirkon tiedotuskeskuksen mukaan Elämä on joukkuepeliä -projektissa oli mukana parhaimmillaan toistasataa seurakuntaa ja yli 150 urheiluseuraa. Suomen Palloliiton silloisen nuorisopäällikön Simo Syrjävaaran mukaan yleisiä yhteistyömuotoja olivat kauden avaus- ja päätösjumalanpalvelukset, yhteiset leirit ja retket sekä erilaiset haasteottelut ja tilojen käyttönvihkimiset. Syrjävaaran mukaan lisäksi Savonlinnassa seurakunta ja paikallinen palloseura perustivat yhteisen nappulaliigan ja Suomusjärvellä paikallisen seuran puuttuessa jalkapallotoimintaa ylläpiti kirkkoherra. (Seurakunnat ja urheiluseurat yhteistyössä 1998.)

Elämä on joukkuepeliä -projektin tiimoilta järjestettiin myös seminaareja, joissa oli mukana myös silloinen arkkipiispa John Vikström. Yksi tällainen seminaari järjestettiin Kuortaneella. Vikströmin puheen mukaan seurakuntien ja urheiluseurojen työn onnistumisen edellytyksenä on nähdä, kuulla ja hyväksyä tuleminen sekä positiivinen kannustaminen. (Seurakunnat ja urheiluseurat yhteistyössä 1998; Reinola 1994, 20; Ikonen 2000, 16.)

Tietääkseni ei ole erityisesti tutkittu, kuinka paljon Elämä on joukkuepeliä -projekti lisäsi yhteistyötä seurakuntien ja urheiluseurojen välillä. Olisi mielenkiintoista tietää, miten yhteistyö koettiin paikallisesti urheiluseuroissa sekä miten yhteistyötapahtumiin osallistuneet ihmiset kokivat yhteistyön. Osa aloitetuista yhteistyömuodoista on varmasti säilynyt vuosien saatossa, mutta mahdollisesti myös kehittyneet edelleen. Toisaalta taas yhteistyö on saattanut vähentyä tai jopa lakata. Yhteistyön kehittymisen lisäksi tärkeää on myös jatkuvuuden turvaaminen ja olemassa olevien yhteyksien säilyttäminen, josta myös hiippakuntasihteri Takamaa muistutti Kuortaneen seminaarissa. (Reinola 1994, 20.)

5.4.4 Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunta

Valtakunnallisella tasolla liikunta- ja urheiluyhteistyö on kirkkohallituksen kasvatuksen ja nuorisotyön yksikön vastuulla. Kirkkohallituksen koettua tarvetta vahvistaa kirkon roolia liikunnan ja urheilun suhteen, asetti kirkkohallitus kesäkuussa vuonna 2008 uuden toimielimen, kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunnan. Sen tehtävänä on edistää liikunnan ja urheilun positiivisia vaikutuksia kirkossa kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta. (Holma 2009, 22; Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunnan johtosääntö 2008.)

Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukuntaan kuuluu kirkkohallituksen nimeämä puheenjohtaja sekä muita jäseniä kirkon kannalta merkittävistä valtakunnallisista liikunta- ja urheiluorganisaatioista, valtionhallinnosta sekä seurakunnista, hiippakunnista ja kirkollisista järjestöistä. Neuvottelukunnan toimikausi kestää neljä vuotta. (KT & Ijäs 2011; Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunnan johtosääntö 2008; Holma 2009, 22.)

Neuvottelukunta toteuttaa tehtävänsä arvioimalla kirkon roolia ja tehtävää liikunnan ja urheilun alueella. Lisäksi neuvottelukunta osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun etenkin urheilun eettisestä näkökulmasta. Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu edelleen pitää esillä liikunnan ja urheilun merkitystä kirkon työssä ja kirkollisten alojen koulutuksessa, sekä vahvistaa myönteistä asennetta kirkossa liikuntaa ja urheilua kohtaan. Neuvottelukunta edistää tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden toteutumista liikunnassa ja urheilussa sekä pitää yhteyttä yhteistyökumppaneihin niin kotimaassa kuin ulkomailla. Toimialaansa kuuluvissa asioissa neuvottelukunta tekee esityksiä kirkkohallitukselle. (Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunnan johtosääntö 2008.)

5.4.5 Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta

Lahden kirkkopäivillä toukokuussa 2011 julkaistiin Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta. Ne ovat syntyneet kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunnan toiminnan tuloksena. Teesien toivotaan auttavan seurakuntia tekemään yhteistä kasvatus työtä urheiluakatemioiden, koulujen ja urheiluseurojen kanssa. Teesit on suunnattu yhteisesti myös liikunta- ja urheiluorganisaatioihin, urheilua seuraavalle yleisölle sekä päätöksen tekijöille. (KT & Ijäs 2011.)

Teesien lähtökohtana on kristillinen ihmiskäsitys ja ihmisen kokonaisvaltaisuus. Teeseissä huomioidaan niin ihmisen henkinen, hengellinen, fyysinen kuin sosiaalinenkin puoli. Teeseistä löytyy myös sanoma liikunnan ja urheilun tehtävästä ihmisen hyvinvoinnin välineenä kohti hyvää elämää. Teeseissä käsitellään liikuntaa ja urheilua sosiaalisena toimintaympäristönä ja korostetaan yhteisten sääntöjen noudattamisen ja toisten kunnioittamisen merkitystä. Sosiaalisuutta tuodaan esille myös liikunnan tarjoaman yhteisen ilon näkökulmasta. (Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta.)

Kirkon teesit liikunnasta ja urheilusta kuuluvat seuraavasti:

1. Olet ihminen - olet arvokas
2. Huolehdi liikunnasta ja terveydestä - hoidat Jumalan hyviä luomislahjoja
3. Tue lapsen ja nuoren kasvua henkisesti, hengellisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti
4. Olet mallina lapsille ja nuorille - kannna kasvatusvastuusi
5. Tunnista oikea ja väärä
6. Hyväksy epäonnistuminen - osoita arvostusta myös katsomossa
7. Tavoittele voittoa - iloitse menestyksestä
8. Opi toisen ihmisen kunnioittamista liikunnan ja urheilun kautta

9. Iloitse liikunnasta - nauti yhdessäolosta

10. Liikunta on jokaisen oikeus

(Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta; KT & Ijäs 2011.)

Neuvottelukunta on nähnyt kilpailuissa menestymisen liikunnan ja urheilun hyväksyttävänä tavoitteena. Tämä tulee ilmi seitsemännessä teesissä. Vaikkei liikunnassa ja urheilussa menestymisessä, eikä menestyksestä iloitsemisessä olekaan itsessään mitään paheksuttavaa, voidaan kyseisen seitsemännen teesin suhteen olla kriittisiäkin. Voiton merkitystä ja siitä iloitsemista korostava teesi on ristiriidassa kolmannen teesin kanssa, jossa puolestaan kehoitetaan tukemaan lapsen ja nuoren kasvua henkisesti, hengellisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti. Ristiriitaisuuden perustelen sillä, että kuten jo aiemmin luvussa 4.3.2 totesin, liiallinen kilpailullisuus estää alan asiantuntijoiden mukaan liikunnan ja urheilun sosiaalisten ja eettisten kasvatustavoitteiden toteutumista (Telama & Laakso 1995, 275–288; Telama 2000; 67–71; Polvi 2008, 19–33.)

Kokonaisuutena tarkastellen teesit kuitenkin toimivat muistutuksena siitä, että ihminen on kokonaisvaltainen persoona, mutta toisaalta ne ovat muistutus siitä, että niin seurakunnissa kuin muuallakin voidaan nähdä liikunta ja urheilu hyötyineen laajemmin kuin vain fyysisesti kehittävänä toimintana. Teesien ajatusten pohjalta on siten hyvä lähteä seurakunnissa kehittämään liikuntayhteistyötä eri yhteisöjen ja erityisesti paikallisten urheiluseurojen kanssa.

5.4.6 Perheliikuntaverkosto

Perheliikuntaverkosto on Nuori Suomi ry:n johdolla kokoontuva perheiden liikunnan edistämisen alueella toimivien tahojen verkosto. Perheliikuntaverkosto edistää perheliikunnan edunvalvontaa, olosuhteiden ja resurssien kehitystoimen-

piteitä, koulutusta sekä viestintää. Perheliikuntaverkosto on toiminut vuodesta 2003 lähtien ja sen taustalla on sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu terveyttä edistävän liikunnan mietintö. Mietinnössä korostetaan liikunnan merkitystä koko elinkaaren ajan. Sen mukaan lasten ja iäkkäiden liikuntamahdollisuudet pitäisi turvata ja myös perheitä tulisi aktivoida liikkumaan yhdessä. (Perheliikunta 2010; Perheliikuntaverkosto 2012; Terveyttä edistävän liikunnan kehittämistoimikunnan mietintö 2001.)

Kirkkohallitus on mukana perheliikuntaverkostossa yhtenä toimijana. Muita toimijoita ovat erilaiset valtakunnalliset terveys- ja liikuntajärjestöt sekä valtionhallinnon organisaatiot. Kirkkohallitus on osallistunut aktiivisesti perheliikuntaverkoston eri kampanjoissa omalla panoksellaan. Vuonna 2009 perheliikuntaverkoston puitteissa kirkkohallitus oli mukana Perheet pihalle – läheltä liikkeelle! -kampanjassa. Lisäksi kirkkohallitukselta on ilmestynyt perheliikunnan vinkkikortteissa oma kortti otsikolla Terve sielu terveessä ruumiissa. Siinä kannustetaan vauhdittamaan perheen yhteistä kirkkomatkaa tai vapaapäivää liikuntaleikeillä. (Perheliikunta 2010; Holma 2009, 22; Perheliikunnan vinkkikortit.)

5.4.7 Urheilurippikoulut ja liikuntapappitoiminta

Monet urheilun lajiliitot toimivat yhteistyössä kirkollisten toimijoiden kanssa järjestäen urheilurippileirejä. Leireillä harjoitellaan tiiviisti valmentajan alaisuudessa muun rippikouluopetuksen lomassa. Lajiliittojen kanssa yhteistyössä järjestettyjä urheilurippileirejä järjestetään pääasiassa urheiluopistoilla ympäri Suomea. Lajivalikoimasta löytyy suosituimmat pallopelit ja yksilölajit. Urheilurippikoulujen haasteena ovat olleet rippikoululaisten yhteys omaan paikallisseurakuntaan. (Kokkonen 2009, 20–21.)

Kuortaneen urheiluopistolla toimii liikuntapappi, joka vastaa opiston urheilurippikoulutyöstä. Leirejä järjestetäänkin opistolla useita vuosittain. Liikuntapappi toimii kirkon työntekijänä urheiluopiston rippikoululaisten lisäksi urheiluopiston opiskelijoiden, urheilijoiden, valmentajien ja työntekijöiden parissa sekä urheilulukiossa. Käytännössä liikuntapapin myötä kirkko on jalkautunut ihmisten pariin ja työssä korostuu työn etsivä ja tunnusteleva luonne. Liikuntapappi on ollut mukana myös seurakuntien ja muiden yhteisöjen TYKY-päivissä, perheliikuntakursseilla sekä kuntokursseilla. Seurakuntien kanssa liikuntapappi on ollut aktiivisesti järjestämässä liikunta- ja urheiluväen kirkkopyhiä, joissa ohjelmassa on ollut jumalanpalveluksen lisäksi liikuntahetkiä koko seurakuntaväen kanssa ja kirkkokahvit. (Helle 2009, 9.)

5.5 Seurakuntien liikuntatoiminta

Seurakuntien liikuntatoimintaa voidaan tarkastella seurakunnan itsensä järjestämän liikunnallisen toiminnan kautta ja toisaalta muiden organisaatioiden kanssa yhteistyössä järjestämänä liikuntatoimintana. Kirkko ja urheilu -kirjan mukaan seurakuntien omassa liikuntatoiminnassa on yleensä kysymys kunto- ja virkistysliikunnasta, mutta seurakunnat ovat joillakin paikkakunnilla olleet aloitteentekijöinä ja työn käynnistäjänä urheiluseuran aloittaessa toimintaansa. Liikuntaa käytetään leikkien ja pelien muodossa seurakuntien lapsi-, varhaisnuoriso- ja nuorisotyön toiminnassa erilaisissa illoissa, kerhoissa, retkeillä ja leireillä. Myös pelkääntään liikuntaan keskittyviä erikoiskerhoja järjestetään. (Kirkko ja urheilu 1987, 54–55.)

Kirkko ja urheilu -kirjassa seurakunnan järjestämän liikuntatoiminnan tarvetta perustellaan enimmäkseen fyysisen ja psyykkisen kasvun ja kehityksen näkökul-

masta. Kirjan mukaan liikunta auttaa ruumiinkuvan hahmottamisessa ja identiteetin rakentamisessa. (Kirkko ja urheilu 1987, 53–54.)

Kirkkohallituksen Kasvatuksen ja Nuorisotyön työalasihteerinä toimineen Katri Vappulan mukaan seurakuntien oman liikuntatoiminnan hyviä puolia on avoimuus ja edullisuus. Siten se toteuttaa hyvin ihmisten yhdenvertaisuuden periaatetta. Lisäksi Vappulan mukaan harrastusliikuntana seurakuntien liikuntatoiminnassa ei pyritä ensisijaisesti asettamaan lapsia ja nuoria kilpailullisesti vastakkain. Tavoitteena on tukea lasten ja nuorten tasapainoista kasvua ja kehitystä. (Kaarti-
nen-Koutaniemi 2010, 5.)

6 KYSELYN TOTEUTTAMINEN JA TULOKSET

Kehittämistyöni pääluonne on toiminnallinen, mutta kehittämistyöni vaiheet sisältävät piirteitä tutkimuslähtöisistä menetelmistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytännöt eivät kuitenkaan ole niin yksityiskohtaisia kuin tutkimuksellisissa töissä (Vilkka & Airaksinen 2003, 57).

Seurakunnille suunnattava kysely on luonteeltaan laadullinen tutkimus ja toteutan sen pienimuotoisena sähköpostikyselynä (Vilkka 2005, 97–102). Toiminnallisissa opinnäytetöissä ei ole aina välttämätöntä analysoida laadullisella menetelmällä kerättyä aineistoa tarkasti ja järjestelmällisesti (Vilkka & Airaksinen, 2003, 57–58,). Koska kartoituksessani kerättävän aineiston tulosten pohjalta ei ole tarkoituskaan rakentaa laajaa tieteellisesti pätevää teoriaa tai arvioida sellaista, en tarkastele tässä työssä lainkaan tutkimusaineiston analyysimenetelmien teorioita. Tässä luvussa kuvaan kyselyn toteuttamisen ja selvitän kyselyn tulokset.

6.1 Kyselyn toteuttaminen

Kysely oli kehittämistyöni esiselvitysvaiheen toinen osa. Sen tavoitteena oli kartoittaa nykyisiä seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyötoimintamalleja, seurakuntien työntekijöiden yhteistyökäytänteitä, kokemuksia yhteistyöstä sekä löytää syitä siihen, miksi osassa seurakuntia kasvatusyhteistyötä ei vielä urheiluseurojen kanssa tehdä. Koska tarkoituksena oli tehdä pienimuotoinen kartoitus, kartoitettavat seurakunnat valittiin Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin sihteerikokouksen tekemän ennakoarvioinnin pohjalta. Näin kartoitettaviksi seurakunniksi valikoitui hiippakunnan seurakunnista kuusi seurakuntaa, jotka olivat Kurikan, Seinäjoen, Lapuan, Äänekosken, Jyväskylän ja

Keuruun seurakunnat. Hiippakunnan tuomiokapitulin oletuksena oli, että kolmella näistä valituista seurakunnista on yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Kolmen muun seurakunnan yhteistyöstä urheiluseurojen kanssa ei ollut tietoa. Etukäteisvalinnan taustalla oli ajatus, että näin varmistettaisiin se, että saataisiin helposti tietoa sekä käytössä olevien kasvatusyhteistyön toimintamalleista, että niistä syistä mitkä mahdollisesti estävät kasvatusyhteistyön toteutumista.

Kysely toteutettiin sähköpostitse lähetettynä kahtena eri kyselylomakkeena. Vastajat valitsivat näistä kahdesta eri kyselylomakkeesta sen, mikä vastasi seurakunnan tilannetta. Toinen kyselylomake oli suunnattu niille seurakunnille, joilla on kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa ja toinen kyselylomake niille seurakunnille, joilla ei ollut kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Kaikki kyselylomakkeiden kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Seurakunnista toivottiin saatavan vähintään yksi vastaus seurakuntaa kohden asiaan perehtyneeltä nuorisotyöntekijältä, eikä seurakuntien kaikkia mahdollisia työntekijöitä edes pyritty tavoittamaan vastaamista varten.

6.2 Kyselyn tulokset

Vastauksia kyselyyn saatiin kaiken kaikkiaan kahdeksan. Niissä tilanteissa kun seurakunnasta tuli enemmän kuin yksi vastaus, vastaajat toimivat keskenään seurakunnan sisällä kukin eri toiminta-alueilla. Vastaajista viidellä oli omassa seurakunnassaan tai toiminta-alueellaan kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa ja kolmella vastaajalla ei omassa seurakunnassaan tai toiminta-alueellaan ollut kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa.

Ne seurakuntien vastaajat, jotka ilmoittivat, että kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa ei ole, ilmoittivat syyksi kasvatusyhteistyön puuttumiselle resurssipu-

lan (2 kpl) ja yhdessä tapauksessa kysymys oli peloista ja ennakkoluuloista kasvatusyhteistyössä kohdattavia asenteita kohtaan. Kaikki edellä mainituista kuitenkin suhtautuivat myönteisesti kasvatusyhteistyön tekemiseen, sillä kahden vastaajan mielestä kasvatusyhteistyötä pitäisi tehdä ja yhden vastaajan mukaan kasvatusyhteistyötä voitaisiin tehdä ilman resurssipulaa. Kaksi vastaajaa kolmesta edellä mainitusta ei pystynyt ehdottamaan kasvatusyhteistyöhön soveltuvaa toimintamallia. Kolmas vastaaja toivoi urheiluseuran tekevän aloitteen. Kaikki kyselyyn vastaajien mielestä valmiit kasvatusyhteistyön toimintamallit helpottaisivat työn aloittamista ja kaikki toivoivat, että seurakunta (2 kpl) tai työntekijät (1 kpl) saisivat olla yhteistyössä oma itsensä eli hengellinen toimija.

Kasvatusyhteistyötä tekevien seurakuntien vastauksia saatiin yhteensä viisi. Yhdessä seurakunnassa tehdään jonkin verran yhteistyötä mopokerhon puitteissa paikallisten urheiluautoilijoiden seuran kanssa. Samassa seurakunnassa on järjestetty luonto-, kalastus- ja metsästysaiheinen leiri 9–15-vuotiaille yhteistyössä joussiampujien, urheilukalastajien, riistanhoitoyhdistyksen ja paikallisten metsästysseurojen kanssa. Toisessa seurakunnassa on aloitettu juuri yhteistyö paikallisen jalkapalloseuran kanssa. Yhteistyöhenkilönä tässä yhteistyössä on ollut urheiluseuran puolelta seuran toiminnanjohtaja.

Kolmessa muussa kasvatusyhteistyötä tekevässä seurakunnassa kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa on vastaajien mukaan tehty erittäin pitkään, noin 20 vuotta (2 kpl) ja yli 20 vuotta (1 kpl). Vastausten perusteella ilmeni, että kaikissa kolmessa pitkään kasvatusyhteistyötä tehneissä seurakunnissa seurakunta oli yhteistyössä hengellinen toimija ja sai toimia kasvatusyhteistyössä kristillisen kasvatuksen perustehtävästään (2 kpl) tai kristillisestä ihmiskäsityksestä (1 kpl) käsin. Yksi vastaaja näistä ilmoitti, että yhteistyön alussa seurakuntaa lähestyttiin varojen ja tilojen toivossa, mutta pian yhteistyön jatkuessa seurakunnan omat vahvuudet

det kelpasivat. Yhdessä kasvatusyhteistyötä pitkään tehneistä seurakunnista tehtiin kasvatusyhteistyötä kolmen urheiluseuran kanssa. Kahdessa muussa pitkään kasvatusyhteistyötä tehneessä seurakunnassa tehtiin yhteistyötä yhden joukkueen kanssa kerrallaan, mutta kasvatusyhteistyökokemusta oli vuosien varrelta joukkueista eri seuroista.

Kolmen seuran kanssa samanaikaisesti kasvatusyhteistyötä tekevän seurakunnan kasvatusyhteistyö oli erittäin monimuotoista ja säännöllistä. Kasvatusyhteistyökumppaneina olivat jalkapalloseura, jääkiekkoseura ja suunnistusseura. Toimintamuotoina olivat muun muassa leiritoiminta jalkapalloilijoiden ja suunnistajien kanssa, viikoittainen sählytreeni jääkiekkoseuran kanssa, ohjaajavaihtoa siten, että seurakunnan sählykerho-ohjaajat toimivat urheiluseuran valmentajana, salibandyturnaukset jouluna ja pääsiäisenä jalkapalloilijoille, koulutusyhteistyötä ja lisäksi järjestetään vuotuinen kasvatuksen ilta vanhemmille.

Kahden pitkään kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa tehneiden seurakuntien toimintamallina oli tehdä kasvatusyhteistyötä pääsääntöisesti kerrallaan vain yhden joukkueen kanssa. Tästä toiminnasta toinen seurakunta käytti nimeä kummijoukkue-toiminta. Käytän itsekin jatkossa toiminnasta tätä nimitystä sekä valitusta joukkueesta nimitystä kummijoukkue. Kummijoukkue valittiin hakemusten perusteella vuodeksi kerrallaan. Molemmissa seurakunnissa kummijoukkueen kanssa järjestetään ainakin yksi yhteinen leiri vuodessa. Toinen seurakunnista järjestää leirin ohella illan keväällä leirikeskuksessa. Toisessa seurakunnassa taas ollaan mukana joukkueen tapahtumissa kuten turnauksissa, mutta järjestetään myös muuta toimintaa, mikä ei suoraan liity kyseisen joukkueen lajiin vaan on jotain erilaista.

Kummijoukkue toiminnan tavoitteiksi mainittiin muun muassa kristillisen kasvatuksen toteuttamisen, joukkueen ryhmädynamiikan tukemisen, yhdessä olemisen ja tekemisen sekä sen, että näin seurakunta on läsnä lähellä nuoria ja heidän vanhempiaan. Ainakin toisessa seurakunnassa kummijoukkue valitaan vapaaehtoisista joukkueista hakemusten perusteella. Tämä on mielestäni hyvä toimintamalli, nimittäin samalla poistuu myös pelko siitä, että seurakunta ei voisi toimia yhteistyössä oman tehtävänsä ja tarkoituksensa mukaisesti, koska joukkueethan haluavat vapaaehtoisesti seurakunnan kummijoukkueeksi. Kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että kummijoukkue toimintaa voisi olla helppo toteuttaa vähän pienemmilläkin resursseilla.

Pitkään kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa tehneiden seurakuntien vastaajat perustelivat kasvatusyhteistyötä samoilla nuorilla, seurakunnan erityisosaamisella sekä seurakunnan olemisena siellä missä seurakuntalaisetkin ovat. Yksikään viidestä kasvatusyhteistyötä tehneestä seurakunnasta ei perustellut yhteistyötä liikunnan kokonaisvaltaista kasvua tukevilla mahdollisuuksilla. Juuri kasvatusyhteistyön aloittanut seurakunta perusteli kasvatusyhteistyötä ”yhteisillä tavoitteilla”, joka saattaa pitää sisällään ajatuksen liikunnan mahdollisuuksista kasvun tukemisessa. Kaksi vastaajaa ehdotti alueellisempaa kasvatusyhteistyötä ja toimintaa, tarkoittaen tällä ilmeisesti rovastikunnallisia ja hiippakuntatasolla olevia toimintoja.

7 MENETELMÄN KEHITTÄMINEN KASVATUSYHTEISTYÖHÖN

Tämän kehittämistyön ensimmäinen kehittämistehtävä oli menetelmän kehittämisen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön. Kehittämällä menetelmän haastoin itseni saadakseni työelämässäkin tärkeää kehittämisosaaamista. Pedagoginen kehittämisosaaminen on myös yksi koulutuksemme ydinosaaamiskuvauksen alueista.

Tässä luvussa kuvaan miten kehittämistyöni eteni käytännössä seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyömenetelmän kehittämisen osalta. Ennen varsinaisen kehittämistoiminnan kuvausta tarkastelen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyötä tekemäni esiselvityksen pohjalta. Esiselvitys koostui luvuissa 3–5 olleesta kirjallisesta katsauksesta sekä luvussa 6 kuvatusta kyselystä seurakunnille.

7.1 Kasvatusyhteistyön perusteluja esiselvityksen pohjalta

Tässä opinnäytetyössä seurakunnan tehtävää tarkasteltiin lähinnä kasvatuksen kautta. Kuitenkaan mitään kirkon toimintaa ei voida kokonaan selittää vain yhden tehtäväulottuvuuden kautta. Lähetys seurakunnan olemuksena ja tehtävänä tarkoittaa vastuuta kaikista ihmisistä lähellä ja kaukana. Urheiluseurojen parissa tehtävä työ olisi erittäin hyvä mahdollisuus seurakunnalle olla läsnä oman seurakuntalaistensa lisäksi seurakuntaan kuulumattomien parissa. Urheiluseuratoiminnassa mukana olevilla ihmisillä on myös hengellisiä tarpeita, joihin urheiluseurat eivät kykene vastaamaan omalla toiminnallaan liikunnan kokonaisvaltaisuudesta huolimatta.

Seurakunnille teettämässäni kyselyssä tuli ilmi työntekijöiden epäilyksiä ihmisten negatiivisista reaktioista seurakunnan ja urheiluseuran yhteistyötä kohtaan. Kuitenkaan yhteistyön aloittamiselle ei pitäisi olla kynnys korkealla. Ensinnäkin kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiassa (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 9) on visio kirkon lapsi- ja nuorisotyöstä yhteiskunnallisena vaikuttajana ja toimijana eettisen, moraalisen sekä ekologisen toiminnan ja lähimmäisenrakkauksen edistämiseksi. Reilun Pelin ihanteita ja tavoitteita noudattavat urheiluseuratkin ovat toiminnassaan halukkaita avoimeen yhteistyöhön kaikkien liikunnasta kiinnostuneiden tahojen kanssa (Reilun Pelin käsikirja 2011, 12). Teettämäni kyselyn mukaan pitkään urheiluseurojen kanssa kasvatusyhteistyötä tehneiden seurakuntien työntekijät kokivat yhteistyössä nimenomaan olevansa hengellisiä toimijoita.

Tämän opinnäytetyön peruslähtökohtana oli, että kasvatus on luonteva pohja yhteistyölle. Sekä kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiassa (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 3) että urheilun Reilun Pelin ihanteissa ja tavoitteissa (Reilun Pelin käsikirja 2011, 15) puhutaan kasvatuksellisesta vastuusta kaikessa toiminnassa. Kasvatuksellisuus urheilussa on yhteisten sääntöjen noudattamista ja vastuuta lähimmäisistä, yhteisöstä ja yhteiskunnasta. Tällä on vastineensa kristillisen kasvatuksen eettis-moraalisessa ulottuvuudessa, joka on kasvatettavan ohjaimista kohti sitä hyvää ja oikeaa, joka tulee ilmi rakkauden kaksoiskäskyn ja kultaisen säännön periaatteissa. Kristillisessä kasvatuksessa lapsia ja nuoria ohjataan siten vastuuseen, keskinäiseen kunnioittamiseen ja lähimmäisenrakkauteen. (Muhonen & Tirri 2008, 77–82.)

Muhosen ja Tirrin (2010, 63–77) mukaan kristillisen kasvatuksen tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004,

10) mukaan kristilliseen ihmiskäsitykseen pohjautuen kirkon lapsi- ja nuorisotyössä pyritään vaalimaan jokaisen lapsen ja nuoren yksilöllisyyttä, ainutlaatuisuutta ja ihmisarvoa sekä vahvistetaan heidän minäkuvaansa ja itsetuntoa. Esiselvityksen kirjallisessa katsauksessa tarkastellun perusteella voidaan todeta, että liikunnalla on valtava potentiaali ihmisen fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemisessa kohti ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Niinpä liikunta soveltuu hyvin seurakunnan kasvatustyön välineeksi.

Luvussa 3.3 todettiin kirkon nelivuotiskertomukseen (Monikasvoinen kirkko 2008) perusteella, että seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön kokoontuvassa toiminnassa rippikoulutyöllä tavoitetaan lähes koko rippikouluikäisten ikäluokka. Muiden työmuotojen osalta tavoitavuus jää useita kymmeniä prosenttiyksikköjä rippikoulutyön tavoitavuudesta. Mielestäni nelivuotiskertomuksen tilastoista voidaan päätellä, että lapsi- ja nuorisotyön toiminnan tavoitettavuudessa on kehitettävää rippikoulua edeltävien ikävuosien osalta. Urheiluseurojen kanssa tehtävällä kasvatusyhteistyöllä seurakunnat voisivat kehittää toimintaansa merkittävästi työn tavoitavuuden osalta.

Osa rippikouluun osallistuvista nuorista on rippikoulussa ensimmäistä kertaa mukana seurakunnan kokoavassa toiminnassa. Niinpä seurakunnan työntekijät saattavat olla rippikouluun tuleville nuorille vieraita. Tämä siitä huolimatta, että seurakunnat tekevätkin aktiivisesti yhteistyötä koulujen kanssa. Kouluyhteistyössä pääpaino on kuitenkin selkeästi kasvatuksen hengellisessä ulottuvuudessa, armollisen Jumalan kohtaamisen edistämässä, hartauksissa, päivänavauksissa ja jumalanpalveluksissa (Monikasvoinen kirkko 2008, 151–152). Kouluyhteistyössä seurakuntien työntekijöiden vuorovaikutus lasten ja nuorten kanssa ei siten toteudu välttämättä vastavuoroisesti.

Urheiluseurayhteistyössä seurakunnan työntekijät voisivat mielestäni tutustua kouluyhteistyötä paremmin lapsiin ja nuoriin jo ennen rippikoulua, ja myös seurakuntien työntekijät tulisivat tutummaksi urheileville lapsille ja nuorille. Tämä mielestäni helpottaisi osaltaan rippikoulujen suunnittelua, kun leirille tulevat nuoret olisivat jo ennestään mahdollisimman tuttuja työntekijälle. Tämä saattaisi arvelujeni mukaan parantaa edelleen nuorten kokemaa turvallisuuden tunnetta rippikoulussa. Ehkä osa niistä nuorista, jotka eivät muuten tulisi lainkaan rippikouluun, päättäisikin tulla, kun siellä olisi jo se ennestään tuttu työntekijä. Lisäksi urheiluseurayhteistyön kautta urheileville nuorille voitaisiin informoida tehokkaammin esimerkiksi urheiluopistojen urheilurippileireistä seurakunnan oman rippikoulun vaihtoehtona. Urheilurippikoulu lienee urheiluun tosissaan panostavalle, harjoitusten vuoksi kiireiselle nuorelle hyvä vaihtoehto.

7.2 Menetelmän kehittäminen seurakuntien urheiluseuratyöhön

Olin kesällä 2010 tyttäreni kanssa tapahtumassa, jota markkinoitiin koko perheen liikuntatapahtumana. Tapahtumassa oli mukana yli sata lasta perheineen. Tapahtumassa lapset juoksivat ikäluokittain viisi–kuusi lasta kerrallaan 40 metriä ja maaliviivan ylitettyään jokainen lapsi sai kaulaansa mitalin. Koko perheen liikuntatapahtumassa oli siis tarjolla liikuntaa ainoastaan lapsille ja heilläkin se kesti keskimäärin alle 15 sekuntia. Vanhempien osaksi jäi lasten kannustaminen, joka sinänsä on kyllä tärkeää ja arvokasta. Kuitenkin jäin lopuksi miettimään oliko kyseessä varmasti koko perheen liikuntatapahtuma ja oliko liikuntaa tarjolla kaikille riittävän monipuolisesti.

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiassa kasvatustyön eräänä tavoitteena on löytää mielekäs elämä suhteessa lähimmäisiin Jeesuksen opetusten mukaisesti (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004, 6). Niinpä erityisesti yhteistoiminnal-

lisen oppimisen periaatteisiin perustuvalla perheliikunnalla, jossa keskeistä olisi yhdessä oppiminen, vuorovaikutus, toisten huomioiminen ja auttaminen sekä avoin aktiivinen yhteistyö (Sahlberg & Leppilampi 1994, 38), voitaisiin tukea lasten ja nuorten sekä myös heidän vanhempiensa kasvua ja kehitystä kohti hyvää ja mielekästä elämää.

Koska perhetyö on kokonaiskirkollisesti tärkeä osa seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön toimintaa, ja kirkko on lisäksi kirkkohallituksen toimesta aktiivisesti mukana valtakunnallisessa perheliikuntaverkostossa, päätin edellisessä kappaleessa mainitun idean pohjalta kehittää seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön yhteistoiminnallisen perheliikuntatapahtuman.

Perheliikuntatapahtuman myötä seurakunta voisi tarjota päivätöissä ja -koulutuksissa olevillekin vanhemmille ja heidän lapsilleen mahdollisuuden osallistua seurakunnan toimintaan yhdessä. Ja kuten jo luvussa 3.3 totesin, tarve yhdessäoloon ja yhteistoimintaan ei mielestäni katoa vielä mihinkään lasten tullessa kouluikänsä. Tapahtumalla voitaisiin siten tavoittaa ja tukea myös varhaisnuoria ja rippikouluikäisiä perheineen sekä perheellisiä nuoria aikuisia.

Luvussa 4.3.2 todettiin liikunta-alan asiantuntijoiden suosittelen kilpailullisuuden asemesta tehtäväsuuntautunutta orientaatioilmastoa (Telama & Kahila 1994, 156; Polvi 2008, 31). Niinpä tapahtuman lähtökohdaksi muodostui, että tapahtumassa perheet eivät kilpailisi keskenään, vaan suorittaisivat kukin itsenäisesti perhekunnittain liikunnallisia tehtäviä. Jokaisella tehtävärastilla perheet toimisivat yhdessä siten, että jokaisen perheenjäsenen liikuntasuoritus olisi kiinteä osa koko perheen yhteistä suoritusta (Polvi 2008, 14), eivätkä perheenjäsenten suoritukset olisi vertailtavissa keskenään.

Yhteistoiminnalliset liikuntatehtävät voitaisiin suunnitella samanaikaisesti myös psykomotorisen lähestymistavan mukaisesti eli painotettaisiin kehollisen suorituksen asemesta havaitsemista, elämyksellisyyttä sekä liikkumisen ja yhdessä tekemisen yhteyttä. Näin voitaisiin pyrkiä vahvistamaan osallistujien kehontunte-
musta ja tarjottaisiin perheiden yksilöille mahdollisuutta nauttia liikunnasta yhdessä, mutta kukin oman kehitystasonsa mukaisesti juuri sellaisena kuin on. (Iivonen 1999, 63–73.)

Ajattelin, että tehtävärastit tulisi suunnitella siten, että ne eivät tarjoaisi perheille mahdollisuutta epäonnistumiseen, vaan rasteilla saataisiin sopivien haasteiden kautta yhteisiä onnistumisen kokemuksia. Koska liikunnallinen ilmapiiri pyrittäisiin näin rakentamaan tehtäväsuuntautuneeksi, tapahtuma mahdollisesti tarjoaisi lapsille ja nuorille vanhempineen viihtyvyyttä, pätevyyden kokemista ja itsetunnon kohentumista onnistumisten myötä. Tapahtuman liikunnallisissa tehtävissä pyrittäisiin siten jokaisen myönteisen minäkäsityksen tukemiseen, jonka todettiin luvussa 4.2.2 Lintusen (2000, 83) mukaan olevan hyväksi ihmisen psyykkiselle kehitykselle.

Edellä mainituilla perusteluilla päädyin ratkaisuun, että perheliikuntatapahtuma perustuisi yhteistoiminnallisen työskentelyn, psykomotorisen lähestymistavan ja tehtäväsuuntautuneen ilmapiirin periaatteille. Suoritettavat tehtävät noudattaisivat käytännössä seuraavia periaatteita:

1. Psykomotorinen lähestymistapa liikuntaan
2. Tehtäväsuuntautunut motivaatioilmapiiri
3. Ei perheiden keskinäistä kilpailua
4. Ei perheenjäsenten suoritusten keskinäistä vertailua
5. Yhteistoiminnalliset tehtävärastit

6. Perheen keskinäisen vuorovaikutuksen korostuminen
7. Perheenjäsenen auttamisen mahdollistaminen vastavuoroisesti (rasteilla eivät ainoastaan vanhemmat auta lapsia)
8. Yhdessä onnistuminen.

Ajattelin, että perheliikuntatapahtumalla pitäisi olla jokin markkinointinimi. Eri-laisten vaihtoehtojen pohdinnan jälkeen päätin nimetä sen Familympicsiksi. Suunnittelin ensin suomenkielistä nimeä, mutta sitten ajattelin, että mikäli joskus tapahtuma järjestettäisiin kansainvälisemmässä yhteydessä, voisi nimi olla valmiiksi kansainvälisempi. Mielestäni nimi oli hyvä ja päätinkin kokeilla rekisteröidä sen tavaramerkiksi. Familympics hyväksyttiin tavaramerkkirekisteriin patentti- ja rekisterihallituksessa keväällä 2012. Tosin rekisteröinti on tällä hetkellä voimassa vain Suomessa, joten kansainvälistä rekisteröintiä tulee harkita myöhemmin, mikäli se joskus tulee tarpeelliseksi.

7.3 Perheliikuntamallin testaaminen Lapuan kristillisellä opistolla

Yhteistyössä Lapuan kristillisen opiston kanssa päätettiin testata Familympics -menetelmää opiston lastenohjaajaopiskelijoiden perheliikuntakurssin yhteydessä. Tavoitteena oli lisäksi saada tapahtuman järjestämiseen mukaan paikallinen seurakunta ja urheiluseura. Familympics -tapahtuman suunnittelu aloitettiin siten, että pidin lastenohjaajaopiskelijoille oppitunnin, jossa kerroin suunnitelmani tulevasta tapahtumasta. Tapahtuma koostuisi useista yhteistoiminnallisista tehtävärasteista. Lisäksi kävimme läpi suunnitteluvaiheessa ylöskirjatut periaatteet, joita tehtävärastien tulisi noudattaa. Lastenohjaajaopiskelijat jaettiin kahdeksaksi pariksi, joista jokainen pari vastaisi tapahtumassa omasta tehtävärastistaan. Rastisuunnitteluun käytettiin yhteensä kuusi oppituntia. Jo hyvin pian suunnitteluvaiheessa tuli ilmi, että tehtävärasteja on vaikea luoda täysin suunniteltujen periaatteiden

mukaisesti. Lähes kaikki parit tarvitsivat apua. Ohjauksellani ja opiskelijoiden keskinäisellä yhteistyöllä rastit saatiinkin melko hyvin noudattamaan suunniteltuja periaatteita.

Lapuan seurakunta lähti myös mukaan tapahtuman organisointiin isoskoulutettaviensa kanssa. Kävin pitämässä tehtävärastisuunnitteluiltpäivän osana isoskoulutusta, ja saimme isoskurssilaisten kanssa aikaan neljä erilaista tehtävärastia. Isoskurssilaiset tarvitsivat vielä enemmän suunnitteluapua rastien suhteen kuin lastenohjaajaopiskelijat. Niinpä suunniteltujen periaatteiden toteutumisessa rasteilla joustettiin.

Myös paikallisessa urheiluseurassa löytyi kiinnostusta yhteistyötä kohtaan ja tapahtuman järjestämisen tiimoilta käytiin neuvotteluja. Erilaisten päällekkäistapahtumien vuoksi urheiluseurasta ei kuitenkaan saatu mukaan vapaaehtoisia toimijoita tapahtuman järjestämiseen. Yhteistyöongelmia aiheuttivat muun muassa samaan aikaan järjestetty naisten pesäpallon ratkaiseva SM-loppuottelu, jossa paikallisseura oli toisena otteluosapuolena sekä Suomi-Ruotsi yleisurheilumaaottelu, johon seura teki samaan aikaan retken. Lisäksi seuran suunnistajille oli tarjolla samaan aikaan suunnistuskilpailu. Tapahtumaa ei voitu järjestää myöhemmin urheiluseuran toimijoille sopivana aikana, johtuen tapahtumaviikonlopun jälkeen alkaneesta lastenohjaajaopiskelijoiden työharjoittelujaksosta ja perheliikuntakurssin loppumisesta.

Tapahtumaa päätettiin markkinoida opiston omien olemassa olevien käytänteiden mukaisesti ja lisäksi osalle kouluikäisistä jaettiin tapahtumasta tiedote. Päivää ennen tapahtumaa järjestimme kenraaliharjoitukset, joissa lastenohjaajaopiskelijoiden kanssa rakennettiin rastit käytännössä ja testattiin niiden toimivuus. Tapah-

tumapäivänä odotukset olivat korkealla. Sää oli loistava, aurinkoinen ja selkeä syyspäivä. Tapahtuma oli osallistujille tietenkin ilmainen.

Mukana tapahtumassa oli rasteja kiertämässä lopulta viisi perhettä. Olin etukäteen ajatellut, että tapahtumaan osallistuisi vähintään kymmenen perhettä. Opin, että tapahtumamarkkinointi on tärkeä osa itse tapahtumaa ja markkinoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen tulee varata riittävästi aikaa. Uudet toimintamuodot vaativat enemmän markkinointia kuin ihmisille ennestään tutut toimintamuodot.

Välitön suullinen palaute tapahtumassa mukana olleilta perheiltä oli erittäin positiivista. Tapahtumaa pyydettiin järjestettäväksi uudelleen täsmälleen samalla konseptillä. Mielestäni onnistuimme siten ainakin positiivisen ilmapiirin luomisessa. Kiersin rastit itsekkin oman tyttäreni kanssa. Olen tyytyväinen tapahtuman sisältöön ja suunniteltujen periaatteiden toimivuuteen, vaikkakaan kaikki periaatteet eivät täysin toteutuneet kaikkien tehtävärastien osalta. Mielestäni tapahtuman taustalla olevat periaatteet ja kasvatukselliset tavoitteet toivat kuitenkin rasteilla osittain toteutuneenakin tapahtumaan selkeästi monipuolisuutta ja sisällöllistä syvyyttä.

Lastenohjaajaopiskelijoiden vastaavan opettajan palautteen mukaan tehtävärastit olivat onnistuneita siten, että rastit vaativat perheiltä keskinäistä yhteistyötä, suunnittelua ja vuorovaikutusta. Opettajan mukaan mukana olleet perheet näyttivät nauttivan yhteisestä toiminnasta ja heillä oli silminnähden hauskaa. Perheiden viihtyvyyteen vaikutti opettajan mukaan myös rastivastaavien aktiivinen kannustus. Palautteen mukaan tehtävissä ei kukaan voinut varsinaisesti epäonnistua ja yhdessä onnistumisen kokemuksia saatiin näin runsaasti.

Vaikein haaste oli saada perheet toimimaan rasteilla oikeasti yhdessä, eikä vain joukkona yksilöitä. Ongelma tuli ilmi jo tehtävärastien käytännön suunnitteluvaiheessa. Jatkossa rastien tehtävänantoja tulee kehittää edelleen perheenjäsenten välisen yhteistyön varmistamiseksi. Valmiiksi suunnitellut rastit varmasti olisivat jatkossa yksi vaihtoehto, mutta toisaalta haluaisin antaa tilaa ihmisten omalle luovuudelle. Valmiiksi suunnitellut rastit toisaalta madaltaisivat yhteistyötapahtuman järjestämisen kynnyksiä, ja tällöin esimerkiksi seurakunta voisi kehittää tapahtuman ympärille muuta tärkeäksi kokemaansa sisältöä. Tapahtuman tuotteistaminen toimivaksi konseptiksi on joka tapauksessa vielä kesken.

Mielestäni Familyympicsin yksi vahvuus on se, että sen periaatteita voidaan soveltaa muidenkin ryhmien toimintaan kuin vain perheiden. Jatkossa samoilla periaatteilla seurakunnat voisivat liikuttaa myös esimerkiksi junioriurheilijoita tai koulu-oppilaitos- ja koulutyössä sekä rippikoululaisia rippileireillä. Menetelmän toinen vahvuus on se, että siinä ei lähtökohdaltaan ole kyse pelkästään liikkumisesta vaan pyrkimyksestä tukea kokonaisvaltaisesti kasvua ja kehitystä liikunnan keinoin. Ehkä tämän ja muiden samankaltaisten menetelmien kohdalla tulisi puhua liikuntakasvatuksen asemesta ennemmin kasvatusliikunnasta.

Palautteen kerääminen lastenohjaajaopiskelijoilta sekä tapahtumaan osallistuneilta perheiltä jäi kiireessä suunnittelematta ja toteuttamatta, mutta sain kuitenkin palautetta lastenohjaajaopiskelijoiden vastaavalta opettajalta. Myös seurakunnan työntekijältä pyydettiin palautetta tapahtumasta, mutta palaute jäi saamatta. Palautteet auttaisivat kehittämään tapahtumaa edelleen. Jatkossa tulen kehittämistoiminnassa huomioimaan palautteen keräämisen jo suunnitteluvaiheessa.

8 KOULUTUKSEN SUUNNITTELU

Opinnäytetyöni on kehittämistyö, jonka tarkoituksena on seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittäminen. Olen tehnyt kehittämistyöni puitteissa tähän mennessä esiselvityksen, joka koostuu kirjallisesta katsauksesta luvuissa 3–5 ja kyselystä, joka löytyy luvusta 6. Esiselvityksen jälkeen kehitin yhteistoiminnallisen perheliikuntamenetelmän seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön tekemiseksi.

Kehittämistyöni suunnitelman mukaisesti nyt on vuorossa koulutuksen suunnittelu. Kuten luvussa 2.1 jo totesin, koulutussuunnittelu soveltuu hyvin menetelmäksi omaan kehittämistyöhöni. Seurakunnat kehittävät omaa toimintaansa hankkimalla koulutuksia henkilöstölleen (Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen 2001, 9). Myös Silfverbergin mukaan vahvistamalla koulutettavien osaamista ja valmiuksia kehittämistyön vaikutukset aikanaan toteutuvat (Silfverberg 2007, 30).

Luvussa 2.2 todettiin, että Silfverbergin mukaan kehittämishanketta edeltää taustaselvitys. Hänen mukaansa siihen kuuluu:

- 1) lähtökohtatilanteen ja kehittämishankkeen tarpeen arviointi
- 2) perehtyminen aiheeseen liittyviin strategioihin ja ohjelmiin
- 3) nykyiset ja aiemmat hankkeet sekä tutkimukset.

(Silfverberg 2007, 36.)

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen Silfverbergin taustaselvitysmallia soveltaen ensin kirkon työntekijöiden ammatillista koulutusta ja sen jälkeen koulutusten sisältämiä liikuntaopintoja. Tämän jälkeen esitän arvioni ja perustelut koulutuksen

tarpeelle sekä kuvaan kirkon henkilöstökoulutukseen liittyviä ohjeita ja käytänteitä. Lopuksi kuvaan suunnittelemani koulutuksen sisällöllisen suunnittelun prosessin.

8.1 Kirkon koulutusjärjestelmä

Kirkon henkilöstön koulutus jaetaan ammatilliseen koulutukseen ja henkilöstökoulutukseen. Ammatillinen koulutus toteutuu yhteiskunnan koulutusjärjestelmässä, jossa koulutuksia on eri koulutusasteilla. Kirkko itse päättää, millä edellytyksillä tietyt tutkinnot pätevöittävät ja antavat kelpoisuuden kirkon virkoihin. Ammattikorkeakouluista ja yliopistoista valmistuvat papit, kanttorit, diakonia-työntekijät, nuorisotyönohjaajat sekä varhaiskasvatuksen ohjaajat. Näiden lisäksi on toisen asteen lapsi- ja perhetyönohjaajan tutkinto ja suntion ammattitutkinto. (Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen 2001, 6.)

Henkilöstökoulutus on seurakunnissa työsopimussuhteessa työskentelevien työntekijöiden eli henkilöstön kouluttamista. Henkilöstökoulutuksella seurakunta kehittää toimintaansa sekä henkilöstönsä toimintavalmiuksia ja ylläpitää työtyytyväisyyttä. (Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen 2001, 6.)

Seurakunnat toimivat koulutuspalvelujen asiakaskuntana työntekijöidensä ohella. Asiakkaana voidaan pitää myös kirkkoa kokonaisuudessaan. Koulutuksia tulee tarjolle kirkon omista toimeksiannoista kirkolliskokouksen, piispainkokouksen tai kirkkohallituksen toimesta, ja niiden tarkoituksena on kehittää työtä kokonaiskirkollisesti. Koulutuksia tarjoavat myös hiippakunnat, seurakunnat, rovastikunnat sekä kirkolliset ja ei-kirkolliset järjestöt, oppilaitokset ja yritykset. (Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen 2001, 9.)

8.2 Liikunta seurakuntien työntekijöiden koulutuksessa

Kirkko ja urheilu -kirjan mukaan seurakunnan toiminnassa käytettäviä liikuntalajeja pohdittaessa tulisi kysyä nuorten mielipidettä. Tätä perustellaan sillä, että työntekijän mielilajit eivät välttämättä ole ajankohtaisia tai kiinnostavia nuorten mielestä. (Kirkko ja urheilu 1987, 55.) Mielestäni seurakunnan työntekijällä tulisi olla koulutuksen myötä erityisosaamista liikunnan kasvatusmenetelmistä ja siten kykyä tehdä eri tilanteisiin sopivia nuorillekin mielekkäitä valintoja. Mikäli tilanne näin ei ole, tulisi koulutusta kehittää liikuntakasvatuksen osalta.

Kivinen ja Kuokkanen kysyivät tutkimuksessaan koulutuksen antamia valmiuksia liikunnan ohjaamiseen. Vastaajista 85 % mainitsi kokevansa ne riittämättömiksi tai hyvin riittämättömiksi. Tutkimuksen mukaan vastaajat kaipaavat mahdollisuutta liikunnan lisäkoulutukseen, konsultointiin tai käyttöönä liikuntatoimintaan soveltuvaa virikemateriaalia. (Kivinen & Kuokkanen 2002, 35–41.)

Omaan yhteisöpedagogi-koulutukseeni Centria ammattikorkeakoulussa, kuuluu yhden opintopisteen verran liikuntakasvatusta. Lukuvuoden 2011 jälkeen opintonsa aloittaneilla on opintosuunnitelman mukaan liikuntakasvatusta kahden opintopisteen verran. Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistuvilla sosionomeilla ei tällä hetkellä kuulu liikuntakasvatusta opintoihin pakollisena oppiaineena. Myös teologeilta puuttuvat liikuntakasvatustopinnot omasta koulutuksestaan. Lastenohjaajakoulutukseen osallistuvilla sen sijaan löytyy liikuntaa siten, että esimerkiksi Lapuan Kristillisellä opistolla on lastenohjaajaopiskelijoille tarjolla yhteensä kuusi opintoviikkoa erilaisia liikunta-aiheisia kursseja (Lapuan Kristillinen Opisto 2011).

Centria -ammattikorkeakoulun kahden opintopisteen liikuntakasvatus -kurssin tavoitteiksi on määritelty, että opiskelija tuntee liikunnan ja leikkien maailmaa, osaa ohjata liikunta- ja leikkituokioita sekä tiedostaa harrastustoiminnan ja leikinomaisen liikunnan eron (Centria ammattikorkeakoulu 2012). Lapuan Kristillisen opiston lastenohjaajaopiskelijoiden liikuntakurssien tavoitteissa on määriteltynä muun muassa, että opiskelija ymmärtää päivittäisen liikkumisen merkityksen lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta (Lapuan Kristillinen Opisto 2011).

Kivisen ja Kuokkasen mukaan nuorisotyönohjaajien koulutuksen opetussuunnitelma sisälsi vuonna 1985 liikuntaa yhteensä 5,5 opintoaikayksikköä eli 187 tuntia. Nykyisiin opintopisteisiin muutettuna tuntimäärä vastaisi yhteensä noin 7 opintopistettä. Vuoden 1985 opetussuunnitelmassa liikuntakoulutuksen tavoitteina oli:

1. Opiskelija tuntee yhteiskunnan liikuntapalvelut ja osaa käyttää niitä
2. Kykenee laatimaan itselleen sopivia liikuntaohjelmia
3. Osaa itsenäisesti ja ryhmässä harjoittaa erilaisia liikuntamuotoja ja osaa nuorisotyön puitteissa ohjata toisia niiden käytössä
4. Osaa suunnitella ja toteuttaa erilaisia liikuntatilanteita, erityisesti nuorisotyössä
5. Tuntee erityisesti lasten ja nuorten liikuntamuodot ja osaa soveltaa tietojaan ja taitojaan lasten ja nuorten liikunnan ohjaukseen

(Kivinen & Kuokkanen 2002, 26.)

Voidaan todeta, että kirkon nuorisotyönohjaajien koulutuksessa liikuntaopinnot ovat vähentyneet määrällisesti erittäin paljon. 1980-luvun liikuntaopetuksen määrästä on jäljellä noin 29 %. Jos koulutuksessa ei ole riittävästi liikuntaan liittyviä kursseja, mahdollinen yhteistyö urheiluseurojen kanssa rakentunee ainoastaan työntekijän oman kiinnostuksen ja harrastuneisuuden varaan. Liikuntaopintojen

määrän vähenemisen perusteella on hyvin ymmärrettävissä, että seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön yhteistyö urheiluseurojen kanssa ei ole säännöllistä kuin 5 %:lla seurakunnista (Monikasvoinen kirkko 2008, 149).

8.3 Koulutuksen tarpeen arviointi

Koulutuksen suunnitteluprosessissa tärkeässä asemassa on koulutuksen tarpeen arviointi. Koulutuksen tarpeen arvioinnilla pyritään varmistamaan, että suunniteltava koulutus vastaa koulutuksen osallistujien tarpeita. Seurakunnille suunnattu tarvelähtöinen koulutus vastaa kirkon strategisia tavoitteita ja huomioi seurakuntien toimintaympäristön muutokset. (Arvioinnista apua 2007, 20–21.)

Koulutuksen tarve seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittämiseksi on mielestäni ilmeinen. Ensinnäkin koulutuksen tarve tuli ajankohtaiseksi, kun kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunta julkisti kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta. Teesien yhtenä tavoitteenahan on auttaa seurakuntia tekemään yhteistyötä urheiluseurojen ja muiden organisaatioiden kanssa (KT & Ijäs 2011). Toisaalta koulutustarpeesta kertoo myös se, että liikuntakursseja ei sisälly pakollisina opintoina työntekijöiden ammattikoulutuksen opetussuunnitelmiin yhteisöpedagogi ja lapsi- ja perhetyön perustutkintoja lukuun ottamatta (Centria ammattikorkeakoulu 2012; Lapuan kristillinen opisto 2011).

Kivisen ja Kuokkasen (2002, 35–41) tutkimuksessa ilmeni, että vastanneiden varhaisnuorisotyöntekijöiden mielestä koulutuksen antamat valmiudet liikunnanohjaamiseen olivat riittämättömät. Mielestäni seurakuntien työntekijöiden liikuntaosaamisen puute estää kasvatusyhteistyön aloittamista ja edelleen kehittämistä.

Suunniteltava koulutus vahvistaa seurakuntien työntekijöiden liikuntakasvatukseen osaamista ja toimii siten kasvatusyhteistyön kehittämisen välineenä.

Kuten esiselvityksen kirjallisessa katsauksessa todettiin, liikunnalla ja urheilulla voidaan tukea ihmisen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Liikuntaa ei tule nähdä vain kokonaisvaltaisen ihmisen fyysisen kasvun ja kehityksen kautta, vaan liikunnalla on valtava potentiaali myös ihmisen psyykkisen kuin sosiaalisenkin kasvun ja kehityksen tukena. Ihmisen kokonaisvaltaisuudesta johdettua voidaan sanoa liikunnan olevan kristillisen ihmiskäsityksen omaavan ihmisen perustarve kohti hyvää elämää. Seurakuntien työntekijöillä tulisi olla riittävä valmius hyödyntää liikuntaa kristillisen kasvatuksen välineenä lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemiseksi.

Kirkon henkilöstökoulutuksen vuoden 2012 koulutuskalenterista löysin kuusi koulutusta, joiden koulutussisältöihin kuului liikunta. Näistä sisällöltään puhtaasti liikuntakoulutuksia oli ainoastaan kolme. Mikään kurseista ei vaikuttanut käsittelevän urheiluseurayhteistyötä eikä muutenkaan liikunnan merkityksen pohdintaa kristillisen ihmiskuvan tai ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen näkökulmasta. (Kirkon henkilöstökoulutustarjonta 2012.)

Luvussa 4.2 todettiin, että koska kaikki liikunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävät vaikutukset eivät ole pysyviä, on lasten ja nuorten päivittäisen liikunnan määräksi annettu suosituksia. Mielestäni seurakuntien tulisi omassa toiminnassaan huomioida nämä suositukset, esimerkiksi lasten ja nuorten leireillä. Siten suositusten olemassaolo on yksi peruste koulutuksen tarpeellisuudelle. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 11; Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 2008, 18–19.)

Kirkolla on lähetyskäskynsä pohjalta pyrkimys vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön ympäristönsä kanssa. Lähetyskäsky sisältää ajatuksen vastuusta kaikista ihmisistä, sekä seurakuntalaisista, että niistä jotka eivät vielä kuulu seurakuntaan. Kuten jo luvussa 5.1 totesin, Läsnaolon kirkko -mietinnössä on visio kirkosta yhteistyön kirkkona, joka kohtaa ihmiset näiden omassa elämänpiirissään ja pyrkii tukemaan ihmisiä heidän arkielämän kutsumuksessaan yhteistoiminnan luomisen ollessa keskeinen strateginen tavoite. Sen nähdään vahvistavan kansankirkon rakenteita. (Läsnaolon kirkko 2002.)

Lapsi- ja nuorisotyön toiminnan tavoitavuutta voitaisiin kehittää omasta kokoon-
 tuvasta toiminnasta yhä enemmän juuri yhteistyön suuntaan. Yhteistyössä eri organisaatioiden kanssa kirkko kohtaisi ihmiset siellä, missä nämä jo toimivat. Suunniteltavalla koulutuksella voidaan vähentää ennakkoluuloja, jotka toimivat mahdollisen kasvatusyhteistyön esteenä. Koulutuksen käytyään seurakunnan työntekijät saavat valmiuksia luoda yhteistoimintaa liikunnan ja urheilun parissa toimivien kanssa.

8.4 Kirkon henkilöstökoulutuksen suunnittelua määrittävät käytänteet

Kirkon koulutuskeskus koordinoi, suunnittelee ja kehittää kirkon henkilöstökoulutusta. Tehtävänsä suorittaessaan se kokoaa vuosittain koulutusjulkaisun, kirkon henkilöstökoulutuskalenterin, jossa on eri koulutuksen tarjoajien koulutukset nähtävissä. Kirkon koulutuskeskus pyrkii toimillaan karsimaan koulutuksissa ilmeneviä päällekkäisyyksiä. (Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen 2001, 13.) Tiedot suunnitelluista koulutuksista vuodelle 2013 toimitetaan Kirkon koulutuskeskukselle vuoden 2012 toukokuussa ja koulutuskalenteri julkaistaan saman vuoden elokuussa (Ohjeita koulutuskalenterin toimittamiseen 2013).

Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittämiseen ja laadun varmistamiseksi on laadittu kirkon henkilöstökoulutuksen hyväksymisperiaatteet. Periaatteita sovelletaan päätettäessä kirkon henkilöstökoulutuskalenteriin hyväksyttävistä koulutuksista. Pysin suunnittelemaan oman koulutukseni hyväksymisperiaatteiden mukaisiksi. (Kirkon koulutuskeskus 2012a.)

Kirkon henkilöstökoulutuksia määrittelevät edelleen kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitteet, jotka mahdollistavat samalla koulutuksen arvioinnin. Tavoitealueita on neljä. Nämä ovat kirkollinen spiritualiteetti, ammatillinen osaaminen ja identiteetti, kirkon organisaatiokulttuuri ja henkilöstön yhteistyötaidot sekä muuttuva yhteiskunta. (Kirkon koulutuskeskus 2009.) Pysin suunnittelemaan koulutuksen kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitteiden mukaiseksi ja sen varmistamiseksi arvioin lopuksi suunnitellun koulutuksen tavoitteiden pohjalta.

8.5 Koulutuksen suunnitteluprosessin kuvaus

Koulutusta suunnitellessani tutustuin edellisessä alaluvussa mainittuihin kirkon henkilöstökoulutuksen suunnittelua määritteleviin ohjeisiin eli kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitteisiin ja hyväksymisperiaatteisiin. Niiden pohjalta laadin seuraavan koulutuksen suunnitteluprosessin omaan kehittämistyöhöni:

- 1) aiheisältöjen jaottelu esiselvityksen pohjalta
- 2) toteutustavan valinta ja yksityiskohtainen sisältösuunnittelu
- 3) koulutuksen laajuuden määrittely
- 4) palautteen kerääminen yhteistyötahoilta
- 5) koulutuksen viimeistely palautteen pohjalta
- 6) aikataulun suunnittelu
- 7) koulutuksen nimeäminen

8) koulutuksen arviointi

Kuten kuudennessa luvussa totesin, tekemässäni kyselyssä ilmeni, että osalla seurakunnista ei välttämättä ole heti resursseja aloittaa säännöllistä kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Siksi päätin suunnitella koulutuksen siten, että se olisi hyödyllinen sekä seurakuntien oman kokoontuvan toiminnan, että urheiluseurojen kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön näkökulmasta. Samalla tein myös päätöksen, että suunniteltavassa koulutuksessa pyritään huomioimaan, että osalla mahdollisista osallistujista ei liikuntakursseja ole ollut lainkaan ammatillisessa koulutuksessaan.

Halusin suunnitella koulutuksen sisällön mahdollisimman työelämälähtöisesti. Siksi ajattelin, että koulutuksessa voisi olla tehtävänä kartoittaa oman työpaikkakunnan liikuntapaikat sekä työpaikkakunnan paikalliset urheiluseurat. Liikuntapaikkojen tunteminen mahdollistaa niiden hyödyntämisen omassa työssään, ja paikalliset urheiluseurat on välttämätöntä tuntea kasvatusyhteistyön aloittamiseksi ja kasvatusyhteistyön edelleen kehittämiseksi. Lisäksi ennen koulutuksen alkua olisi osallistujien hyvä pohtia liikunnan merkitystä henkilökohtaisella tasolla, omassa työssään sekä työyhteisössään. Ennakkotehtävänä nämä palvelisivat myös kouluttajaa. Kouluttaja saisi tärkeää tietoa osallistujien taustoista ja suhtautumisesta liikuntaan. Lisäksi olisi hyvä samalla kartoittaa koulutuksen osallistujien odotuksia ja toiveita koulutuksen suhteen.

Koulutuksen kohderyhmänä on kehittämistyön aiheen mukaisesti seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön parissa työskentelevät eli käytännössä lapsityöntekijät, perhetyöntekijät, nuorisotyöntekijät ja papit. Koulutuksen sisällön luonnostelin tämän opinnäytetyön eri luvuissa käsiteltyjen aiheiden pohjalta lisäämällä siihen edellisessä kappaleessa mainitun ennakkotehtävän aiheet. Seuraavaksi päätin luo-

kitella oppimissisältöaihiot kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitteiden mukaisiin ryhmiin oppimistavoitteiden näkökulmasta. Huomasin, että osa aiheista soveltui useampaan kuin yhteen tavoitealueeseen. Sain seuraavanlaiset ryhmät:

1. Kirkollinen spiritualiteetti

- Liikunta ja Raamattu. Oppimistavoite: Opiskelija perehtyy liikuntaa käsitteleviin Raamatun kohtiin. Opiskelija ymmärtää, että Raamattu ei ole liikuntavastainen kirja eikä kristityllä ole syytä karttaa liikuntaa.
- Liikuntakasvatus lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa. Oppimistavoite: Opiskelija ymmärtää liikuntatoiminnan kokonaisvaltaisuuden ja pohtii liikuntatoiminnan mahdollisuuksia ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukena kohti hyvää elämää.
- Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyötä kirkon tehtävän näkökulmasta.

2. Ammatillinen osaaminen ja identiteetti

- Liikunnan merkitys omassa elämässä. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii liikunnan merkitystä omassa elämässään.
- Liikunnan merkitys omassa työssä. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii liikunnan merkitystä omassa työssään.
- Perheliikunta kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukena ja Familympics-tapahtuma. Oppimistavoite: Opiskelija perehtyy perheliikuntaan. Opiskelija tutustuu perheliikunnan mahdollisuuksiin ja menetelmiin perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa.

- Liikuntakasvatuksen tavoitteet ja menetelmät. Oppimistavoite: Opiskelija osaa soveltaa erilaisia liikuntakasvatusmenetelmiä toiminnalle asetettujen tavoitteiden pohjalta.
3. Kirkon organisaatiokulttuuri ja henkilöstön yhteistyötaidot
- Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö. Oppimistavoite: Opiskelija tarkastelee kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyötä kokonaiskirkollisessa kontekstissa sekä pohtii miten tätä kokonaiskirkollista liikuntayhteistyötä voidaan hyödyntää oman seurakunnan toiminnassa.
 - Liikunnan merkitys omassa työyhteisössä. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii liikunnan merkitystä omassa työyhteisössään.
4. Muuttuva yhteiskunta
- Liikunta yhteiskunnassa. Oppimistavoite: Opiskelija tuntee liikunnan yhteiskunnallista merkitystä ja tuntee yhteiskunnan liikuntaorganisaatioiden vastuut ja tehtävät.
 - Urheiluseurojen kasvatustoiminta. Oppimistavoite: Opiskelija tarkastelee urheiluseurojen toimintaa lasten ja nuorten kasvatuksen näkökulmasta. Opiskelija pohtii kasvatusyhteistyön hyötyjä, haittoja, haasteita, uhkia ja esteitä.

Näin suunnitellun koulutuksen sisällöissä ei ole itsenäisinä aihekokonaisuuksina yksittäisiä liikuntalajeja eikä käytännön ryhmänohjaustaitoja. Tosin näitä aiheita voidaan tarvittaessa sivuta muita aihesisältöjä käsiteltäessä. Seuraavaksi hahmotelin koulutuksen suunnitellun sisällön seuraavien pääotsikoiden alle, ja laitoin pääotsikot mielestäni loogiseen käsittelyjärjestykseen:

- 1) liikunta ja yhteiskunta

- 2) liikunta ja kirkko
- 3) liikunta kokonaisvaltaisen kasvun tukena
- 4) kasvatusyhteistyö urheiluseurojen kanssa
- 5) perheliikunta

Hahmoteltu koulutus oli helppo suunnitella toteutettavaksi kolmena lähiovetuspäivänä siten, että pääaihealuista liikunta ja yhteiskunta sekä liikunta ja kirkko käsiteltäisiin ensimmäisenä päivänä, toisena päivänä käsiteltäisiin liikunta kokonaisvaltaisen kasvun tukena ja kolmantena lähipäivänä käsiteltäisiin urheiluseurayhteistyö ja perheliikunta. Koska kaikkia aiheita ei ehdittäisi lähipäivinä käsitellä riittävän syvällisesti, päätin suunnitella koulutukseen ennakkotehtävän lisäksi muitakin etätehtäviä. Etätehtävät ovat mielestäni joustavampi ja työelämälähtöisempi ratkaisu, kuin lisätä koulutukseen läsnäoloa vaativia lähipäiviä.

Työelämälähtöisyyden sekä opinnäytetyön alkuperäisen tarkoituksen näkökulmasta oli mielestäni tarkoituksenmukaisinta valita sisällöstä urheiluseurojen ja seurakuntien kasvatusyhteistyötä käsittelevä osuus toteutettavaksi osittain etätehtävän muodossa. Toteutustavaksi muodostui näin monimuoto-opetus ja laajuudeksi määrittelin Kirkon koulutuskeskuksen ohjeiden (Kirkon koulutuskeskus 2012b) perusteella 3 opintopistettä.

Lähetin koulutuksen alustavan sisältösuunnitelman työelämäyhteistyökumppaneille. Hiippakunnan tuomiokapitulin työelämäohjaajalta saamani palautteen perusteella tarkensin koulutuksen ennakkotehtävän ohjeistusta.

Suunnitelluksi ennakkotehtäväksi muodostui näin seuraava kokonaisuus:

- 1) Millaisia odotuksia ja toiveita sinulla on tulevan koulutuksen suhteen?
- 2) Pohdi liikunnan merkitystä
 - a) omassa elämässäsi b) omassa työssäsi c) työyhteisössäsi.
- 3) Kuvaile työpaikkakuntasi liikuntamahdollisuuksia ja ulkoilualueita.
- 4) Kartoita paikalliset urheiluseurat mahdollisen kasvatusyhteistyön näkökulmasta.

Lapuan kristillisen työelämäohjaajan palautteen perusteella muotoilin koulutuksen osaamistavoitteet, jotka olin ”sisällöllisen suunnittelun lumossa” unohtanut kirjata koulutuksen alustavaan suunnitelmaan. Kirkon koulutuskeskus on antanut ohjeet osaamistavoitteiden määrittelyyn. Sen mukaan hyvä osaamistavoite on kirjattu osallistujan näkökulmasta, sisältää kuvauksen osaamisen sisällöstä ja tasosta sekä on selkeä. Lisäksi osaamistavoitteessa tulisi huomioida koulutuksen laajuus ja vaativuus. (Kirkon koulutuskeskus 2012b.) Huomasin, että osaamistavoitteiden muotoileminen ohjeiden mukaisesti ei ollut helppoa. Tehtävää helpotti kuitenkin se, että olin jo pohtinut koulutuksen sisällön yhteydessä osaamistavoitteita. Lopulta kuitenkin onnistuin muotoilemaan koulutukselle seuraavat osaamistavoitteet:

- 1) Koulutuksen osallistuja osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida sekä soveltaa liikunnallisia kasvatustavoitteita työssään osana kirkon kasvatustoimintaa.
- 2) Osallistuja saa valmiuksia ja välineitä tehdä tavoitteellista kasvatusyhteistyötä liikunta- ja urheilujärjestöjen kanssa.

Ensin tosin käytin ensimmäisessä osaamistavoitteessa verbien ”suunnitella”, ”toteuttaa”, ”arvioida” ja ”soveltaa” asemesta yhtä verbiä, joka oli ”hyödyntää”. Muutin sen kuitenkin, koska mielestäni koulutuksen suunniteltuna tavoitteena on

antaa pelkkää liikunnallisten kasvatustapausten hyödyntämistä syvempiä valmiuksia. Koulutuksessa tullaan käsittelemään liikunnallisia kasvatustapauksia jokaisesta osaamistavoitteen näkökulmasta.

Koulutuksen nimen halusin olevan informatiivinen ja kuvaavaan koulutuksen luonnetta ja merkitystä. Koulutuksen nimen taustalla oli kaksi ajatusta. Ensimmäkin liikuntakasvatusta voidaan ajatella olevan monipuolisten mahdollisuuksien vuoksi seurakunnille hyvä menetelmä toteuttaa omaa kasvatustehtäväänsä. Toiseen liikuntakasvatusta itsessään sisältää monia vaihtoehtoisia tapoja ja menetelmiä toteuttaa toimintaa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden ajatusten pohjalta muodostin koulutuksen nimeksi ”Liikunta seurakunnan kasvatustyön välineenä”.

Koulutuksen laajuuden tarkastuksessa huomasin, että olin arvioinut lähiopetuspäivien tuntimäärän hieman yläkanttiin. Niinpä päätin lisätä koulutuksen loppuun vielä yhden etätehtävän. Näin koulutuksen etätehtäviksi muodostui:

- 1) Ennakkotehtävä, josta mainitsin jo edellä.
- 2) Etätehtävä 1. Suoritetaan toisen ja kolmannen lähipäivän välissä. Tutustu jonkin urheiluseuran kasvatustoimintaan sekä SLU ry:n Reilun pelin ihan-teisiin ja tavoitteisiin. Voit haastatella esimerkiksi urheiluseuran valmentajaa/ohjaajaa. Tee analyysi urheiluseurojen ja seurakuntien kasvatustoiminnan eroista ja yhtäläisyyksistä. Pohdi seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyötä seurakunnan perustehtävän näkökulmasta.
- 3) Etätehtävä 2. Suoritetaan kolmannen lähipäivän jälkeen. Suunnittele ja toteuta liikuntatuokio tai -tapahtuma. Arvioi asetettuja tavoitteita ja toimintaa seurakunnan kasvatustehtävän näkökulmasta.

Suunnittelin, että koulutuksessa käytetään kirjallisuuden osalta oppimisen tukena erityisesti Polven Toimitaan yhdessä (2008) sekä Reilun pelin käsikirjaa (2011). Polven kirja on vaikuttava, paljon asiantietoa sisältävä sekä helposti ymmärrettävä puheenvuoro liikunnan prososiaalisten kasvatustavoitteiden ja -menetelmien puolesta. Reilun pelin käsikirja taas on mielestäni hyvä ja välttämätönkin perusteos kaikille organisoidun urheilutoiminnan eettisestä ja kasvatuksellisesta vastuusta kiinnostuneille. Seurakuntien ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyössä on urheiluseurojen kannalta kysymys juuri Reilun pelin ihanteiden ja tavoitteiden toteuttamisesta käytännössä. Lisäksi ajattelin, että koulutuksessa jaetaan Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta jokaiselle osallistujalle. Niitä käytäneen läpi ainakin kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyötä käsiteltäessä. Lisäksi koulutuksessa voidaan käyttää tarvittaessa muutakin koulutusta tukevaa kirjallisuutta ja materiaalia.

Suunnittelun lopuksi sovin koulutuksen aikatauluista Lapuan kristillisen opiston työelämäohjaajan kanssa, ja hän toimitti koulutuksen tiedot Kirkon koulutuskeskukseen koulutuskalenteria 2013 varten.

Ennen koulutuksen toteuttamista keväällä 2013 tulee vielä tehdä tarkempi tuntisuunnitelma, jota en sisällyttänyt tähän kehittämistyöhön. Tuntisuunnitelmat on arvioni mukaan parempi tehdä lähempänä koulutuksen alkamista, sillä tarkemmissa tuntisuunnitelmissa on hyvä huomioida koulutukseen osallistuvien määrä, osallistujien taustat ja toiveet sekä sellaiset tässä vaiheessa avoimet asiat, jotka tulevat ilmi esimerkiksi ennakkotehtävän vastauksissa.

Mielestäni suunniteltu koulutus läpäisee edellä esittämäni mukaisesti kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitealueet, joita olivat kirkollinen spiritualiteetti, ammatillinen osaaminen ja identiteetti, kirkon organisaatiokulttuuri ja henkilöstön yhteis-

työtaidot sekä muuttuva yhteiskunta. (Kirkon koulutuskeskus 2009.) Koulutuksessa tullaan muun muassa tarkastelemaan liikuntaa ja urheiluseurayhteistyötä kirkon olemuksen ja perustehtävän näkökulmasta. Koulutus tukee osallistujien valmiuksia kohdata ihmisiä liikunnan ja kristillisen kasvatuksen keinoin. Koulutuksessa tutustutaan kokonaiskirkolliseen liikunta- ja urheiluyhteistyöhön. Lisäksi koulutuksessa kannustetaan verkostoitumaan erityisesti urheiluseuratoimijoiden kanssa.

Vaikka olen mielestäni perustellut ja pohtinut koulutuksen tarpeellisuutta riittävästi, selviää koulutuksen todellinen työelämävastaavuus tarkemmin vasta sen jälkeen, kun ensimmäinen koulutus on pidetty. Jatkossa koulutusta tullaan kehittämään edelleen koulutuksesta kerätyt palautteet huomioiden. Näin koulutus muotoutuu vastaamaan työelämän ja osallistujien odotuksia ja tarpeita yhä paremmin.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni oli kehittämistyö, jonka tarkoituksena oli seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyön kehittäminen. Kehittämistehtävinä tässä työssä oli toimintamenetelmän kehittäminen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön sekä koulutuksen suunnittelu, jolla voitaisiin kehittää seurakuntien kasvatustyöntekijöiden urheiluseurayhteistyövalmiuksia. Kehittämistehtäviä edelsi esiselvitys, joka koostui kirjallisesta katsauksesta sekä sitä täydentävästä kyselystä seurakunnille.

Kuten jo johdantoluvussa totesin, tilastojen mukaan urheiluseurayhteistyö on säännöllistä vain harvoissa seurakunnissa. Tekemäni kyselyn tuloksista selvisi, että yhteistyön esteenä on osittain se, että muut yhteistyötahot koetaan seurakunnissa tärkeämmiksi, eivätkä seurakuntien työntekijät koe resurssien riittävän enää yhteistyön aloittamiseen tai syventämiseen urheiluseurojen kanssa. Toisaalta yhteistyön aloittamista kohtaan esiintyy ennakkoluuloja ja pelkoja. Tuloksista ilmeni kuitenkin, että pitkään yhteistyötä tehneet seurakunnat ovat yhteistyössä nimenomaan hengellisiä toimijoita. Yhteistyömuotoina pitkään tehneillä seurakunnilla oli muun muassa kummijoukkue-toiminta. Se on toimintamuoto, joka lienee helposti toteutettavissa pienemmilläkin resursseilla.

Kehittämistyön ensimmäisenä kehittämistehtävänä oli toimintamenetelmän kehittäminen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen yhteistyöhön. Esiselvitykseni pohjalta ideoin yhteistoiminnallisen perheliikuntatapahtuman, joka sai nimen Familypics. Menetelmä pohjautuu yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteille ja siinä on psykomotorinen lähestymistapa liikuntaan. Keskeistä toiminnassa ei ole kilpailu vaan perheen keskinäinen vuorovaikutus ja yhdessä onnistuminen. Menetelmällä pyritään tukemaan vanhemmuutta ja luomaan perheil-

le yhteisiä onnistumisen ja ilon kokemuksia sekä tukemaan sekä lasten ja nuorten että heidän vanhempiansa kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä.

Familympicsiä testattiin Lapuan kristillisellä opistolla yhdessä lastenohjaajaopiskelijoiden kanssa. Tapahtuma nivoutui osaksi heidän omassa opinto-ohjelmassa ollutta perheliikunta -kurssia. Suunnitteluvaiheessa ilmeni, että täysin menetelmän kasvatuksellisten periaatteiden mukaisia toimintarasteja on haasteellista suunnitella. Tapahtumasta jäi keräämättä palautteet osallistujilta sekä rastien suunnittelussa mukana olleilta lastenohjaajaopiskelijoilta. Jatkossa tapahtuman edelleen kehittämiseksi on hyvä kerätä palautetta kaikilta mukana olleilta.

Mikäli toimintaa käytetään jatkossa seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyössä, voisi tehtävärastien suunnittelun haasteellisuuden huomioida siten, että Familympics-tapahtuman järjestävät tahot saisivatkin käyttöönsä toimintavalmiit rastit. Järjestäville tahoille jäisi siten muut käytännön järjestelyt. Toinen vaihtoehto olisi se, että kasvatuksellisista periaatteissa joustettaisiin tapahtuman suunnittelijoiden resurssit huomioiden. Asia vaatii mielestäni lisäsuunnittelua ja pohdintaa.

Toisena kehittämistehtävänä oli koulutuksen suunnittelu seurakuntien kasvatus-työntekijöiden urheiluseurayhteistyövalmiuksien kehittämiseksi. Koulutus suunniteltiin kirkon henkilöstökoulutuksesta annettujen ohjeiden, tavoitteiden ja hyväksymisperiaatteiden mukaisesti. Koulutuksen nimeksi tuli Liikunta seurakunnan kasvatustyön välineenä ja laajuudeksi määrittelin 3op. Koin koulutuksen sisällöllisen suunnittelun helpoksi, vaikka tosin unohdin aluksi kirjata koulutuksen oppimistavoitteet osallistujien näkökulmasta. Sisällöllistä suunnittelua helpotti suunnittelua edeltänyt tekemäni laaja esiselvitystyö. Ennen suunnitellun koulu-

tuksen toteuttamista minun tulee vielä tehdä koulutukselle yksityiskohtaiset tuntuu suunnitelmat opetusmenetelmineen.

Kehittämistyöni oli kaiken kaikkiaan pitkä prosessi, ja työn tekeminen kesti yli vuoden. Olisin ehkä voinut suunnitella prosessin aikataulullisesti yksityiskohtaisemmin ja näin estää projektin venymisen. Toisaalta opinnäytetyöprosessin kanssa samaan aikaan elämässäni tapahtui monia suuria muutoksia, jotka keskeyttivät työn etenemisen kerta toisensa jälkeen. Tiesin toisaalta etukäteen työni olevan laajan, mutta mielestäni sen tekeminen oli kaiken vaivan arvoista.

Koen, että opinnäytetyöprosessi on kehittänyt omaa kykyäni hyödyntää ja soveltaa olemassa olevaa tietoa kasvatustoiminnan kehittämisessä. Lisäksi kasvatustietelussani on tapahtunut muutosta. Ymmärrän nyt selkeämmin, että kasvatustoiminnassa voidaan jo suunnitteluvaiheessa systemaattisesti pyrkiä sisällyttämään tulevaan toimintaan kasvatuksellisesti arvokkaita tilanteita. Jatkossa kasvatustoimintaa suunnitellessani keskitynkkin tiedollisen sisällön suunnittelun lisäksi enemmän myös toiminnassa käytettäviin menetelmiin. Mielestäni opinnäytetyöni oli ammatillisen kasvuni ja kehittymiseni näkökulmasta siten onnistunut.

Olen oppinut erittäin paljon liikunnan mahdollisuuksista ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Tuntuu, että asiantuntijuuteni liikuntakasvatuksessa, mutta myös kirkon kasvatustehtävässä on kehittynyt prosessin myötä. Olen osoittanut itselleni, että kykenen viemään laajan kehittämisprojektin johdonmukaisesti päätökseen.

Toivon, että voisin hyödyntää suunnittelemaani koulutusta jatkossa laajemminkin. Koulutusta voitaisiin jatkossa kehittää myös verkkokurssin tai liikuntakasvatuksen oppaan muotoon seurakunnille.

LÄHTEET

Ahonen, T. 2008. Kognitiivinen kehitys. Teoksessa T. Tammelin & J. Karvinen (toim.) Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö & Nuori Suomi ry, 59–61.

Arvioinnista apua. 2007. Kirkon koulutuskeskuksen asettaman työryhmän mietintö kirkon henkilöstökoulutuksen arviointijärjestelmästä. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja C2007:7. Www-dokumentti. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9C234109ED6F59F8C2257743003C65B5/\\$FILE/Arvioinnista_apua_2007.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9C234109ED6F59F8C2257743003C65B5/$FILE/Arvioinnista_apua_2007.pdf). Luettu 5.5.2012.

Augsburgin tunnustus VII. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.evl.fi/tunnustuskirjat/augstunn.html#Kirkko>

Auvinen, P. 2004. Kilpailu lasten ja nuorten urheilussa: vertailututkimus 11 lajiliiton kilpailujärjestelmistä. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9598/G0000583.pdf?sequence=1>. Luettu 15.9.2012

Centria ammattikorkeakoulu. 2012. SoleOPS. Www-dokumentti. Saatavissa: https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_OpetTapTeks/tab/tab/sea?opettap_id=2277980&stack=push. Luettu 20.10.2012.

Elomaa, R. 1997. Seurakunnan lapsi-, varhaisnuoriso- ja nuorisotyön toiminnallinen rakenne. Teoksessa L. Luukkonen (toim.) Nollasta neljään toista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat, 108–113.

Forsman, H. & Lampinen, K. 2008. Laatua käytännön valmennukseen. Oleellisen oivaltaminen on tärkeää. Lahti: VK-Kustannus Oy.

Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille. 2008. Teoksessa T. Tammelin & J. Karvinen (toim.) Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö & Nuori Suomi ry, 17–31.

Halme, L. 2010. Lapsen parhaaksi – Uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa. Helsinki: Lasten Keskus.

- Heininmäki, J. & Jolkkonen, J. 2008. Luterilaisuuden ABC. Synkkä ja harmaa sanakirja. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Heinonen, L. & Porkka, J. 2006. Kohtaaminen – kristillisen kasvatuksen ydin. Teoksessa L. Heinonen & E. Jokela & J. Porkka Jumalan silmissä kaunis. Tytöt ja pojat kirkon kasvatuksen painopisteenä 2006–2008. Artikkelikokoelma. Kirkkohallitus.
- Helle, E.-L. 2009. Liikuntapappi. Kristillinen kasvatus. 76. vuosikerta. 1/2009, 9.
- Holma, M. 2009. Kirkko liikuttaa. Kristillinen kasvatus. 76. vuosikerta. 1/2009, 22.
- Huhtinen, P. 2002. Seurakunta työyhteisönä. Helsinki: Kirjapaja.
- Huotari, V. 1992. Elävä seurakunta. Seurakuntatyön käsikirja. Jyväskylä: SKSK-Kustannus Oy.
- Huotari, V. 1996. Kirkon toiminnallinen identiteetti. Teologinen aikakauskirja 1996. 101. vuosikerta. Helsingin yliopisto. 448–456.
- Huovinen, L. 2009. Sisua ja siunausta. Kristillinen kasvatus. 76. vuosikerta. 1/2009, 10–11.
- Hämäläinen, P.-L. & Vauhkonen, T. 1990. Lapuan hiippakunnan seurakuntien liikuntatoiminta. Liikuntapedagogiikan Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan laitos.
- Härkönen, A. 2009. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen organisointi Suomessa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Lahti: VK-Kustannus Oy, 43–54.
- Iivonen, M. 1999. Psykomotoriikka – tukee lapsen kokonaiskehitystä. Teoksessa P. Miettinen (toim.) Liikkuva lapsi ja nuori. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 62–73.
- Ikonen, S. 2000. Kuinka liikunta tuli mukaan seurakunnan toimintaan. Tapaustutkimus liikuntainnovaation diffuusiosta Jyväskylän kaupunkiseurakunnassa 1950–1990-luvuilla. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalityöiden laitos.
- Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. 2004. Lapsi- ja nuorisotyön missio ja visio sekä strategia, 2010. Kasvatus ja nuorisotyö. Kirkkohallitus. Saatavissa:

http://www.evl-slk.fi/files/39/lapsi_ja_nuorisotyön_strategia04.pdf. Luettu: 15.9.2012.

Jääskeläinen, L. & Korpilauri, A. & Tikkanen, J. 1980. Liikunnan didaktiikka. Helsinki: Otava.

Kaartinen-Koutaniemi, J. 2010. Liikuntaa Herran armosta. Villi – ihmisille nuorisotyössä 4/10, 5–6.

Kahila, S. 1993. Opetusmenetelmän merkitys prososiaalisessa oppimisessa. *Studies in sport, physical education and health* 29. Jyväskylän yliopisto.

Kalaja, S. & Sääkslahti, A. 2009. Liikunnalliset perustaidot. Helsinki: Opetushallitus ja Koululiikuntaliitto KLL ry.

Kalpio, E. 1993. Seurakunnat ja liikunta. Tutkimus seurakuntien liikuntatoiminnan yhteistyöstä urheiluseurojen kanssa Helsingin hiippakunnassa. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos.

Kanerva, M. 1997. Urheilutoiminta ja seurakunta. Teoksessa L. Luukkonen (toim.) *Nollasta neljään*toista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön, Helsinki: LK-kirjat, 237–242.

Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. 2010. Lapset ja nuoret. SLU:n julkaisusarja 7/2010. Suomen liikunta ja urheilu SLU ry.

Karvonen, M. 1997. Urheilutoiminta ja seurakunta. Teoksessa L. Luukkonen (toim.) *Nollasta neljään*toista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön, Helsinki: LK-kirjat, 237–242.

Kirkko ja urheilu. 1987. M. Malkavaara (Toim.). Jyväskylä: SKSK-kustannus Oy.

Kirkon henkilöstökoulutuksen kehittäminen. 2001. Kirkkohallituksen asettaman henkilöstökoulutuksen koordinaatiotyöryhmän mietintö. Sarja C 2001:6. Suomen Ev.-Lut. Kirkon Keskushallinto.

Kirkon henkilöstökoulutustarjonta 2012. Sakasti.evl.fi - kirkon palvelijoille. Keskushallinto - Suomen ev.lut. kirkko. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?Open=&cid=Content76F2B&kat=0&kohder=0&ta=0&rak=0>. Luettu 5.5.2012

Kirkon kasvatustoiminnan kokonaisohjelma. 1978. Perusteet, tavoitteet, yleisrakenne. Suomen Kirkon seurakuntatoiminnan keskusliitto ja Kirkon kasvatusasiainkeskus.

Kirkon koulutuskeskus. 2009. Kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitteet. Www-dokumentti. Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0E54AF7B07E82663C225781600371761/\\$FILE/henk_koul_tavoitteet.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0E54AF7B07E82663C225781600371761/$FILE/henk_koul_tavoitteet.pdf). Luettu 5.5.2012.

Kirkon koulutuskeskus. 2012a. Kirkon henkilöstökoulutuksen hyväksymisperiaatteet. Www-dokumentti. Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F452F27CD9942808C225785D005C47B8/\\$FILE/Hyvaksymisperiaatteet_2013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F452F27CD9942808C225785D005C47B8/$FILE/Hyvaksymisperiaatteet_2013.pdf). Luettu 5.5.2012.

Kirkon koulutuskeskus. 2012b. Ohjeita osaamistavoitteiden muotoiluun ja laajuuden määrittelyyn. Www-dokumentti. Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F452F27CD9942808C225785D005C47B8/\\$FILE/Ohjeita_2013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F452F27CD9942808C225785D005C47B8/$FILE/Ohjeita_2013.pdf). Luettu 5.5.2012.

Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta. Suomen evankelis-luterilainen kirkko.

Kirkon liikunta- ja urheiluneuvottelukunnan johtosääntö. 2008. Kirkkohallitus. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://sakasti.evl.fi/kkhSaantokokoelma.nsf/9a3f453bc8526dbfc2256df20059c833/fd2c11ed444488afc22574f2004565fe?OpenDocument>. Luettu 15.3.2012.

Kisapappitoiminta. 2003. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.evl.fi/kkh/to/knk/kisapappi.html>. Tulostettu 21.7.2003.

Kivinen, M. & Kuokkanen, E. 2002. Liikunnan merkitys varhaisnuorelle (7–12 v.) ja sen käyttö pääkaupunkiseudun ev.lut. seurakunnissa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Kauniaisten yksikkö. Www-dokumentti. Saatavissa:

http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Kauniainen2002/KivinenMikaKuokkanenEvert2002.pdf. Luettu 7.4.2011.

Kokkonen, J. 2009. Painia, lentopalloa, jääkiekkoa, yleisurheilua... - sporttisti riparilla. Kristillinen kasvatus. 76. vuosikerta. 1/2009, 20–21.

Koski, P. 1994. Liikunta ja kansalaisaktiivisuus. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, 85–107.

KT. & Ijäs, J. 2011. Kirkko liikuntateeseissään: Tavoittele voittoa. Kotimaa Yhtiöt. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.kotimaa24.fi/uutiset/kotimaa/5178-kirkko-liikuntateeseissaan-tavoittele-voittoa>. Luettu 16.6.2011.

Laakso, L. 2007. Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. 2. uudistettu painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 15–24.

Lapuan kristillinen opisto. 2011. Lapsi- ja perhetyön perustutkinto. Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa 2011–2014.

Launonen, P. 2008. Teoksessa J. Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 232–233.

Launonen, P. 2006. Kirkon nuorisotyö - Hengellisen, pedagogisen ja sosiaalisen kolmiyhteys. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.nuortenkeskus.fi/binary/file/-/fid/390>. Luettu 15.9.2012.

Liikunnalle ja urheilulle uusi kattojärjestö. 2012. Suomen Liikunta ja Urheilu ry. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.slu.fi/?x13001=4013594>. Luettu 15.9.2012.

Liikuntaa ja urheilua Suomessa - Liikuntaopas maahanmuuttajalle. 2003. SLU-julkaisusarja 5/03. Helsinki: Suomen liikunta ja urheilu ry.

Lintunen, T. 2000. Millainen rooli liikunnalla on minäkäsityksen kehittymisessä? Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Jyväskylä. Liikunnan ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 124, 81–88.

Lämsä, J. 2009. Lasten ja nuorten urheilu yhteiskunnassa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvallinnuksen perusteet. Lahti: VK-Kustannus Oy, 13–42.

Läsnäolon kirkko. 2002. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon missio, visio ja strategia 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Sarja C 2002:5. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Www-dokumentti. Saatavissa:

[http://apostoli6.evl.fi/julkaisut.nsf/0/C42467CBD0098153C22577D7004904EC/\\$file/1asnaolon_kirkko.pdf](http://apostoli6.evl.fi/julkaisut.nsf/0/C42467CBD0098153C22577D7004904EC/$file/1asnaolon_kirkko.pdf) Luettu 15.3.2011.

Meidän kirkko. 2007. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Sarja C 2007:10. Kirkon keskushallinto. Www-dokumentti. Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf). Luettu: 15.3.2011.

Meidän kirkko - kasvamme yhdessä. 2012. Www-dokumentti. Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/Kasvatuksen%20linjaus%20mp.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/Kasvatuksen%20linjaus%20mp.pdf). Luettu 20.7.2012.

Miettinen, M. 2000. Yhteiskunnan kehitys näkyy liikuntakulttuurissa. Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi. Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämiskeskitys, 18-22.

Monikasvoinen kirkko. 2008. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Morris, G. & Stiehl, J. 1999. Changing Kids' Games. Second Edition. Champaign, IL: Human Kinetics.

Muhonen, M. & Tirri, K. 2008. Teoksessa J. Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 63–82.

Ohjeita koulutuskalenterin toimittamiseen 2013. Sakasti.evl.fi - kirkon palvelijoille. Keskushallinto - Suomen ev.lut. kirkko. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content5BE7E7>. Luettu 5.5.2012

Opinto-opas. 2010. A. Pulkkinen (toim.). Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Paunu, U. 1931. Seurakunta ja kirkko. Teoksessa A. W. Kuusisto (toim.) Seurakuntatyö. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Perheliikunnan vinkkikortit 2010. Suomen mielenterveysseura. Valtakunnallinen perheliikuntaverkosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Www-dokumentti. Saatavissa:

http://www.perheliikunta.fi/files/perheliikunta/Liikuntavinkit/Perheliikunnan_vinkkikortit.pdf. Luettu: 8.6.2011.

Perheliikunta. 2010. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.perheliikunta.fi/mika-perheliikunta>. Luettu 8.6.2011.

Perheliikuntaverkosto. 2012. Toimintasuunnitelma.

Polvi, S. 2008. Toimitaan yhdessä. Prososiaalisuuden edistäminen osana liikuntakasvatusta. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Reilu Peli. 2007. Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet. Euroopan yhdenvertaisuuden teemavuoden 2007 erikoispainos. Suomen Liikunta ja Urheilu ry.

Reilun Pelin käsikirja. 2011. Kohti eettisempää liikuntaa ja urheilua. J. Beurling (toim.). SLU-julkaisusarja 2/2011. Helsinki: Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry.

Reinola, O. 1994. Elämä on joukkuepeliä -seminaari Kuortaneella: Yhteistyötä nuorten eheyden eteen. Kotimaa 3.6.1994, 20.

Ruoppila, I. 1989. Liikunta ja lapsen kehitys. Teoksessa T. Pyykkönen & R. Telama & J. Juppi (Toim.) Liikkuvat lapset. Lapset liikunnan harrastajina ja urheilijoina. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 114. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura ry, 45–53.

Sahlberg, P. & Leppilampi, A. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? Yhdessä oppimisen mahdollisuuksia elämässä. Helsingin yliopisto. Vantaan täydennyskoulutuskeskus. Yliopistopaino.

Salimäki, H. 1988. Kirkko ja urheilu. Liikunta ja tiede 3/1988, 122–125.

Seurakunnat ja urheiluseurat yhteistyössä. 1998. Kirkon tiedotuskeskus. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.evl.fi/kkh/kt/uutiset/hei98/urheilu.htm>. Luettu 18.4.2011.

Seurakunta ja urheilu. 1990. Helsinki: Kirkon nuorisotyön keskus.

Silfverberg, Paul. 2007. Ideasta Projektiksi. Projektityön käsikirja. Helsinki:Edita Prima Oy.

Silfverhuth, O.-P. 2009. Kisapapin työ on läsnäoloa ja kohtaamista. Kristillinen kasvatustieteellinen tutkimus. 76. vuosikerta. 1/2009, 12–13.

Suomen ev.lut kirkko. 2012a. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/68ED832793E78AF5C22575EF003AD029?OpenDocument&lang=FI>. Luettu 15.9.2012

Suomen ev.lut kirkko. 2012b. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/3E0C4D811F5535BEC22572E5003B8277?OpenDocument&lang=FI>. Luettu 15.9.2012

Suomen ev.lut kirkko. 2012c. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/9928383F1A4A4016C22572E5003B11B3?OpenDocument&lang=FI>. Luettu 15.9.2012

Tarvainen, O. 1992. Usko ja urheilu. Liikuntakulttuurin tarkastelua kristinuskon näkökulmasta. Joensuu: Karjalaisen kulttuurin edistämisseätiö.

Telama, R. 1989. Urheilu kasvatusympäristönä. Teoksessa J. Juppi, T. Pyykkönen & R. Telama, (toim.) Liikkuvat Lapset. Lapset liikunnan harrastajina ja urheilijoina. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 114. Helsinki: Valtion Painatuskeskus, 87–96.

Telama, R. & Kahila, S. 1994. Liikuntakasvatus koulussa ja nuorisourheilussa. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90. Jyväskylä, 149–188.

Telama, R. & Laakso, L. 1995. Liikunta ja urheilu lasten ja nuorten sosiaalis-eettisen kehityksen ympäristönä. Teoksessa P. Lyytinen & M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 275–288.

Terveyttä edistävän liikunnan kehittämistoimikunnan mietintö. 2001. Tiivistelmä. Sosiaali- ja terveysministeriö. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/teli/tiivis.htm>. Luettu 15.9.2012.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö, Nuori Suomi ry.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi Oy.

Vuolle, P. 2000. Liikunnan merkitys rakentuu elämänkaarella. Teoksessa M. Mietinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi - Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämisseätiö, 23–48.

Vuori, I. 1994. Liikunta ja terveys. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90. Jyväskylä: 15–60.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Helsinki: LK-Kirjat.

Tervehdys!

Opiskelen yhteisöpedagogiksi Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa (Rau-daskylän kristillisellä opistolla). Olen tekemässä opinnäytetyötä, jossa tarkoituk-sena on kehittää seurakuntien ja urheiluseurojen välistä lasten ja nuorten kasva-tusyhteistyötä. Kehittämistyössä ovat mukana Lapuan hiippakunnan tuomiokapi-tuli, Suomen Liikunta ja Urheilu ry sekä Lapuan Kristillinen opisto.

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli suositteli minulle teidän seurakuntaan-ne, ja siksi pyydän teitä mukaan kehittämistyöhön. Tarkoituksena on:

- 1) **Selvittää** millaisilla erilaisilla toimintamalleilla seurakunnat ja urheiluseurat tekevät kasvatusyhteistyötä tällä hetkellä
- 2) **Kehittää** seurakuntien ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyöhön myös uusia toimintamalleja
- 3) **Suunnitella** täydennyskoulutus seurakuntien kasvatustalouden työntekijöille urhei-luseurayhteistyöhön.

Seurakuntien ja urheiluseurojen nykytilanteen selvittämiseksi tehdään kar-toituskysely sähköpostitse. Kyselyssä on kaksi eri versiota, ja niistä valitaan versio sen mukaan, onko seurakunnalla kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa vai ei:

- Ne seurakunnat **joilla on kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa**, vas-taavat kartoituskyselyyn **"Kartoituskysely_on_kasvatusyhteistyötä"**.

- Ne seurakunnat, **joilla ei ole kasvatusyhteistyötä urheiluseurojen kanssa**, vastaavat kartoituskyselyyn **"Kartoituskysely_ei_kasvatusyhteistyötä"**

Yhteistyöterveisin

Kai Sippola

Yhteisöpedagogiopiskelija

Keski-Pohjanmaan AMK

XXX XXX XXXX

kai.sippola (a) cou.fi

"Kartoituskysely_on_kasvatusyhteistyötä"KYSELY SEURAKUNTIEN JA URHEILUSEUROJEN KASVATUSYHTEISTYÖN
NYKYTILANTEEN KARTOITTAMISEKSI

Vastaa kysymyksiin omin sanoin vapaamuotoisilla vastauksilla. Lähetä vastaukset sähköpostilla kai.sippola (a) cou.fi 15.8.2011 mennessä.

1. Kasvatusyhteistyön taustatietoja:
 - A) Kuinka monen urheiluseuran kanssa tehdään kasvatusyhteistyötä?
 - B) Kuinka monen valmentajan/ohjaajan kanssa tehdään kasvatusyhteistyötä?
 - C) Onko kasvatusyhteistyö mielestäsi säännöllistä vai epäsäännöllistä?
 - D) Kuinka kauan kasvatusyhteistyötä on tehty?

2. Kasvatusyhteistyön toimintamallit ja menetelmät:
 - A) Millaisia erilaisia toimintamalleja ja menetelmiä yhteistyössä on käytössä?
 - B) Millaisia tavoitteita kasvatusyhteistyölle on asetettu?
 - C) Miten kasvatusyhteistyön tekeminen urheiluseurojen kanssa perustellaan?
 - D) Millaisia kokemuksia kasvatusyhteistyöstä on saatu? – Liian aikaista vielä arvioida

3. Kasvatusyhteistyön suunnittelu, toteutus ja kehittäminen:
 - A) Millaisiin haasteisiin kasvatusyhteistyössä tulee varautua?
 - B) Onko kasvatusyhteistyöstä olemassa toimintasuunnitelma?
 - C) Onko kasvatusyhteistyötä dokumentoitu kirjalliseen muotoon missään?
 - D) Miten haluaisit kasvatusyhteistyötä tulevaisuudessa kehitettävän seurakunnissa?

Kiitos vastauksistasi!

"Kartoituskysely_ei_kasvatusyhteistyötä"

KYSELY SEURAKUNTIEN JA URHEILUSEUROJEN KASVATUSYHTEISTYÖN
NYKYTILANTEEN KARTOITTAMISEKSI

Vastaa kysymyksiin omin sanoin vapaamuotoisilla vastauksilla. Lähetä vastaukset sähköpostilla kai.sippola (a) cou.fi viimeistään 15.8.2011 mennessä.

1. Pitäisikö urheiluseurojen ja seurakuntien tehdä kasvatusyhteistyötä?
2. Millaisia esteitä kasvatusyhteistyölle on?
3. Millaiset toimintamallit voisivat olla mahdollisia?
4. Millaisia hyötyjä kasvatusyhteistyöstä seuraisi?
5. Helpottaisivatko valmiit toimintamallit kasvatusyhteistyön aloittamista?
6. Millaisia toiveita asetat kasvatusyhteistyölle?

Kiitos vastauksistasi!

LIIKUNTA SEURAKUNNAN KASVATUSTYÖN VÄLINEENÄ 3OP

Koulutuksen osaamistavoitteet:

- 1) Koulutuksen osallistuja osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida sekä soveltaa liikunnallisia kasvatusten menetelmiä työssään osana kirkon kasvatustoimintaa.
- 2) Osallistuja saa valmiuksia ja välineitä tehdä tavoitteellista kasvatusyhteistyötä liikunta- ja urheilujärjestöjen kanssa.

Koulutuksen kohderyhmä

Lapsityöntekijät, perhetyöntekijät, nuorisotyöntekijät ja papit

Koulutuksen sisältö

Liikunta yhteiskunnassa, liikunta ja Raamattu, kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö, seurakunnallinen liikuntakasvatus, liikunta lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa, liikuntakasvatuksen tavoitteet ja menetelmät, liikunnan suunnittelu, urheiluseurojen kasvatustoiminta, seurakunnan ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyö, perheliikunta kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa, Familympics-perheliikuntatapahtuma, liikuntatapahtuman suunnittelu.

Koulutussisältöjen osaamistavoitteet kirkon henkilöstökoulutuksen tavoitteissa

1. Kirkollinen spiritualiteetti
 - Liikunta ja Raamattu. Oppimistavoite: Opiskelija perehtyy liikuntaa käsitteleviin Raamatun kohtiin. Opiskelija ymmärtää, että Raamattu ei ole liikuntavastainen kirja eikä kristityillä ole syytä karttaa liikuntaa.

- Liikuntakasvatus lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa. Oppimistavoite: Opiskelija ymmärtää liikuntatoiminnan kokonaisvaltaisuuden ja pohtii liikuntatoiminnan mahdollisuuksia ihmisen kasvun ja kehityksen tukena kohti hyvää elämää.
- Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyötä kirkon tehtävän näkökulmasta.

2. Ammatillinen osaaminen ja identiteetti

- Liikunnan merkitys omassa elämässä. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii liikunnan merkitystä omassa elämässään.
- Liikunnan merkitys omassa työssä. Oppimistavoite: opiskelija pohtii liikunnan merkitystä omassa työssään.
- Perheliikunta kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukena ja Familympics-tapahtuma. Oppimistavoite: Opiskelija perehtyy perheliikuntaan. Opiskelija tutustuu perheliikunnan mahdollisuuksiin ja menetelmiin perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa.
- Liikuntakasvatuksen tavoitteet ja menetelmät. Oppimistavoite: Opiskelija osaa soveltaa erilaisia liikuntakasvatusmenetelmiä toiminnalle asetettujen tavoitteiden pohjalta.

3. Kirkon organisaatiokulttuuri ja henkilöstön yhteistyötaidot

- Kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyö. Oppimistavoite: Opiskelija tarkastelee kirkon ja liikuntajärjestöjen yhteistyötä kokonaiskirkollisessa kontekstissa sekä pohtii miten tätä kokonaiskirkollista liikuntayhteistyötä voidaan hyödyntää oman seurakunnan toiminnassa.
- Liikunnan merkitys omassa työyhteisössä. Oppimistavoite: Opiskelija pohtii liikunnan merkitystä omassa työyhteisössään.

4. Muuttuva yhteiskunta

- Liikunta yhteiskunnassa. Oppimistavoite: Opiskelija tuntee liikunnan yhteiskunnallista merkitystä ja tuntee yhteiskunnan liikuntaorganisaatioiden vastuut ja tehtävät.
- Urheiluseurojen kasvatustoiminta. Oppimistavoite: Opiskelija tarkastelee urheiluseurojen toimintaa lasten ja nuorten kasvatuksen näkökulmasta. Opiskelija pohtii kasvatusyhteistyön hyötyjä, haittoja, haasteita, uhkia ja esteitä.

Toteutus

Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna ja se sisältää kaksi lähiopetusjaksoa, joista ensimmäinen on kaksipäiväinen ja jälkimmäinen lähiopetusjakso kestää yhden päivän. Lähipäivät koostuvat luennoista ja ryhmätyöskentelyistä. Koulutukseen sisältyy ennakkotehtävä ennen koulutuksen aloittamista ja kaksi etätehtävää koulutuksen aikana.

Ennakkotehtävä

- 1) Millaisia odotuksia ja toiveita sinulla on tulevan koulutuksen suhteen?
- 2) Pohdi liikunnan merkitystä
 - a) omassa elämässäsi
 - b) omassa työssäsi
 - c) työyhteisössäsi.
- 3) Kuvaile työpaikkakuntasi liikuntamahdollisuuksia ja ulkoilualueita.
- 4) Kartoita paikalliset urheiluseurat mahdollisen kasvatusyhteistyön näkökulmasta.

Etätehtävä 1

Suoritetaan toisen ja kolmannen lähipäivän välissä. Tutustu jonkin urheiluseuran kasvatustoimintaan sekä SLU ry:n Reilun pelin ihanteisiin ja tavoitteisiin. Voit haastatella esimerkiksi urheiluseuran valmentajaa/ohjaajaa. Tee analyysi urheiluseurojen ja seurakuntien kasvatustoiminnan eroista ja yhtäläisyyksistä. Pohdi seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ja urheiluseurojen kasvatusyhteistyötä seurakunnan perustehtävän näkökulmasta.

Etätehtävä 2

Suoritetaan kolmannen lähipäivän jälkeen. Suunnittele ja toteuta liikuntatuokio tai -tapahtuma. Arvioi asetettuja tavoitteita ja toimintaa seurakunnan kasvatustehtävän näkökulmasta.

Koulutuksessa käytettävä kirjallisuus

Kirkon kymmenen teesiä liikunnasta ja urheilusta. Suomen evankelis-luterilainen kirkko.

Polvi, S. 2008. Toimitaan yhdessä. Prososiaalisuuden edistäminen osana liikuntakasvatusta. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto

Reilun Pelin käsikirja. 2011. Kohti eettisempää liikuntaa ja urheilua. J. Beurling (toim.). SLU-julkaisusarja 2/2011. Helsinki: Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry

Muu kouluttajan toimittama materiaali.

FAMILYMPICS -PERHELIIKUNTATAPAHTUMAN PALAUTEKYSELY

1. Arvioi miten Familympics -tapahtuman tehtävärastit onnistuivat seuraavien teemojen osalta:

- a) perheen yhdessä tekeminen
- b) perheen keskinäinen yhteistyö
- c) perheen keskinäinen vuorovaikutus
- d) perheen yhteinen ilo
- e) perheen yhdessä oppiminen
- f) perheen yhdessä onnistumisen kokemukset

2. Miten arvioit tehtävärastien yleistä toteutusta?

3. Arvioi Familympics perheliikuntatapahtuman soveltuvuutta seurakunnan työmuodoksi?

4. Miten Familympics tapahtumaa voitaisiin mielestäsi kehittää?

Kiitos vastauksistasi!